

2 WAMUME'U AWER

Ekwaw katu kar ma'e ihewe nehe, i'i Xàrumàw Tupàn pe

¹ Tuwihawete Xàrumàw Tawi ta'yr umukàg upuner haw Izaew wanuwihawete romo a'e kury. Izar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono uze'egatu hehe a'e no. Umuhua'u ikàgaw no.

² Aze heta 1.000 zauxiapekwer wà, heta wanuwihaw. Aze heta 100 zauxiapekwer wà, heta wanuwihaw no. Xàrumàw uze'eg a'e tuwihaw wanupe kury, tuwihaw wanuwihaw wanupe no, uzeànàm ma'e kwer wanuwihaw wanupe no, Izaew paw wanupe no. ³ – Paw rupi peho herupi Tupàn imuwete katu haw Zimeàw tawhu pe har pe nehe, i'i wanupe. Tàpuzràn Tupàn henaw upyta a'e tawhu pe. Kwehe mehe Moizez Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiruze'eg uzapo a'e tàpuzràn a'e, ywyxiguhu pe wiko mehe a'e.

⁴ (Tupàn Ze'eg Hyru upyta Zeruzarez tawhu pe kury.) Tawi uzapo tàpuz pixika'i ma'e ze'eg hyru pe a'e, Kiriati-Zeàri tawhu wi te Zeruzarez pe heraha mehe a'e. ⁵ Mezarew Uri ta'yr Ur hemimino a'e, uma'ema'e itazu morog a'e, ma'ea'yr hapu haw ywyrapew zàwenugar iapo pà a'e. Teko umuapyk a'e ma'ea'yr hapu haw tàpuzràn

Tupàn henaw henataromo a'e wà. Tuwihawete Xàrumàw a'e kury, Izaew paw a'e wà no, oho a'e pe wà kury, Tupàn imuwete katu pà wà.

⁶ Na'e Xàrumàw uzuka 1.000 ma'ea'yr a'e pe Tupàn henataromo a'e wà kury. Wapy paw rupi wà no.

⁷ A'e 'ar mehe pyhaw Tupàn uzexak kar Xàrumàw pe hehe upuranu pà a'e kury. — Ma'e ereputar. Ma'e amono putar newe nehe, i'i izupe.

⁸ Wazar Xàrumàw Tupàn ze'eg izupe. — Tuweharupi erezamutar katu Tawi heru ne. Hemuigo kar pe tuwihawete romo hekuzaromo no. ⁹ Kutàri, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, ezapo ma'e neze'eg awer heru pe imume'u pyrer rupi katete nehe. 'Aw teko waneta haw nuzawy kwaw ywy ku'i kwer waneta haw a'e. Hemuigo kar pe kwez wanuwihawete romo ne kury. ¹⁰ A'e rupi emur ma'e kwaw katu haw nehe. Ekwaw kar ma'e ihewe nehe. Nezewe mehe apuner waneruze'egatu haw rehe ihe nehe. Aze nerezapo kwaw nezewe haw nehe, napuner kwaw waneruze'egaw rehe nehe, i'i izupe.

¹¹ Tupàn uze'eg Xàrumàw pe kury. — Erenoz ma'e kwaw katu haw kwez ihewe ne. — Ekwaw kar ma'e ihewe nehe, ere kwez ihewe. Ta'e nepureruze'egatu wer heremiaihu wanehe ne xe. Urumuigo kar kwez wanuwihawete romo ihe. Nerenz kwaw temetarer tetea'u ihewe. Nerenz kwaw ma'e tetea'u. — Tuwe teko tetea'u uzeruze'egatu herehe nehe, nere kwaw ihewe. — Ezuka heàmàtyry'ymar ne wà nehe, nere kwaw ihewe. — Tuwe amumaw kwarahy tetea'u hereko pà nehe, nere kwaw ihewe. Nerenz kwaw a'e ma'e ihewe. ¹² A'e rupi amono putar ma'e kwaw katu haw newe nehe. Akwaw katu kar putar ma'e newe nehe. Amono putar temetarer tetea'u newe nehe, ma'e tetea'u newe nehe no. Teko tetea'u uzeruze'egatu putar nerehe wà nehe no. Nema'e heta tetea'u wera'u putar amo tuwihawete wama'e wi nehe, i'i Tupàn Xàrumàw pe.

¹³ Na'e Xàrumàw uhem oho Tupàn imuwete haw Zimeàw pe har wi kury, tàpuzràn Tupàn heko haw henaw wi kury. Uzewyr Zeruzarez pe. Weruze'eg Izaew a'e pe wà kury.

Xàrumàw hemetarer

¹⁴ Xàrumàw omono'og ma'e tetea'u a'e: 1.400 ywyramawa zeàmàtyry'ymawhu pe har wà, 12.000 kawaru zauxiapekwer waneimaw wà no. Umuhàmuhàz a'e zauxiapekwer amo tawhu pe wamono kar pà wà. Wezar ikurer Zeruzarez tawhu pe wà. ¹⁵ Tuwihawete romo heko mehe heta tetea'u parat Zeruzarez tawhu pe. Heta tetea'u or a'e pe no. Nuzawy kwaw ita nahu rupi har. Heta tetea'u ywyràkàxigyw no. Waneta haw nuzawy kwaw pi Zuta ywytyr heta 'ymaw rehe har i'yw waneta haw. ¹⁶ Tuwihawete pe uma'ereko ma'e werur kawaru Muziri ywy wi wà, Xir ywy wi wà no. ¹⁷ Werur kar ywyramawa zeàmàtyry'ymawhu pe har Ezit ywy wi wà no. A'e awa ume'eg kawaru Ete wanuwihawete wanupe wà, Xir wanuwihawete wanupe wà no. Ume'eg ywyramawa wanupe wà no. Pitàitàigatu ywyramawa a'e wà, 7 kir parat hekuzaromo a'e wà. Pitàitàigatu kawaru a'e wà, 1,75 kir parat hekuzaromo a'e wà.

2

Xàrumàw uzapokatu uze'egaw tuwihawete Iràw rehe we

¹ Tuwihawete Xàrumàw umume'u tàpuzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete haw iapo àwàm a'e. Umume'u tàpuzuhu weko àwàm

iapo àwàm a'e no. ² Umuma'ereko kar 70.000 awa tàpuz romo iapo pyràm heraha har romo wà. Umuma'ereko kar 80.000 awa ita ywytyruhu rehe har ipei'ài'àgar romo wà no. Omono kar 3.600 awa a'e uma'ereko ma'e wanuwihaw romo wà no. ³ A'e re omono kar uze'eg Iràw Xir tawhu pe har wanuwihaw pe kury. — Ereme'eg ywyràkàxigyw heru tuwihawete Tawi hàpuzuhu romo iapo pyràm. Ezapo nezewegatete haw ihewe nehe kury. ⁴ Ahyk tàpuzuhu iapo àwàm rehe ihe. Urumuwete katu putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar a'e tàpuzuhu pupe ure nehe. Ikatuahy wera'u putar nehe. Uruapy putar yhyk zàwenugar hyàkwegatu ma'e imuwete katu pà a'e pe nehe no. Tuweharupi oromono putar typy'ak imukatu pyrer izupe nehe no. Tuweharupi ku'em mehe nehe, karuk mehe nehe no, oromono putar ma'ea'yr izupe nehe. Uruzuka putar ure wà nehe. Uruapy putar a'e ma'e paw rupi ure wà nehe no. Uruzapo putar nezewe haw mytu'u haw 'ar nànàn nehe, mynykaw zahy pyahu mehe har nànàn nehe no, amo mynykaw rehe nehe no. Uruzapo putar nezewe haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar imuwete katu pà ure nehe. Uzapo kar nezewe haw urewe tuweharupi a'e. ⁵ Azapo putar tàpuzuhu uhua'u ma'e ihe nehe. Ta'e Tupàn Zanezar uhua'u wera'u amo tupàn wanuwì upaw rupi a'e xe. ⁶ Ywak ipixika'i Tupàn pe. Ta'e uhua'u a'e xe. Mo upuner tàpuzuhu iapo haw rehe izupe wà. Mo romo aiko ihe. Napuner kwaw tàpuzuhu iapo haw rehe izupe, ta'e ikatuahy wera'u ihewi a'e xe. Xo yhyk zàwenugar hapy haw pixika'i ma'e iapo haw rehe apuner ihe. ⁷ Nezewe rehe we

emur pitài awa ma'e tetea'u ima'ema'e haw kwaw par ihewe nehe: or ima'e haw kwaw par, parat ima'e haw kwaw par, morog ima'e haw kwaw par, per ima'e haw kwaw par. Tuwe ukwaw inemu'i ipihun wewer ma'e pàn romo iapo haw nehe, ipiràg ma'e no, huwyahy ma'e no. Tuwe ukwaw ma'eragapaw iapo haw ywyrapew rehe nehe. Uma'ereko putar Zuta ywy rehe Zeruzarez tawhu pe hema'e iapo har wanehe we nehe. Heru Tawi umuma'ereko kar a'e ma'e iapo har wà. ⁸ Newe uma'ereko ma'e ukwaw ywyrà imonohokaw wà. Akwaw waneko haw ihe. A'e rupi, emur ywyrà imonohok pyrer Irimano ywy wi nehe: ywyràkàxigyw, pi 'yw no, ywyrà zànàru her ma'e 'yw no. Ihewe uma'ereko ma'e uma'ereko putar newe uma'ereko ma'e wainuinuromo wà nehe. ⁹ Umuhym putar ywyrà tetea'u wà nehe. Ta'e tàpuzuhu heremiapo rà m uhua'u putar a'e nehe xe. Ipuràg eteahy putar a'e nehe no. ¹⁰ Amono putar temi'u tetea'u newe uma'ereko ma'e wanupe nehe, ywyrà imonohokar wanupe nehe: 2.000.000 kir arozhàn, 2.000.000 kir arozhàn xewar her ma'e, 400.000 zutahyky'a por ma'ywa uwà tykwer, 400.000 zutahyky'a por uri kawer, i'i Xàrumàw a'e tuwihawete pe.

¹¹ Tuwihawete Iràw omono kar uze'eg pape rehe imuapyk pyrer Xàrumàw pe. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzamutar katu wemiaihu a'e wà. A'e rupi nemuigo kar wanuwihawete romo a'e. ¹² Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatu haw wà nehe. Ywak iapo arer ywy iapo arer romo hekon a'e. Tuwe teko umume'u ikatu haw wà nehe. Ta'e omono

ma'e kwaw katu har tuwihawete Tawi pe ta'yr romo a'e xe. Erekwaw katu ma'e ne. Xo katu haw rupi ereata ne. Erezapo putar tàpuzuhu Tupàn pe nehe. Erezapo putar amo tàpuzuhu nezeupe nehe no. ¹³ Amono kar putar Urà newe nehe. Ma'e iapo haw kwaw par wamu'e har romo hekon a'e. Ukwaw katu ma'e a'e. Ukwaw katu ma'e iapo haw no. ¹⁴ Ihy wiko Nà izuapyr romo. Tu wiko Xir tawhu pe har romo. Uma'ereko ma'e tetea'u ima'ema'e pà a'e: or, parat, morog, per, ita, ywyrà. Ukwaw pàn irin ikatuahy ma'e iapo haw. Ukwaw pàn inemu'i ikatu ma'e iapo pyr iapo haw no: ipihun wewer ma'e, huwyahy ma'e, ipiràg ma'e. Ukwaw ma'e hagapaw iapo haw ywyrapew ikixikixi pà no. Emono wyzài ma'e hagapaw izupe nehe. Ukwaw putar iapo haw nehe. Uma'ereko putar uzeupe uma'ereko ma'e wanehe we a'e nehe. Uma'ereko putar Tawi neru ikatuahy ma'e pe ma'e iapo har wanehe we a'e nehe no. ¹⁵ Emur kar a'e temi'u neremimume'u kwer urewe nehe: aroزران, xewar, win, uri kawer. ¹⁶ Oromonohok putar ywyrà neremimutar ywytyr Irimano ywy rehe har paw ure nehe. Ureraha putar ywyrà imonohok pyrer yryhu pe nehe. Uruzàpixi putar a'e ywyrà imuzuakeake pyrer nehe. Ureraha putar yryhu rupi Zop tawhu pe nehe. A'e wi peraha Zeruzarez tawhu pe nehe, i'i Iràw Xàrumàw pe. Umuàgà'ym Tupàn Hâpuzuhu iapo àwàm.

Xàrumàw uzemuàgà'ym Tupàn Hâpuzuhu iapo haw rehe a'e

¹⁷ Tuwihawete Xàrumàw upapar amo ae ywy rehe har Izaew ywy rehe wiko ma'e wà kury. A'e 'ym mehe tu Tawi uzapo nezewe haw a'e no. Heta

153.600 amo ae ywy rehe arer Izaew rehe wà. ¹⁸ Xàrumàw omono'og 70.000 amo ae ywy rehe har ma'e heraha àràm romo wà. Omono'og 80.000 ita ywytyruhu rehe har ipei'ài'àng àràm romo wà no. Umuigo kar 3.600 uma'ereko ma'e wanuwihaw romo wà no.

3

Tupàn Hàpuzuhu iapo haw

¹ Uzyppyrog Xàrumàw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e tàpuzuhu iapo pà Zeruzarez pe, Moria ywytyr rehe. A'e 'ym mehe Tupàn uzexak kar tuwihawete Tawi Xàrumàw tu pe a'e pe a'e. Tawi wexak Araun iziwy arozràn ixoixok awer a'e, tàpuzuhu hen àwàm romo a'e. ² Tuwihawete romo wiko mehe zahy mokoz haw rehe kwarahy 4 haw rehe Xàrumàw uzyppyrog tàpuzuhu iapo pà. ³ Heta 27 met tàpuzuhu Xàrumàw hemiapo kwer ipuku haw. Heta 9 met ipupir haw no. Iapo kar awer kwehe arer rupi katete uzapo kar a'e. ⁴ Heta 9 met ipupir haw ipupyaikaw pyrer teixe haw huwake har pe. Heta 9 met ipupyaikaw pyrer Tupàn imuwete katu haw pe no. Heta 9 met iaiha haw pe no. Xàrumàw uzàpeàrog kar ipàrirogaw ipupyaikaw pyrer pupe har or ikatuahy ma'e pupe a'e. ⁵ Uzàpeàrog kar ipupyaikaw pyrer ikatu ma'e a'e, ywyrà pin pìrer pupe a'e, pàrirogaw ipupe har izàpeàrog pà a'e. Na'e uzàpeàrog a'e ywyrà or ikatuahy ma'e pupe no. Umuapyk inàzàràn hagamaw hehe. Umuapyk kyhàhàm tàtà hagamaw hehe no. ⁶ Umupuràg eteahy kar tàpuzuhu ita hekuzar katu ma'e tetea'u pupe, or Parawaim ywy rehe arer pupe no. ⁷ Or pupe uzàpeàrog tàpuzuhu: iapyteraromo har, izyta,

ipykokaw, ipàrirogaw, hukenawhu. Uzapo kar kerumin wanagapaw ipàrirogaw rehe imomog kar pà no. ⁸ Heta 9 met ipuku haw ipupyaikaw pyrer Tupàn henaw ikatuahy ma'e her ma'e. Heta 9 met ipupir haw no. Ipupir haw nuzawy kwaw tàpuzuhu ipupir haw. Umumaw 20.000 kir or pàrirogaw Tupàn henaw ikatuahy ma'e pe har iàpeàrog pà. ⁹ Umumaw mitài puhuz taw iku'aw har itaxu or pupe izàpeàrog pà. Uzàpeàrog kar ipupyaikaw pyrer ywate har ipàrirogaw or pupe no.

¹⁰ Xàrumàw uzapo kar mokoz kerumin haga-paw ywya iapo pyr wà. Uzàpewàn or pupe wà. Omono ipupyaikaw pyrer Tupàn henaw ikatuahy ma'e pupe wà. ¹¹⁻¹² Heta mokoz ipepo kerumin wanupe pitàitàigatu wà. Heta 2,25 met ipuku haw wapepo pitàitàigatu wà. Ipepozaz wà. Pitài kerumin ipepo uzekok pàrirogaw rehe ipegwer rehe. Inugwer kerumin ipepo uzekok inugwer pàrirogaw rehe. Ipupyaikaw pyrer myter pe pitài kerumin ipepo uzekok inugwer kerumin ipepo rehe. Heta 9 met pitài kerumin ipepo ipupir haw inugwer ipepo ipupir haw rehe we. ¹³ Upu'àm Kerumin Tupàn henaw ikatuahy ma'e rehe ume'e pà wà. ¹⁴ Xàrumàw uzapo kar pàn imuzaiko pyr Tupàn henaw ikatuahy ma'e iaikaw pà inugwer ipupyaikaw pyrer wi. Awa upyahaw inemu'i irin ikatuahy ma'e iapo pyrer wà, inemu'i àràpuhàràn hawer iapo pyrer wà no: huwyahy ma'e, ipihun wewer ma'e, ipiràg ma'e. Umuapyk kerumin ha-gapaw a'e pàn rehe wà.

Mokoz tàpuzuhu izyta rehe wà

¹⁵ Tuwihawete uzapo kar mokoz izyta wà. Heta 15,5 met a'e izyta wanupe pitàitàigatu. Umu'àm tàpuzuhu henataromo wà. Heta heme'ywyr imumuràgaw izyta ahykaw pe pitàitàigatu. Heta 2,20 iaiha haw imumuràgaw pe pitàitàigatu. ¹⁶ Uzapo kyhàhàm tàtà ipuwàpuwàn pyrer hagapaw izyta apyr wà. Omono ma'e 'a kwer homà her ma'e hagapaw itazu morog iapo pyrer a'e izyta iapyr wà no. Heta 100 hagapaw wà. ¹⁷ Umu'àm a'e izyta tàpuzuhu teixe haw henataromo. — Zakim, i'i kwarahy ihemaw awyze har kutyr har pe wà. — Tupàn umuapyk, i'i her zaneze'eg rupi. — Moaz, i'i kwarahy heixe haw awyze har kutyr har pe wà. — Tupàn ikàgaw rupi, i'i her zaneze'eg rupi.

4

Ma'e tàpuzuhu pupe har

¹ Xàrumàw uma'ema'e kar itazu morog ma'ea'yr hapu haw romo. Heta 9 met ipuku haw. Heta 9 met ipupir haw no. Heta 4,5 met iaiha haw. ² Uma'ema'e kar itazu morog 'y hyru iapu'a ma'e romo no. Heta 2,2 met iho haw. Heta 4,5 met ipupir haw. Heta 13,5 met izywyr ipupir haw no. ³ 'Y hyru izywyr heta tapi'ak awa wanagapaw itazu morog iapo pyrer imuzehyrogatu pyrer wà. Uma'ereko ma'e umupyràn morog a'e ma'e 'y hyru inuinuromo iapo pà pitài haw rupi wà. Pitài ma'e romo uzapo wà. ⁴ Uzapo 12 tapi'ak awa wanagapaw itazu morog iapo pyrer wà. Tapi'ak wanagapaw ume'e katu pe wà. 'Y hyru upyta a'e 12 tapi'ak wakupe pe. Na'iruz ume'e kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy

heixe haw kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy ihemaw awyze har kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy ihemaw kutyr wà. ⁵ 'Y hyru ipàrirogaw iànàmaw heta 4 zanekwà. Heme'y iapu'a kanek ài a'e. Uzepupir katu ma'eputyr ài. Heta 60.000 zutahyky'a por ipupe tynehem mehe.

⁶ Uzapo 10 kawawhu wà no. Xaxeto uzuhez ma'ea'yr hapu haw rehe har paw a'e kawawhu pupe wà. Omono 5 kawawhu tàpuzuhu pupe kwarahy ihemaw awyze har kutyr har rehe wà. Omono 5 kwarahy heixe haw awyze har kutyr har rehe wà no. Xaxeto uzahak 'y hyruhu pupe har pupe wà.

⁷ Uma'ema'e or 10 tatainy henaw iapo pà wà. Tupàn uzapo kar nezewe haw kwehe mehe a'e. Omono tàpuzuhu pupe wà. Umuapyk 5 kwarahy ihemaw awyze har kutyr wà. Umuapyk 5 kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà no.

⁸ Uzapo 10 ywyrapew wà no. Umuapyk tàpuzuhu pupe wà. Umuapyk 5 kwarahy ihemaw awyze har kutyr wà. Omono 5 kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà no. Uma'ema'e or 10 ma'eryru iapo pà wà no.

⁹ Uzapo xaxeto wapu'àmaw tàpuzuhu pupe wà. Uzapo teko wapu'àmaw uhua'u ma'e katu pe wà no. Uzàpeàrog teixe haw hukenaw wà, itazu morog pupe wà. ¹⁰ Omono 'y hyruhu tàpuzuhu iahykaw kwarahy ihemaw kutyr har rehe wà.

¹¹⁻¹⁶ Urà uzapo amo ma'e no: zapepohu, ywy imomor haw, kawawhu no. Nezewe mehe umumaw uma'ereko haw tuwihawete Xàrumàw hemiapo kar paw rupi a'e kury. Na'aw hemiapo kwer. mokozy izyta,

mokoz iàpeàrog awer kanekpuku zàwenugar izyta
 iapyr har,
 kyhàhàm tàtà ipuwàn pyrer hagapaw pitàitàigatu
 iàpeàrog awer rehe har,
 400 ma'e'a homà her ma'e morog iapo
 pyrer mokoz imuzehyiroirogatu pyrer
 pitàitàigatu ipeao awer rehe har,
 10 ywyrāmawa,
 10 kawawhu,
 pitài 'y hyruhu,
 12 tapi'ak awa wanagapaw 'y hyruhu ukupe pe
 hupir har wà,

zapepo, ywy imomor haw, kuzeràxi wà no.

Xàrumàw ze'eg rupi katete ma'e iapo har Urà her
 ma'e a'e, wamu'e har a'e, uma'ema'e itazu morog
 imueny katu pyrer a'e, ma'e Tupàn Tuweharupi
 Wiko Ma'e hàpuzuhu pe har paw iapo pà a'e: za-
 pepo, ywy imomor haw, kuzeràxi. ¹⁷ Tuwihawete
 uzapo kar a'e ma'e paw ma'e imupyrànw pe
 a'e. Xukot tawhu Zerena tawhu wamyter pe
 ywy Zotàw yrykaw izywyr har rehe a'e ma'e
 imupyrànw hin a'e. ¹⁸ Xàrumàw uma'ema'e kar
 itazu morog uma'ereko ma'e wanupe, ma'e tetea'u
 iapo pà wanupe. Heta tetea'u a'e ma'e. Ni amo
 nuexak pixik kwaw wapuhuz taw wà.

¹⁹ Xàrumàw uma'ema'e kar or amo ae ma'e
 tàpuzuhu pupe àràw romo iapo kar pà no: ma'ea'yr
 hapu haw, ywyrapew zàwenugar typy'ak Tupàn pe
 imono pyrer henaw, ²⁰ tatainy henaw, tatainy
 or ikatuahy ma'e iapo pyrer. (Ukaz tuweharupi
 Tupàn henaw ikatuahy ma'e henataromo uwew
 'ym pà, ta'e Tupàn uzapo kar nezewe haw
 kwehe mehe a'e xe.) Úzapo kar amo ma'e

no: ²¹ ma'eputy^r hagapaw, tatainy, zepinawhu zàwenugar, ²² zepinaw tatainy ihàm imonohokaw, ma'eryru, kawaw yhyk hyàkwegatu ma'e hereko haw, kawaw zàwenugar tâtâpyzgwer hereko haw. Uma'ema'e or a'e ma'e paw iapo pà, Tupàn henaw ikatu ma'e teixe haw hukenaw iapo pà no, henaw ikatuahy ma'e teixe haw hukenaw iapo pà no.

5

¹ Tu Tawi a'e, omonokatu ma'e tetea'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe a'e: parat, or, amo ma'e. Xàrumàw tàpuzuhu iapo haw imumaw ire omono a'e ma'e paw tàpuzuhu pupe a'e, ipupyaikaw pyrer temetarer imonokatu haw pupe a'e.

Weraha Tupàn Ze'eg Hyru hàpuzuhu pe wà

² Na'e omono kar uze'eg Zako ta'yr wazuapyapyr wanuwihaw nànnàn, uzeànàm ma'e wanuwihaw nànnàn no. — Pezemono'og pezuwà Zeruzarez tawhu pe nehe. Xiraha putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg hyru nehe kury, Tawi heko awer Xiàw her ma'e wi nehe kury, tàpuzuhu pe nehe kury, i'i wanupe. ³ Izaew paw uzemono'og wà zahy 7 haw mehe wà, mynykaw tàpuzràn her ma'e rehe wà. ⁴ Tuwihaw paw a'e wà, Erewi izuapyapyr wà no, upyhyk Tupàn Ze'eg Hyru wà kury. ⁵ Weraha tàpuzuhu pe wà. Weraha tàpuzràn Tupàn henaw wà no, ipupe har paw wà no, tàpuzuhu pe wà. ⁶ Tuwihawete Xàrumàw a'e, Izaew paw wà no, uzemono'og Tupàn Ze'eg Hyru henataromo wà. Uzuka àràpuhàràn hawitu ma'e tetea'u Tupàn henataromo wà. Uzuka tapi'ak awa

tetea'u wà no. Heta tetea'u wà. Teko nupapar kwaw wà. ⁷ Na'e xaxeto weraha Tupàn Ze'eg Hyru tàpuzuhu pupe wà kury. Umuapyk hen àwàm rehe wà, Tupàn henaw ikatuahy ma'e rehe wà, Kerumin wapepo iwype wà. ⁸ Wapepo imupuzaz haw upyk Tupàn Ze'eg Hyru wà. Upyk hyru i'yw wà no. Xaxeto upyhyk i'yw heraha mehe wà. ⁹ Aze amo upu'àm Tupàn henaw ikatuahy ma'e henataromo, upuner i'yw hexakaw rehe. Aze upu'àm amo me, nupuner kwaw hexakaw rehe wà. Te kutàri i'yw upyta a'e pe wà. ¹⁰ Kwehe mehe Moizez omono mokoz itapew a'e hyru pupe a'e. Xinaz ywytyr rehe Tupàn uzapokatu uze'eg Izaew wanehe we a'e, Ezit ywy wi wahem ire a'e. Umuapyk uze'eg mokoz itapew rehe. Xo a'e ma'e zo heta a'e ma'eryru pupe Xàrumàw heko mehe.

¹¹ Xaxeto uzemuàgà'ym tàpuzuhu wi uhem àwàm rehe wà kury. A'e pe har wyzài xaxeto wamuza'ak awer rehe har a'e wà, paw rupi uzemukatu Tupàn henataromo a'e wà. ¹² Erewi izuapyapyr zegar haw kwaw par paw upu'àm oho ma'ea'yr hapy haw huwake kwarahy heixe haw kutyr a'e wà. Azap, Emà, Zenutum, waànàm wà. Umunehew kamirpuku irin iapo pyrer wà. Wereko zegar haw imuzàgaw rehe har opo pe wà: kawaw zàwenugar imupu pyr, wioràwiràn, wioràwiràn zàwenugar. ¹²⁰ xaxeto xi'àm ma'e'a kwer ipy haw kwaw par upu'àm wanuwake wà no. ¹³ Na'e upy uxi'àm paw rupi wà kury. Amogwer uzypyrog uzegar pà wahy hawa'u rupi wà no, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw imume'u pà izupe wà, pu-rupe wà no. Uzegar ikatu haw imume'u pà ma'e

imupu pyr rehe we wà: xi'àm ma'e'ak kwer, kawaw zàwenugar, amogwer imupu pyr. Nezewe i'i uzegar pà wà. — Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, ta'e ikatuahy a'e xe. Ipuramutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe. Xaxeto a'e wi waho mehe we amo ywàkun umynehem Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàpuzuhu wà kury. ¹⁴ Tatainy heny katu ma'e umynehem tàpuzuhu a'e no. A'e rupi xaxeto nupuner kwaw ipupe uzewyr haw rehe wà kury, uma'ereko haw iapo pà wà kury.

6

Xàrumàw uze'eg Tupàn pe

¹ Na'e Xàrumàw uze'eg Tupàn pe nezewe kury. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ereiko ywàkun ipihun ma'e inuromo. ² Ko 'ar rehe azapo tàpuzuhu kwez newe kury. Ereiko putar ipupe tuweharupi nehe. ³ Na'e Xàrumàw uzareko teko wanehe ume'e pà kury. U'àm a'e pe paw rupi wà. Wenz ma'e Tupàn pe. — Emono neze'egatu wanupe nehe, i'i izupe. ⁴ — Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatu haw a'e wà nehe. Ta'e upuner haw rupi uzapo ma'e Tawi pe imume'u pyrer a'e xe. ⁵ Nezewe uze'eg Tupàn izupe a'e. — Heremaihu Ezit ywy wi wapyro mehe arer we naexaexak kwaw tawhu Izaew ta'yr wazuapyapyr waiwy rehe har ihe, heràpuz hemuwete haw iapo àwàm romo ihe. Naexak kwaw amo awa heremaihu Izaew wanuwihawete romo. ⁶ Ko 'ar rehe aexak Zeruzarez hemuwete àwàm romo ihe kury. Uruexak ne Tawi ihe, heremaihu wanuwihawete

romo ihe kury, i'i Tupàn Tawi pe. ⁷ Uze'eg wi Xàrumàw kury. — Heru Tawi ipurapo wer tàpuzuhu rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete haw romo a'e. ⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg nezewe izupe. — Ikatu tàpuzuhu rehe nepurapo wer haw ihewe. ⁹ Nezewe rehe we nerezapo kwaw nehe. Nera'yr uzapo putar nehe, i'i izupe. ¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo kar a'e ma'e uze'eg rupi katete kury. Aiko heru hekuzaromo Izaew wanuwihawete romo ihe. Azapo tàpuzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete haw kwez kury. ¹¹ Amono Tupàn Ze'eg Hyru a'e pe. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapokatu uze'eg Izaew wanehe we a'e. Umuapyk uze'eg itapew rehe. Amo omonokatu a'e itapew a'e hyru pupe. Upyta ipupe te ko 'ar rehe kury. ¹² Na'e, teko paw wanenataromo, Xàrumàw oho ma'ea'yr hapy haw henataromo kury. Upyho opo a'e pe. ¹³ A'e 'y mehe uzapo kar ywyrapewhu zàwenugar morog iapo pyrer tàpuzuhu huwake a'e. Heta 2,2 met ipuku haw. Heta 2,2 met ipupir haw no. Heta 1,30 iaiha haw no. Uzeupir oho upu'àm pà hehe kury, teko paw wanenataromo kury. Wapyk upenàràg rehe opo ipyho pà ywak ikutyr. ¹⁴ Uze'eg nezewe Tupàn pe. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar. Naheta kwaw amo tupàn nezàwenugar ywak rehe, ni ywy rehe. Erezapo ma'e neze'eg awer neremiaihu pe imume'u pyrer rupi katete ne. Aze wiko nereruzar pà wà, erexak kar nepuru-amutar haw wanupe ne no. ¹⁵ Nepuner haw rupi erezapo ma'e neze'eg awer heru Tawi pe imume'u pyrer rupi katete no. Ko 'ar rehe eremumaw

ma'e neremimume'u kwer iapo haw paw rupi ne. ¹⁶ Kutàri ainoz putar amo ma'e newe nehe kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar. Ezapo ma'e inugwer neze'eg heru pe imume'u pyrer rupi katete nehe no. — Tuweharupi amo nezuapyr wiko putar Izaew wanuwihawete romo a'e nehe, aze hereruzar nezàwe a'e wà nehe, ere izupe. ¹⁷ A'e rupi, o Izaew wazar, emuzeapo kar ma'e neremiruze'eg Tawi pe imume'u pyrer rupi katete nehe.

¹⁸ Aipo erepuner ureinuromo nereko haw rehe, o Tupàn. Uruiko awa neremiapo kwer ywy rehe har romo ure. Nehua'u ne. Ywak ipixika'i newe. Màràzàwe tuwe erepuner 'àg tàpuzuhu newe heremiapo kwer pupe nereixe haw rehe. ¹⁹ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar. Aiko neremiruze'eg romo ihe. Einu katu newe heze'egaw nehe. Ezapo newe hereminoz nehe no. ²⁰ Eme'e 'àg tàpuzuhu rehe nehe, 'aromo nehe, pyhaw nehe no. Erexak ko ywy pehegwer nemuwete haw romo. Herenu pe newe heze'eg mehe nehe, 'àg tàpuzuhu rehe heme'e mehe nehe. ²¹ Ezeapyaka katu newe heze'eg rehe nehe, teko neremiaihu waze'eg rehe nehe no, aze ume'e xe kutyr uze'eg mehe wà nehe. Azeharomoete, urerenu pe ywate nereko pà nehe. Emunàn ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, izuwi hereharaz pà nehe.

²² Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e amo pe nehe, werur putar iapo arer xe ma'ea'yr hapy haw pe neràpuzuhu pupe wà nehe. — Emume'uahy a'e ma'e neremiapo 'ygwer nehe, i'i putar izupe wà nehe. ²³ — Nazapo kwaw a'e ma'e ihe, aze i'i

nehe, ne Tupàn enu pe ywak rehe nereko mehe nehe. Emume'u neremiruze'eg ikatu haw nehe. Emume'u ikatu 'ymaw nehe. Ezepyk ikatu 'ym ma'e iapo arer wanehe nehe. – Nerezapo kwaw ikatu 'ym ma'e, ere iapo 'ymar wanupe nehe. Ezepyk ikatu 'ym ma'e wanehe nehe. Ezapo ikatu ma'e ikatu ma'e wanupe nehe.

²⁴ Aze neremiaiuhu uzapo ikatu 'ym ma'e nerenataromo wà nehe, aze a'e re erezepyk wanehe hekuzaromo nehe, aze eremur kar waàmàtyry'ymar wanupe nehe, aze waàmàtyry'ymar weityk neremiaiuhu wà nehe, aze uzewyr newe a'e re wà nehe, aze ur 'àg tàpuzuhu pupe nekatu haw imume'u pà wà nehe, aze wenz uzepuhareko àwàm newe wà nehe, ²⁵ enu ywak rehe nereko mehe ne wà nehe. Emunàn neremiaiuhu wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe. Emuzewyr kar wamono waiwy kwer pe ne wà nehe. Eremono a'e ywy wanupe, waipy wanupe imono pà no.

²⁶ Aze neremiaiuhu uzapo ikatu 'ym ma'e newe wà nehe, aze a'e rupi erewàpytym ywak nehe, aze eremupytu'u kar àmàn ikyr ire nehe, aze uzewyr newe uzemumikahy pà wà nehe, aze ume'e 'àg tàpuzuhu kutyr wà nehe, aze uze'eg newe wà nehe, aze umume'u nekatu haw wà nehe, enu ywak rehe nereko mehe nehe, wanehe nezepyk ire nehe. ²⁷ Nereharaz neremiaiuhu Izaew wanemiapo kwer wi nehe. Emu'e ikatu ma'e iapo haw rehe ne wà nehe. Na'e, o Tupàn, emugyr kar àmàn ko neiwy neremiaiuhu wanupe neremimono kwer rehe nehe. Wiko putar a'e ywy izar romo upytu'u 'ym pà tuweharupi wà nehe.

28 Aze temi'u nuhyk kwaw ko ywy rehe nehe, aze heta iaiw haw hehe nehe, aze ywytu hakuahy ma'e umuaiw arozhàn itym pyrer hezuz ma'e kwer nehe, aze tukur tetea'u ur i'u pà wà nehe, aze waàmàtyry'yamar uzàmàtyry'ym neremiaihu wà wà nehe, aze teko tetea'u ima'eahy wà nehe, aze heta ma'eahy haw teko wainuromo nehe, 29 enu newe waze'eg mehe ne wà nehe. Aze amo neremiaihu Izaew uzemumikahy umaranugar haw rehe wà nehe, ma'erahy wemipuraraw rehe wà nehe, aze upyho opo 'àg tàpuzuhu ikutyr newe uze'eg pà wà nehe, 30 enu waze'eg mehe ne wà nehe. Enu neremiaihu ywak rehe nereko mehe ne wà nehe. Nereharaz wanemiapo kwer wi nehe. Epytywà ne wà nehe. Xo ne zo erekwaw urema'enukwaw paw urepy'a pe har ne. Erereko katu putar teko paw wakatu haw hekuzaromo ne wà nehe. Ererekoahy putar wakatu 'ymaw hekuzaromo ne wà nehe. 31 Nezewe mehe neremiaihu ukyze putar newi wà nehe. Nereruzar putar tuweharupi ywy rehe wiko mehe wà nehe no. Eremur ko ywy ureipy wanupe kwehe mehe.

32 Teko umume'u putar nekatu haw teko tetea'u wanupe wà nehe. Amo ae ywy rehe wiko ma'e wenu putar neremiapo kwer uhua'u ma'e a'e wà nehe. A'e rupi ur putar xe nemuwete katu pà a'e wà nehe. Uze'eg putar newe 'àg tàpuzuhu kutyr ume'e pà wà nehe. 33 Aze uzapo nezewe haw wà nehe, enu waze'eg nehe. Ywak rehe nereko mehe ezeapyaka katu waze'eg rehe nehe. Ezapo waneminoz nehe no. Nezewe mehe teko ywy nà nà nar upuner nekwaw paw rehe wà nehe. Ukyze putar newi neremiaihu Izaew wazàwe wà

nehe. Nezewe mehe ukwaw putar ko ma'e wà nehe. Ihe azapo 'àg tàpuzuhu ihe. Tuwe nemuwete katu 'àg tàpuzuhu pupe wà nehe.

³⁴ Amo 'ar mehe eremono kar putar neremaihu waàmàtyry'yamar wakutyr ne wà nehe. Uze'eg putar newe wà nehe. Ume'e putar 'aw tawhu kutyr newe uze'eg mehe wà nehe. Ume'e putar 'àg tàpuzuhu kutyr wà nehe no. Azapo 'àg tàpuzuhu nerer rehe hezeruze'eg pà ihe. ³⁵ Newe waze'eg mehe enu katu ne wà nehe. Ezeapyaka katu ma'e henz mehe ne wà nehe. Einu ne wà nehe, waàmàtyry'yamar waneityk pà ne wà nehe.

³⁶ Naheta kwaw iapo 'ymar wà. Aze neremaihu uzapo ikatu 'ym ma'e nerenataromo wà nehe, aze erekwahy wanupe nehe, aze ereityk kar neremaihu waàmàtyry'yamar wanupe ne wà nehe, aze weraha neremaihu amo ywy muite har pe wà nehe, aze ru'u muite 'ymar pe wà nehe, ³⁷ enu neremaihu waze'eg mehe ne wà nehe. Aze uzemumikahy wemiapo kwer rehe newe uzewyr pà a'e ywy rehe wà nehe, aze uze'eg newe wà nehe, — Uruiko ikatu 'ym ma'e iapo har iaiw ma'e romo, aze i'i newe wà nehe, enu waze'eg mehe ne wà nehe, o Tupàn. ³⁸ Aze weityk ikatu 'yger azeharomoete a'e ywy rehe wiko mehe wà nehe, aze uze'eg newe ko ywy kutyr ume'e pà wà nehe, ko ywy ureipy wanupe neremimur kwer ikutyr wà nehe, 'aw tawhu neremixak kwer ikutyr wà nehe, 'àg tàpuzuhu heremiapo kwer nerer imuwete katu haw ikutyr wà nehe, ³⁹ enu waze'eg mehe nehe. Ywak rehe nereko mehe enu ne wà nehe. Eityk kar waàmàtyry'yamar ne wà nehe, neremaihu wanupe ne wà nehe. Emunàn ikatu

'ym ma'e neremialihu nerenataromo wanemiapo kwer nehe.

⁴⁰ Ko 'ar rehe, o hezar, eme'e urerehe ureamutar katu pà nehe. Einu newe ureze'eg awer 'àg tàpuzuhu pupe ureremimume'u kwer nehe.

⁴¹ Epu'àm nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ezur xe nepytu'u àwàm pe nehe, neze'eg hyru nepuner haw hexak kar haw huwake nehe. Tuwe xaxeto neremiruze'eg uzapo neremimutar tuweharupi wà nehe. Tuwe teko paw hurywete nekatu haw rehe wà nehe no. ⁴² O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, eityk zo tuwihawete neremixak kwer nehe. Erezamutar katu neremiruze'eg Tawi. Nema'enukwaw katu iamutar katu awer rehe nehe. Omono tàpuzuhu Tupàn pe wà.

7

Upaw Tupàn Hàpuzuhu iapo haw

¹ Xàrumàw Tupàn pe ize'eg pawire tata wezyw ywak wi a'e kury, ma'ea'yr izuka pyrer hany pà paw rupi a'e kury. Wapy amogwer imono pyrer paw rupi wà no. Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e tatainy heny katu ma'e romo uzeapo ma'e kwer umynehem tàpuzuhu kury. ² Xaxeto nupuner kwaw wixe haw rehe tàpuzuhu pupe wà, ta'e heny katu a'e xe. ³ Izaew katu pe har paw rupi a'e wà, wexak tata iwezyw mehe wà. Wexak Tupàn heny katu haw tàpuzuhu imynehem mehe wà no. A'e rupi wapyk upenàràg rehe uwa imuhyk pà ywy rehe wà. Umuwete katu Tupàn a'e wà. Umume'u ikatu haw wà. — Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe,

ta'e ikatuahy tuwe a'e xe, ta'e ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw a'e nehe no xe, i'i wà.

⁴ Na'e tuwihawete a'e kury, teko paw a'e wà no, uzuka ma'ea'yr Tupàn henataromo wà. Omono amo ma'e izupe wà no. ⁵ Xàrumàw uzuka 22.000 tapi'ak awa Tupàn henataromo wà. Uzuka 120.000 àràpuhàràw hawitu ma'e wà no. Nezewe tuwihawete a'e, teko a'e wà no, omonokatu tàpuzuhu Tupàn henataromo ma'ereko haw pe wà. ⁶ Xaxeto wiko u'àmaw pe wà. Erewi izuapyapyr wà no. Wereko Tupàn pe zegar haw rehe imupu pyr opo pe wà. A'e 'ym mehe tuwihawete Tawi uzapo a'e ma'e a'e. — Pemupu a'e imupu pyr nehe, Tupàn ipuruamutar haw tuweharupi har rehe pezegar mehe nehe, i'i Tawi wanupe. Nezewe umuzàg zegar haw Tawi hemiapo kwer wà. Izaew paw upu'àm a'e pe wà. Na'e xaxeto Erewi wanenataromo upu'àm ma'e upy xi'àm 'àm wà kury. ⁷ Xàrumàw omonokatu ywy pehegwer tàpuzuhu henataromo har imytepe har Tupàn pe a'e no. Omono ma'e hapy pyrer ma'ea'yr ikawer rehe we Tupàn pe a'e pe. Xàrumàw omono a'e ma'e Tupàn pe a'e, Izaew wamuawyze kar pà izupe a'e. Uzapo nezewe haw katu pe a'e, ta'e ma'ea'yr hapy haw morog iapo pyrer ipixika'i a'e xe. Heta tetea'u ukaz ma'e ràw a'e wà. Heta tetea'u arozràw imono pyràm no. Heta tetea'u ma'ea'yr kawer Tupàn pe Izaew wamuawyze kar haw no.

⁸ Na'e Xàrumàw a'e, Izaew paw a'e wà no, umumaw 7 'ar ma'ea'yr hapy haw Tupàn pe imonokatu haw rehe mynykaw iapo pà a'e wà. Teko tetea'u Izaew ywy nàwàw wiko a'e pe wà. Amat tawhu pe zeupir haw rehe har wiko a'e pe wà. Te Ezit

ywyzaw rehe har wiko a'e pe wà no. Izaew ywy nànnànar wiko a'e pe wà. ⁹ Iku'egwer pe uzyppyrog mynykaw tàpuzràn her ma'e iapo pà wà. Umumaw 7 'ar a'e mynykaw iapo pà wà. Iku'egwer pe uzapo mynykawhu iahtkaw rehe har wà kury. ¹⁰ Iku'egwer pe 23 haw 'ar mehe 7 haw zahy rehe tuwihawete umuzewyr kar teko waneko haw pe wà. Paw rupi oho urywete pà wà. Hurywete tuwe a'e wà, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur ikatuahy ma'e Tawi pe a'e xe. Umur ikatuahy ma'e Xàrumàw pe no, wemiaihu Izaew wanupe no.

Tupàn uzapokatu uze'egaw Xàrumàw rehe we

¹¹ Nezewe Xàrumàw umumaw Tupàn Hàpuzuhu iapo haw. Umumaw wàpuzuhu iapo haw no. Ipurapo wer Tupàn Hàpuzuhu rehe. Uzapo. Ipurapo wer wàpuzuhu rehe. Uzapo no. ¹² Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzexak kar wà pyhaw Xàrumàw pe kury. — Aenu ihewe neze'eg mehe ihe. Aexak 'àg tàpuzuhu ma'ea'yr wazuka haw romo iapo pà ihe no. ¹³ Aze awàpytym ywak nehe, aze amupytu'u kar àmàn ikyr ire nehe, aze a'u kar arozràn paw tukur wanupe nehe, aze amono kar ma'eahy haw teko wanupe nehe, ¹⁴ aze heremiaihu uzemumikahy ihewe uzewyr pà wà nehe, aze upuir ikatu 'ym ma'e iapo haw wi nehe, aze uze'eg ihewe wà nehe, ainu putar ywak rehe hereko mehe nehe. Amunàn putar wanemiapo kwer ikatu 'ygwer ihe nehe. Amukatu wi putar waiwy nehe. Xo ihe zo aiko a'e teko wazar romo ihe. ¹⁵ Azeapyaka katu putar ihewe waze'eg rehe ihe nehe, 'àg tàpuzuhu pupe waze'eg mehe ihe nehe. ¹⁶ Ta'e aexak 'àg tàpuzuhu ihe xe. Amonokatu

hezeupe no. Tuwe teko hemuwete katu xe tuweharupi a'e wà nehe. Azekaiw katu putar hehe nehe. Apyro putar tuweharupi nehe.

¹⁷ Ne Xàrumàw ne, aze hereruzar katu pe neru Tawi ài nehe, aze ereruzar heze'eg nehe, heremiapo kar haw nehe, aze erezapo heremiapo putar haw paw rupi nehe, ¹⁸ a'e mehe amukàg putar nepuner haw tuwihawete romo nereko haw ihe nehe. Ta'e amume'u a'e ma'e iapo àwàm Tawi pe ihe xe. — Tuweharupi amo nezuapyr wiko putar Izaew wanuwihawete romo wà nehe, a'e izupe. ¹⁹ Ne nehe, neremiaihu wà nehe no, aze pepytu'u heremiruze'eg romo peneko re nehe, aze pepytu'u heze'eg heruzar ire nehe, heremiapo kar peme heremimono kwer heruzar ire nehe, aze pemuwete tupàn a'ua'u pe wà nehe, aze peiko wanemiruze'eg romo nehe, ²⁰ a'e mehe apomono kar putar ko ywy peme heremimono kwer wi ihe nehe. Aeityk putar 'àg tàpuzuhu ihe nehe no. (Amonokatu hemuwete katu àwàm romo ihe.) Aze uzeapo nezewe haw nehe, teko paw uze'eg zemueteahy putar hehe wà nehe, hehe uze'eg urywahy pà wà nehe no. ²¹ Ko 'ar rehe tàpuzuhu ipuràg eteahy a'e. Aze aityk nehe, teko izywyr ukwaw ma'e paw ipytuhegatu putar hexak mehe wà nehe. Upuranu putar wà nehe. — Màràzàwe tuwe Tupàn umuaiw ko ywy a'e. Màràzàwe tuwe Tupàn umuaiw 'àg tàpuzuhu a'e, i'i putar wà nehe. ²² — Ta'e Izaew weityk uzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e wà xe, i'i putar amo ae teko wanupe nehe. — Kwehe mehe Tupàn upyro waipy Ezit ywy wi a'e wà. Wiko amo tupàn wanemiruze'eg romo wà. Umuwete a'e tupàn wà. Uma'ereko

wanupe wà. A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umu'ar kar a'e iaiw haw wanehe paw rupi a'e, i'i putar wanupe wà nehe.

8

Xàrumàw uzapo amo ma'e tetea'u

¹ Xàrumàw umumaw 20 kwarahy tàpuzuhu iapo pà, wàpuzuhu iapo pà no. ² Uzapo wi tawhu Iràw Xir wanuwihawete hemimur kwer wà no. Omono kar teko Izaew wainuinuromo har a'e tawhu pe wà, wamuigo kar pà a'e pe wà.

³ A'e re Xàrumàw uzàmàtyry'ym Amat-Zoma tawhu oho a'e kury. ⁴ Uzapo wi Tazimor tawhu ywyxiguhu rehe har. Uzapo wi tawhu Amat izywyr har paw rupi no. Omonokatu temi'u a'e tawhu pupe. ⁵ Uzapo wi Mete-Orom ywytyr rehe har. Uzapo wi Mete-Orom ywyàpyznaw rehe har no. Heta pàrirogaw iaiha ma'e a'e tawhu wazywyr. Heta ukenawhu iwàpytymaw hereko har no. ⁶ Uzapo wi 'aw tawhu wà: Marat tawhu, tawhu wemi'u ràm imonokatu haw wà, tawhu wyramawa zeàmàtyry'ymawhu rehe har wamonokatu haw wà, kawaru wamonokatu haw wà. Xàrumàw uzapo wemimutar paw Zeruzarez tawhu pe, Irimano ywy rehe no, uiwy nànàn no. ⁷⁻⁸ Uzapo kar a'e ma'e paw uma'ereko ma'e wanupe. Umuma'ereko kar Kànàà izuapyapyr wà. Kwehe mehe Izaew weityk a'e teko waiwy wapyro pà wanuwi wà. Uzuka a'e ywy rehe har tetea'u wà. Nuzuka kwaw paw rupi wà. Xàrumàw umuma'ereko kar a'e teko wazuapyapyr a'e wà, wemimutar iapo kar pà wanupe a'e wà. Na'aw a'e teko waner xe wà: Ete izuapyapyr

wà, Amohe ywy rehe har wà, Perize izuapyapyr wà, Ewe izuapyapyr wà, Zepu izuapyapyr wà. Wazuapyapyr wiko uma'ereko e ma'e romo te ko 'ar rehe wà. ⁹Ni pitài Izaew wiko uma'ereko e ma'e romo wà. Izaew uzapo amo ma'e tuwihawete pe wà. Tuwihawete umekuzar wanemiapo kwer wanupe. Wiko zauxiapekwer romo wà, tuwihaw romo wà, ywyrāmawa rehe har romo wà, kawaru ku'az har romo wà. ¹⁰Xàrumàw umuigo kar 250 awa wemiapo kar rehe uma'ereko e ma'e wanuwihaw romo wà.

¹¹Ezit wanuwihawete tazyr wiko Xàrumàw hemireko romo a'e. Wikuwe tawhu Tawi heko awer pe. Xàrumàw werur a'e wi wàpuzuhu pe kury. Uzapo a'e tàpuzuhu izupe. Uze'eg nezewe a'e. — Heremireko nupuner kwaw Tawi Izaew wanuwihawete hàpuzuhu pupe weko haw rehe a'e, ta'e Tupàn Ze'eg Hyru umumaw amo 'ar ipupe upyta pà a'e xe. A'e rupi tàpuzuhu uzeapo imonokatu pyrer romo Tupàn pe. A'e rupi Izaew 'ym nupuner kwaw ipupe weko haw rehe, i'i teko wanupe.

¹²Xàrumàw omono ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe hany pà ma'ea'yr hany haw rehe paw rupi a'e. Uzapo a'e ma'e zuka haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe tàpuzuhu henataromo imuapyk pà. ¹³Omono a'e ma'e Tupàn pe Moizez ze'eg kwehe arer rupi katete a'e. Moizez omonokatu amo 'ar Tupàn pe: mytu'u haw, zahy ipyahu rehe mynykaw. Uzapo nezewe haw na'iruz mynykaw kwarahy nà'nànar rehe no: mynykaw typy'ak imuapiruru kar pyr 'ym her ma'e rehe, mynykaw arožràn ipo'o haw 'ar rehe har rehe, mynykaw tàpuzràn her ma'e rehe. ¹⁴Tu

Tawi a'e, umume'u ma'e iapo àwàm Xàrumàw pe a'e. A'e rupi Xàrumàw umuza'aza'ak xaxeto màràn imono'og pyrer romo iapoapo pà wà, ma'ereko haw iapo kar pà wanupe wà. Umuza'aza'ak Erewi izuapyapyr màràn imono'og pyrer romo iapoapo pà wà no. Umuzàg zegar haw Tupàn ikatu haw imume'u haw wà. Upytywà xaxeto wà no, wama'ereko haw tuweharupi har iapo mehe wà no. Umuza'aza'ak zauxiapekwer màràn imono'og pyrer romo iapoapo pà wà no, tàpuzuhu hukenaw rehe wamume'e kar pà wà no. Uzapo a'e ma'e paw a'e wà, Tawi Tupàn hemiruze'eg ize'eg rupi katete a'e wà. ¹⁵ Xaxeto a'e wà, Erewi izuapyapyr a'e wà no, weruzar Tawi ize'eg awer azeharomoete a'e wà, uma'ereko haw iapo mehe a'e wà, ipupyaikaw pyrer temetarer tàpuzuhu pupe har imonokatu haw rehe uzekaiw mehe a'e wà no.

¹⁶ Xàrumàw hemiapo karer paw uhyk kury. Izyppy mehe omono itahu tàpuzuhu wy pe har henaw pe. Iahykaw rehe umumaw iapo haw paw rupi. Uhyk tàpuzuhu kury.

¹⁷ Na'e Xàrumàw oho Eziom-Zemer tawhu pe, Erat Akama yryhu izywyr har Enom ywy rehe har pe no. Kanuhu upytu'u a'e tawhu nà nà wà.

¹⁸ Tuwihawete Iràw omono kar kanuhu Xàrumàw pe wà. Omono kar kanuhu heruata har ma'e kwaw par izupe wà no. Wanuwihaw ur wanupi wà no. Weruata kanuhu Xàrumàw hemiruze'eg wanupe wà. Oho Opir ywy rehe wà. Werur 15.000 kir itazu or Xàrumàw pe wà.

9

Xama ywy rehe har wanuwihawete kuzà ur

Xàrumàw hexak pà

1 Teko umume'u Xàrumàw hemiapo kwer oho Xama ywy rehe har wanuwihawete pe a'e wà. Kuzà a'e. Umume'u hemetarer heta tetea'u haw izupe wà no. A'e rupi oho hexak pà. Ipuranu wer hehe. — Puranu haw zawaiw katu ma'e amume'u putar izupe nehe, i'i uzeupe. Wata wemiruze'eg tetea'u wanupi. Werur kawaru kupewa'a taz zàwenugar herur pà wakupe pe no. Werur or tetea'u no. Werur ita hekuzar katu ma'e tetea'u no. Xàrumàw huwàxi mehe upuranu hehe. Umume'u puranu haw tetea'u izupe. Nupuner kwaw amo puranu haw rehe uma'enukwaw haw rehe. 2 Xàrumàw uwazar ipuranu haw izupe paw rupi. Ni pitài nazawaiw kwaw izupe. 3 Xama wanuwihawete wenu Xàrumàw ima'e kwaw katu haw a'e. Wexak hàpuzuhu hemiapo kwer no. 4 Wexak temi'u iziwyrapew rehe imono pyr. Wexak tuwihaw Xàrumàw rehe we har upuner wera'u ma'e waneko haw wà. Wexak uma'ereko ma'e tàpuzuhu pe har wamuma'ereko kar haw. Wexak wakamir. Wexak uma'ereko ma'e temi'u iapo har wà. Wexak ma'ea'yr Xàrumàw hemizuka Tupàn Hàpuzuhu pe har wà. Ipytuhegatu a'e ma'e paw hexak mehe. 5 Na'e uze'eg tuwihawete Xàrumàw pe kury. — Teko umume'u nereko haw ihewe hereko haw pe hereko mehe we wà. Umume'u nema'ekwaw katu haw wà no. Nahemu'em kwaw wà. Azeharomoete wane-mimume'u kwer. 6 Nazeruzar kwaw. — Aha putar hexak pà nehe, a'e hezeupe. Azur. Hereha pupe aexak. Ni nema'ekwaw katu haw ikurer numume'u kwaw ihewe wà. — Ukwaw katu ma'e a'e, i'i ihewe wà. Azeharomoete erekwaw katu wera'u

ma'e ne, i'i izupe. ⁷ Hurywete neremiruze'eg wà. Ta'e wiko neruwake tuweharupi wà xe. Tuweharupi wenu ze'eg xirogatu ma'e neremimume'u waiko wà. ⁸ Ikatuahy Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar a'e. Neamutar katu a'e. A'e rupi nemuigo kar Izaew wanuwihawete romo. Erepureruze'eg her rehe hekuzaromo ne. Uzamutar katu Izaew a'e wà. Nupytu'u pixik kwaw wamutar ire nehe. Tuweharupi ipurumuigo kar 'aw teko wanehe pitài imono'og pyrer romo a'e. A'e rupi nemuigo kar Izaew wanuwihawete romo. Nezewe mehe erepuner ize'eg heruzar kar haw rehe purupe nehe. Erepuner waneko haw imukatu haw rehe nehe no, i'i izupe.

⁹ Na'e omono ma'e imono pyràm wemirur kwer tuwihawete pe: 4.000 kir or, taz zàwenugar tetea'u no, ita hekuzar katu ma'e tetea'u no. Taz zàwenugar Xama wanuwihawete hemirur kwer Xàrumàw pe imono pyrer a'e, ikatu wera'u amo taz zàwenugar amo ywy rehe har wanuwi a'e.

¹⁰ Awa tuwihawete Iràw hemiruze'eg wà, tuwihawete Xàrumàw hemiruze'eg wà no, werur or Opir ywy wi wà. Werur ywyrà xànàru her ma'e wà no, werur ita hekuzar katu ma'e wà no. ¹¹ Xàrumàw uma'ema'e kar a'e ywyrà myromyrogaw tàpuzuhu pe har romo iapo kar pà, wàpuzuhu pe har romo iapo kar pà no. Uzapo wioràwiràn zegar haw imuzàgar wanupe. Uzapo wioràwiràn zàwenugar wanupe no. Teko Zeruzarez pe har nuexak pixik kwaw agwer zegar haw rehe we imupu pyr ipuràg eteahy ma'e wà, a'e 'ym mehe wà.

¹² Tuwihawete Xàrumàw omono Xama wanuwi-hawete hemimutar paw izupe a'e. Omono heminozger paw izupe a'e no. Omono ma'e izupe imur pyrer hekuzaromo no. Na'e tuwihawete kuzà a'e, hemiruze'eg a'e wà no, uzewyr Xama ywy rehe uiwy rehe wà kury.

Xàrumàw hemetarer

¹³ Kwarahy nànnàn tuwihawete Xàrumàw upyhyk 23.000 kir or a'e. ¹⁴ Ma'eme'egar a'e wà, ma'eme'eg kar har a'e wà no, umur wemetarer ikurer izupe kwarahy nànnàn wà no. Araw ywy rehe har wanuwi-hawete a'e wà no, ywy imuza'ak pyrer wanehe har wanuwi-haw a'e wà no, werur parat izupe wà, werur or izupe wà no.

¹⁵ Xàrumàw uzapo 20 u'yw wi zemimaw uhua'u ma'e a'e. Uzàpewàn kar a'e ma'e 7 kir or pupe iapo arer wanupe pitàitàigatu no. ¹⁶ Uzapo 300 u'yw wi zemimaw ipixika'i wera'i ma'e a'e no. Uzàpewàn kar 3.5 kir or pupe pitàitàigatu no. Omonokatu kar a'e u'yw wi zemimaw paw ipupyaikaw pyrer Ka'a Irimano ywy rehe har her ma'e pupe.

¹⁷ Xàrumàw uzapo kar uwen àwàm uhua'u ma'e no. Uzàpèàrog kar ita marupi her ma'e pupe, or ikatuahy ma'e pupe no. ¹⁸ Heta 6 pyrogaw henawhu henataromo. Heta py imupytu'u haw or pupe iàpèàrog pyrer a'e pe no, henawhu huwake no. Heta mokoz zywa ikokaw hehe. Pitàitàigatu izywa ikokaw huwake heta pitài zàwàruhuriàw hagapaw no. ¹⁹ Pyrogaw iahtkaw nànnàn heta zàwàruhuriàw hagapaw no. Heta 6 myrogaw. A'e

rupi heta 12 iriàw hagapaw wà. Ni amo tuwihawete amo ae ywy rehe har nuzapo pixik kwaw agwer uwenawhu wà.

²⁰ Uma'ema'e or kanekuhu tuwihawete Xàrumàw izi'u haw romo iapo pà wà. Uma'ema'e or ma'e ipupyaikaw pyrer Kà'a Irimano ywy rehe har her ma'e pupe har paw iapo pà wà no. Xàrumàw heko mehe parat nahekuzar kwaw.

²¹ Xàrumàw wereko kanuhu tetea'u wà. Kanuhu oho Epàn ywy rehe wà, kanuhu Iràw ima'e wanupi wà. Na'iruz haw kwarahy nànnàn uzewyr ma'e herur pà wà: or, parat, ita marupi, ka'i, wariw.

²² Tuwihawete Xàrumàw hemetarer katu wera'u amo tuwihawete wanuwi a'e. ²³ Amogwer tuwihawete paw iho wer ipyr ima'e kwaw katu haw Tupàn hemimono kwer henu pà wà. ²⁴ Ipyr oho ma'e kwer paw werur ma'e imur pyràm izupe wà: ma'e parat iapo pyrer, ma'e or iapo pyrer, kamir, topoz, puruzuka haw, taz zàwenugar, kawaru wà, kawaràn wà. Nezewe uzeapo kwarahy nànnàn.

²⁵ Heta 4.000 tàpuz ywyramawa zeàmàtyry'ymawhu rehe har wamonokatu haw wà, kawaru wamonokatu haw wà no. Heta 12.000 kawaru zeàmàtyry'ymawhu rehe har wà no. Umupyta kar amo Zeruzarez tawhu pe wà. Umuhàz amogwer amo tawhu wanupe wà no. Umuàgà'ym a'e tawhu a'e kawaru wanupe wà. ²⁶ Wiko wera'u amo tuwihawete wanuwi: Ewparat yrykaw izywyr har wanuwi, Piri ywy rehe har waiwy rehe har wanuwi, te Ezit ywyzaw huwake har wanuwi. ²⁷ Zeruzarez tawhu pe Xàrumàw heko mehe heta tetea'u parat. Nuzawy kwaw ita. Ywyràkàxigyw waneta haw nuzawy

kwaw pi 'yw Zuta ywyàpyznaw rehe har waneta haw. ²⁸ Werur kar kawaru Muziri ywy wi wà, amogwer ywy nànnàn wà no.

Umàno Xàrumàw

²⁹ Amogwer Xàrumàw hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko haw izyppy mehe har te iahtkaw rehe har amo umuapyk pape rehe wà. Na'aw a'e pape waner xe wà: Tupàn ze'eg imume'u har Nàtà hemimume'u kwer, Tupàn ze'eg imume'u har Aiaz Xiro pe har hemimume'u kwer, Tupàn ze'eg imume'u har Ino hemixak kwer. Pape iahtkaw rehe har umume'u tuwihawete Zeromoàw Nemat ta'yr heko awer no. ³⁰ Xàrumàw umumaw 40 kwarahy Zeruzarez tawhu pe Izaew ywy nànnànar wanuwihawete romo wiko pà. ³¹ Umàno a'e. Uzutym hetekwer tawhu Tawì heko awer pe wà. Ta'yr Homoàw upyta hekuzaromo tuwihawete romo a'e kury.

10

Kwarahy heixe haw awyze har kutyr har nuputar kwaw Homoàw uwihawete romo wà

¹ Homoàw oho Xikez tawhu pe kury. Izaew paw uzemono'og wà a'e pe tuwihawete romo imuigo kar pà wà. ² Zeromoàw Nemat ta'yr uzàn tuwihawete Xàrumàw wi a'e 'ym mehe Ezit ywy rehe oho pà. Xàrumàw imàno awer ikwaw mehe uzewyr a'e wi. ³ Teko Izaew izuapyapyr kwarahy heixe haw awyze har kutyr har omono kar amo zauxiapekwer izupe wà, imuzewyr kar pà wà. Na'e paw rupi oho Homoàw pe uze'eg pà wà kury.

4 — Xàrumàw neru urerekoahy a'e. Nuzawy kwaw ipuhuz katu ma'e heraha kar har urewe. Aze eremupiru wewer a'e ma'e urewe nehe, ure-reko haw ikatu wera'u putar urewe nehe. Uruiko putar neremiruze'eg romo nehe, i'i izupe wà.

5 Homoàw uwazar waze'eg awer wanupe. — Pemumaw na'iruz 'ar nehe. A'e re pezewyr xe nehe. A'e 'ar mehe awazar putar peze'eg peme ihe nehe, i'i wanupe. A'e rupi uhem oho izuwi wà.

6 Tuwihawete Homoàw uze'eg oho awa tua'uhez wera'u ma'e wanupe. A'e awa wiko tu pe pure-ruze'egaw imume'u arer romo wà. Upuranu wanehe. — Ma'e a'e putar a'e teko wanupe nehe, i'i wanupe.

7 — Aze nekatu wanupe nehe, aze erereko katu ne wà nehe, aze neremiwazar ikatu wanupe nehe, wiko putar neremiruze'eg romo tuweharupi wà nehe, i'i izupe wà.

8 Homoàw nuweruzar kwaw tua'uhez waze'eg. Uze'eg oho kwàkwàmo wanupe kury, uzehe we tua'u ma'e kwer wanupe kury. Wiko pure-ruze'egaw imume'u har romo izupe wà kury.

9 — Ma'e azapo putar nehe. — Emupiru ma'e ureremiraha nehe, i'i a'e teko ihewe wà. Ma'e a'e putar wanupe nehe, i'i Homoàw a'e awa wanupe.

10 Uwazar ize'eg izupe wà. — Eze'eg nezewe wanupe nehe, i'i izupe wà. — Hekwà pixika'i wera'i ma'e iànàm wera'u heru iku'aw wi a'e. ¹¹ Heru weraha kar ma'e ipuhuz katu ma'e peme a'e. Amono putar amo ma'e ipuhuz wera'u ma'e penemiraha rà m peme ihe nehe no. Heru uzepyk penehe purupetekaw pupe a'e. Apupetek putar

kyhàhàm tàtà pupe ihe nehe, ere wanupe nehe, i'i izupe wà.

¹² Na'iruz 'ar ipaw ire Zeromoàw a'e, teko paw a'e wà no, uze'eg oho tuwihawete Homoàw pe a'e wà kury, ize'eg rupi a'e wà kury. ¹³ Tuwihawete nuweruzar kwaw awa tua'uhez ma'e waze'eg. Uze'egahy teko wanupe. ¹⁴ Weruzar kwàkwàmo waze'eg. — Heru weraha kar ma'e ipuhuz katu ma'e peme a'e. Amono putar amo ma'e ipuhuz wera'u ma'e penemiraha rà m peme ihe nehe. Heru uzepyk penehe purupetekaw pupe a'e. Apu-petek putar kyhàhàm tàtà pupe ihe nehe, i'i wanupe.

¹⁵ Nezewe mehe tuwihawete Homoàw nuenu kwaw teko a'e wà. A'e 'ym mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u kar nezewe haw uzeapo àwàm uze'eg imume'u har Aiazaz Xiro pe har pe a'e. — Emume'u ko heze'eg eho Zeromoàw Nemat ta'yr pe nehe, i'i izupe. Tupàn umuzeapo kar a'e ma'e uze'eg rupi katete kury.

¹⁶ — Tuwihawete nuzapo kwaw ma'e zaneze'eg rupi a'e nehe, i'i Izaew uzeupeupe wà. A'e rupi uzypyrog uhapukaz pà wà kury. — Xityk Tawi nehe. Xityk izuapyapyr zane wà nehe no. Ma'e uzapo zanewe wà. Awa Izaew izuapyapyr wà, zazewyr zaha zanereko haw pe nehe. Tuwe Homoàw uzekaiw uzehe nehe, i'i uzeupeupe wà. Nezewe mehe Izaew uzewyr weko haw pe wà kury. ¹⁷ Homoàw wiko Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo a'e. Amo Izaew ywy rehe har nuiko kwaw hemiruze'eg romo wà.

¹⁸ Anoniràw wiko uma'ereko e ma'e wanuwihaw romo a'e. Na'e Homoàw omono kar Anoniràw

Izaew wanupe kury. — Eze'eg eho wanupe nehe, i'i izupe. Izaew uzapizapi Anoniràw ita tetea'u pupe wà, izuka pà wà. A'e rupi Homoàw uzeupir uzywyramawa pupe na'arewahy kury, Zeruzarez pe uzàn pà kury. ¹⁹ A'e 'ar mehe arer we teko Izaew ywy kwarahy heixe haw awyze har kutyr har a'e wà, wiko Tawi izuapyapyr waneruzar 'ymar romo a'e wà.

11

Tupàn ze'eg imume'u har Xemai her ma'e umume'u Tupàn ze'eg

¹ Homoàw Zeruzarez pe uhem mehe omono'og 180.000 zauxiapekwer Zuta izuapyapyr ikatu wera'u ma'e a'e wà kury, Mezàmi izuapyapyr ikatu wera'u ma'e a'e wà no. Ta'e ipuràmàtyry'ym wer Izaew izuapyapyr ywy kwarahy heixe haw awyze har kutyr har wanehe a'e xe. Heko wer wiwi wanuwihawete romo no. ² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg uze'eg imume'u har Xemai her ma'e pe kury. ³ — Eze'eg eho tuwihawete Homoàw pe kury, Zuta paw wanupe nehe no, Mezàmi paw wanupe nehe no. ⁴ — Peàmàtyry'ym zo penywyr Izaew pe wà nehe. Pezewyr peneko haw pe nehe. A'e ma'e paw uzeapo nezewe a'e, ta'e ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e aputar nezewe izeapo haw ihe xe, ere wanupe nehe, i'i Tupàn izupe. A'e rupi weruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg wà. Noho kwaw Zeromoàw iàmàtyry'ym pà wà.

Homoàw umukàg kar tawhu

⁵ Homoàw upyta Zeruzarez pe wiko pà. Ipurumukàg kar wer uiwy rehe. A'e rupi uzapo pàrirogaw iaiha ma'e tàtàahy ma'e tawhu Zuta ywy rehe har waiwyr, Mezàmi ywy rehe har waiwyr no. ⁶ Na'aw tawhu waner xe wà: Merez, Età, Tekoa, ⁷ Mete-Zur, Xoko, Ànurà, ⁸ Kat, Marexa, Zipe, ⁹ Anorai, Araki, Azeka, ¹⁰ Zora, Aezarom, Emerom. ¹¹ Homoàw omono kar zauxiapekwer wanuwihaw a'e tawhu imuàtà pyrer wapupe wà. Omonokatu temi'u wapupe no: arozràn, uri kawer, win. ¹² Omonokatu zeàmàtryr'y mawhu rehe har a'e tawhu nà'nàn no: u'yw wi zeàmimaw, purukutukaw ipuku ma'e. Nezewe ikàg wera'u wà. Nezewe Homoàw upuner Zuta ywy Mezàmi ywy wazar romo wiko pà kury.

Xaxeto oho Zeruzarez pe Erewi izuapyapyr wanupi wà

¹³ Xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà no, ur Izaew ywy kwarahy heixe haw awyze har kutyr har wi paw rupi wà kury, Zeruzarez pe wà kury. ¹⁴ Erewi izuapyapyr wezar uiwy weimaw wamai'u haw wà. Wezar uma'e paw wà no. Oho Zuta pe wà, Zeruzarez pe wà no. Ta'e Zeromoàw Izaew wanuwihawete nuzapo kar kwaw xaxeto ma'ereko haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo a'e xe. ¹⁵ Zeromoàw wexaexak xaxeto wemiruze'eg wainuromo har wà. Uzuka ma'ea'yr wazuka haw rehe Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e romo wà. Umuwete tekwe iaiw ma'e wà. Uzuka ma'e tapi'ak hagapaw henataromo imuwete pà wà. Zeromoàw uzapo kar a'e tapi'ak hagapaw a'e. ¹⁶ Amo teko Izaew ta'yr izuapyapyr

ywy kwarahy heixe haw awyze har kutyr har ipurumuwete katu wer tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar rehe wà. A'e rupi oho Erewi izuapyapyr wanaikwerupi Zeruzarez pe wà, ma'ea'yr izuka pà uwipy wazar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. ¹⁷ Nezewe mehe Zuta ikàg wera'u a'e wà. Homoàw Xàrumàw ta'yr wiko tuwihawete upuner wera'u ma'e romo a'e no. Homoàw umumaw na'iruz kwarahy Tawi zàwe Xàrumàw zàwe wiko pà a'e.

Homoàw iànàm wà

¹⁸ Homoàw wereko Marat wemireko romo. Zerimot Tawi ta'yr wiko hemireko tu romo a'e. Amiaiw Eriaw tazyr Zeze hemimino wiko ihy romo a'e. ¹⁹ Marat umuzàg na'iruz wa'yr wà: Zeu, Xemari, Zààw. ²⁰ Na'e Homoàw wereko Maaka Amixàràw tazyr wemireko romo kury. Umur 4 ta'yr izupe wà: Ami, Ataz, Ziza, Xeromit. ²¹ Heta 18 hemireko wà. Heta 60 hemirekoagaw izupe wà no. A'e kuzà umur 28 ta'yr izupe wà. Umur 60 tazyr izupe wà no. Uzamutar katu wera'u Maaka amogwer wemireko wanuwi a'e, wemirekoagaw paw wanuwi a'e no. ²² A'e rupi wexak Maaka imemyr Ami a'e, wekuzaromo àràw romo a'e, Zuta wanuwhawete ràw romo a'e. ²³ Homoàw uzapo amo ikatu ma'e a'e no. Umuhàmuhàz wa'yr inugwer tawhutàtà Zuta ywy rehe har nànàn wà, Mezàmi ywy rehe har nànàn wà no. Omono temi'u tetea'u wanupe. Wexaexak kuzà tetea'u wane-mireko romo wà no.

12

Ezit ywy rehe har wanuwihawete uzàmàtyry'ym Zuta izuapyapyr wà wà kury

¹ Homoàw Zuta wanuwihawete romo ikàg mehe nan kwehe tete upytu'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg heruzar ire a'e kury. Hemiaiuhu upytu'u a'e wà no. ² Nuzeruzar kwaw Tupàn rehe wà. A'e rupi Homoàw tuwihawete romo heko mehe 5 haw kwarahy rehe Xizak Ezit wanuwihawete uzàmàtyry'ym Zeruzarez wà a'e kury. ³ Heta 1.200 ywyrāmawa zeàmàtyry'ymawhu pe har izupe wà. Heta 60.000 zauxiapekwer kawaru ku'az har wà no. Zauxiapekwer amo ywy rehe arer tetea'u ur hupi a'e wà no: Irim ywy rehe har wà, Xukit ywy rehe har wà, Exio ywy rehe har wà. Heta tetea'u wà. Teko nupuner kwaw wapapar haw rehe wà. ⁴ Xizak weityk tawhutàtà Zuta ywy rehe har wà. Na'e wata Zeruzarez kutyr wà kury.

⁵ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har Xemai her ma'e uze'eg oho Homoàw pe kury, tuwihaw a'e ywy rehe har ikàg ma'e wanupe no. A'e tuwihaw uze-mono'og Zeruzarez pe Xizak wi uzepyro pà wà. Uze'eg Xemai wanupe kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg iko nezewe peme kury. — Pepuir ihewi. A'e rupi apomono putar Xizak ipo pe ihe nehe, i'i iko peme, i'i Xemai wanupe.

⁶ Na'e tuwihawete a'e, tuwihaw a'e wà no, umume'u wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e Tupàn pe uzemumikahy pà a'e wà kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upurereko katu a'e, i'i uzeupeupe wà.

⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak wazemumikahy haw a'e. A'e rupi uze'eg Xemai pe kury. — Uzemumikahy wemiapo kwer rehe wà. Izewyr wer ihewe wà. Nan kwehe tete apyro putar ihe wà nehe. Nazepyk kwaw Zeruzarez pe har wanehe nehe, wazuka kar pà Xizak pe nehe. ⁸ Nezewe rehe we amuigo kar putar Xizak wazar romo ihe nehe. Nezewe mehe wexak putar heremiruze'eg romo weko haw ikatu haw wà nehe. Wexak putar tuwihawete amo ywy rehe har heremiruze'eg romo weko haw ikatu 'ymaw wà nehe no, i'i Tupàn izupe.

⁹ Na'e tuwihawete Xizak uzàmàtyry'ym Zeruzarez heityk pà a'e kury. Weraha temetarer tàpuzuhu pupe har paw rupi, tuwihawete hàpuzuhu pupe har paw rupi no. Weraha u'yw wi zemimaw or iapo pyrer Xàrumàw hemiapo kwer paw rupi no. ¹⁰ Tuwihawete Homoàw uma'ema'e kar itazu morog amo zemimaw iapo kar pà Xàrumàw hemiapo kwer hekuzaromo a'e. Omono a'e zemimaw wàpuzuhu hukenaw rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw wanupe. ¹¹ Tuwihawete tàpuzuhu pe iho haw nà'nàn zauxiapekwer upyhyk a'e zemimaw a'e wà. Iho re umuzewyr zauxiapekwer waneko haw ipupyaikaw pyrer pe wà no. ¹² Nezewe Tupàn umuakuir wekwahy haw. Nuzuka kwaw Homoàw. Ta'e Homoàw uzewyr ukatu 'ymaw wi a'e xe. Heta teko ikatu ma'e Zuta ywy rehe wà. A'e rupi Tupàn upytu'u wanehe uzepyk ire.

Homoàw ipureruze'eg awer

13 Tuwihawete Homoàw ikàg wi wi kury. Wiko wi wi tuwihawete romo Zeruzarez pe. 41 kwarahy hereko mehe uzyppyrog tuwihawete romo wiko pà. Umumaw 17 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak Zeruzarez tawhu amogwer Izaew izuapyapyr waneko haw wanuwi a'e, umuwete katu àwàm romo a'e. Nama Amon ywy rehe arer wiko Homoàw ihy romo a'e. 14 Homoàw uzapo ikatu 'ym ma'e a'e. Ta'e na'ipurukwaw wer kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar rehe azeharomoete a'e xe.

15 Amo umuapyk amogwer Homoàw hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko haw pape rehe wà, izypy mehe har te iahtkaw rehe har wà. Na'aw a'e pape waner xe wà: Tupàn ze'eg imume'u har Xemai hemimume'u kwer, Tupàn ze'eg imume'u har Ino hemimume'u kwer. Umuapyk Homoàw izypy waner a'e pape rehe wà no. 16 Umàno a'e. Uzutym hetekwer tawhu Tawi heko awer pe wà. Ta'yr Awi upyta hekuzaromo tuwihawete romo a'e.

13

Awi wiko tuwihawete romo Zuta ywy rehe kury

1 Zeromoàw Izaew wanuwihawete romo heko mehe, 18 haw kwarahy mehe, Awi wiko Zuta wanuwihawete romo. 2 Umumaw na'iruz kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Mikai wiko ihy romo. Uriew Zimez tawhu pe har wiko tu romo. Awi uzàmàtyry'ym Zeromoàw oho. 3 Weraha 400.000 zauxiapekwer ipuruzukaiwahy ma'e uzeupi wà. Zeromoàw weraha 800.000

zauxiapekwer ipuruzukaiwahy ma'e uzeupi wà. ⁴ Awi uzeupir Zemarai ywytyr Eparai ywy ywytyruhu heta haw rehe har rehe. Ywytyr apyr wiko mehe uhapukaz Zeromoàw pe uze'egahy pà, hemiruze'eg zauxiapekwer wanupe no. — Penu katu heze'eg nehe. ⁵ Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapokatu uze'eg Tawi rehe we a'e. — Amo nezuapyr wiko putar tuwihawete romo tuweharupi a'e wà nehe, i'i izupe. ⁶ Zeromoàw wiko Nemat ta'yr romo a'e. Nemat wiko Xàrumàw Tawi ta'yr hemiruze'eg romo. Zeromoàw upytu'u uzar hemiruze'eg romo wiko re a'e. ⁷ Amo awa ikatu 'ym ma'e wiko wera'u ma'e uzemono'og Zeromoàw rehe we a'e wà. Uze'eg zemueteahy Homoàw Xàrumàw ta'yr pe wà. Homoàw natua'u kwaw a'e 'ar mehe. Ukyze wanuwi. A'e rupi nupuner kwaw wemiruze'eg romo wamuigo kar haw rehe. ⁸ Peneta haw uhua'u. Pereko tapi'ak hagapaw or iapo pyrer Zeromoàw tupàn a'ua'u romo hemiapo kwer wà no. A'e rupi pepureityk wer Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ipuner haw tuwihawete Tawi izuapyapyr wanupe imur pyrer rehe kury. ⁹ Pemuhem kar xaxeto Tupàn henataromo har pe wà, Àràw izuapyapyr wà, Erewi izuapyapyr wà no. Pexaexak amo awa xaxeto romo wamuigo kar pà teko Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e wazàwe. Wyzài awa upuner tupàn a'ua'u wanupe xaxeto romo weko haw rehe aze uzexak kar pitài tapi'ak herur pà, aze ru'u werur 7 àràpuhàràn hawitu ma'e wà. Iaiw nezewe haw.

¹⁰ Ure ure. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko urezar romo a'e kury. Nuruityk pixik kwaw ure.

Xaxeto ureinuromo har wiko Àràw izuapyapyr romo wà. Uma'ereko Tupàn pe wà. Erewi izuapyapyr upytywà wà no. ¹¹ Tuweharupi ku'em mehe, karuk mehe no, uzuka ma'e Tupàn henataromo wà, hany pà wà. Wapy yhyk zàwenugar hyàkwegatu ma'e henataromo wà. Omono typy'ak izupe imonokatu pyrer ywyrapew imukatu pyrer rehe wà. Karuk etea'i mehe umunyk tatainy henaw or iapo pyrer rehe har wà. Ta'e ureruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar ize'eg ure xe. ¹² Tupàn wiko urerehe we a'e. Oho urerenataromo no. Xaxeto izupe uma'ereko ma'e uzemuàgà'ym xi'àm ma'e 'ak kwer ipy àwàm rehe wà. Ipy mehe uruzypyrog putar peàmàtyry'ym pà ure nehe kury. Teko Izaew wà, pezàmàtyry'ym zo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e peipy paw wazar nehe. Napepuner kwaw urereitykaw rehe nehe, i'i wanupe wà.

¹³ Zeromoàw omono kar amo zauxiapekwer a'e wà, zauxiapekwer Awi hemiruze'eg wanaikweromo wamupyta kar pà a'e wà. Amo upyta wanenataromo wà. ¹⁴ Zauxiapekwer Awi hemiruze'eg ume'e waikwerupi wà kury. Wexak Zeromoàw hemiruze'eg wà. Na'e uhapukaz Tupàn pe wà. — Urepytywà pe nehe, i'i izupe wà. Xaxeto upy uxi'àm wà. ¹⁵ Zauxiapekwer Awi hemiruze'eg heiheim wà. Tupàn weityk Zeromoàw a'e kury. Weityk hemiruze'eg zauxiapekwer paw wà no, Awi henataromo wà, hemiruze'eg wanenataromo wà no. ¹⁶ Zauxiapekwer Izaew uzàn oho zauxiapekwer Zuta wanuwi wà. Ta'e Tupàn upytywà Awi a'e xe. ¹⁷ Awi hemiruze'eg uzuka 500.000

zauxiapekwer Izaew wà. Wazuka haw uhua'u.
¹⁸ Nezewe weityk Izaew zauxiapekwer wà. Zuta
 zauxiapekwer wiko waneityk arer romo wà. Ta'e
 uzeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy
 wazar rehe wà xe.

¹⁹ Awi uzàn oho Zeromoàw haikweromo
 hemiruze'eg wanaikweromo. Weityk na'iruz
 tawhu wà: Metew, Zezana, Eperom. Weityk
 taw a'e tawhu wanuwake har wà no. ²⁰ Awi
 tuwihawete heko mehe Zeromoàw nuzewyr pixik
 kwaw tuwihawete romo weko haw pe. Iahykaw
 rehe Tupàn ikwahy haw uzapi Zeromoàw kury.
 Umàno kury.

²¹ Tuweharupi Awi ikàg wewer. Wereko 14
 kuzà wemireko romo wà. Umuzàg 22 wa'yr wà,
 16 wazyr wà no. ²² Tupàn ze'eg imume'u har Ino
 her ma'e umuapyk Awi heko awer pape rehe a'e:
 hemiapo kwer paw, hemimume'u kwer paw no.

14

Az wiko tuwihawete romo kury

¹ Tuwihawete Awi umàno. Uzutym hetekwer
 tawhu Tawi heko awer pe wà. Ta'yr Az up-
 yta hekuzaromo tuwihawete romo. Tuwihawete
 romo heko mehe teko Zuta ywy rehe har umu-
 maw 10 kwarahy uzeàmàtyry'ym 'ym pà wà. ² Az
 uzapo ikatu ma'e. A'e rupi umurywete kar Tupàn
 uzar. ³ Nuzuka kar kwaw ma'ea'yr wemiruze'eg
 wanupe tupàn a'ua'u amo ywy rehe har wane-
 nataromo. Umupytu'u kar wemiaihu tupàn a'ua'u
 wamuwete re wà no. Weityk itahu u'àm ma'e
 tupàn a'ua'u hagapaw wà. Omonohok ywyr
 u'àm ma'e tupàn a'ua'u hagapaw wà no. ⁴ — Xo

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e peipy wazar zo pemuwete nehe, i'i wanupe. — Peruzar ize'eg nehe. Pezapo hemiapo putar haw nehe no. ⁵ Pezapo zo tupàn a'ua'u wamuwete haw nehe, i'i tawhu Zuta ywy rehe har wanehe har wanupe paw rupi. Uzukazuka yhyk zàwenugar tupàn a'ua'u wane-nataromo hapy haw wà no. Tuwihawete romo heko mehe teko nuzeàmàtyry'ym kwaw wà.

⁶ Az uzapo pàrirogaw iaiha ma'e tawhu izywyr. Umukàg kar wamuàtà kar pà wà no. Tuwihawete romo heko mehe ni amo zauxiapekwer nur kwaw iàmàtyry'ym pà wà. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur zeàmàtyry'ym 'ymaw wanupe a'e xe. ⁷ Az uze'eg Zuta wanupe. — Zeàmàtyry'ymawhu heta 'ym mehe we xiapo pàrirogaw iaiha ma'e tawhu izywyr nehe. Xiapo tàpuz tàtà nehe no. Xiapo ukenaw uzewàpytym ma'e ràm nehe no. Ta'e ximuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar tuweharupi zane xe. Xiagaw hemiapo kar haw heruzar pà no. A'e rupi zanemuigo kar zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe a'e, teko zaneruwake har wainuinuromo a'e, i'i Az teko wanupe. A'e rupi uzapo a'e ma'e paw rupi wà. Ikàg wewer wà. Ikatu wera'u waneko haw no. ⁸ Heta 300.000 zauxiapekwer tuwihawete Az hemiruze'eg Zuta ywy rehe har wà. Wereko u'yw wi uzemimaw wà. Wereko u'yw zàwenugar ipuku ma'e purukutukaw wà no. Heta 280.000 zauxiapekwer Mezàmi izuapyapyr wà no. Wereko u'yw wi uzemimaw wà. Wereko ywyrapar u'yw rehe we wà no. Paw rupi wiko zauxiapekwer ipuruzukaiwahy ma'e romo wà.

⁹ Exio ywy rehe har wanuwihaw ur Zuta

waàmàtyry'ym pà kury. Werur 1.000.000 zauxiapekwer uzeupi wà. Werur 300 ywyramawa wà no. Uhem wà Marexa tawhu pe wà kury. ¹⁰ Az uhem tawhu wi waàmàtyry'ym pà. Zauxiapekwer paw uzemuàgà'ym zeàmàtyry'ym àwàmuhu rehe Zepata ywyàpyznaw rehe àràm rehe wà kury. Namuite kwaw Marexa tawhu wi. Huwake tuz. ¹¹ Na'e Az wenez uzepytywà àwàm Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar pe kury. — O Tupàn, erepuner ikàg ma'e wapytywà haw rehe. Erepuner ikàg 'ym ma'e wapytywà haw rehe no. Urepytywà pe nehe, o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar. Ta'e uruzeruzar nerehe ure xe. Uruiko xe nerer ipyro pà ure, 'aw zauxiapekwer tetea'u waàmàtyry'ym pà nowe ure. Ne o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ne, ereiko urezar romo ne. Erepuner katu. Ni amo nupuner kwaw nowe wà, i'i izupe.

¹² Az uzàmàtyry'ym Exio ywy rehe har oho wà kury. Weityk wà. Uzàn oho a'e wi wà. ¹³ Az a'e, zauxiapekwer hemiruze'eg a'e wà no, uzàn oho wanaikweromo wà, te Zerar tawhu pe wà. Uzuka Exio paw rupi wà. Ni pitài nuikuwe kwaw wà. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk zauxiapekwer wemiruze'eg wanehe we a'e xe. Az hemiruze'eg weraha wama'e kwer paw rupi wà, aze upuner wà. Aze ipuhuz wera'u wanupe, wezar wà. ¹⁴ Na'e uzàmàtyry'ym tawhu Zerar huwake har wà kury. Wapupe har ukyze tuwe Tupàn wi wà. Zauxiapekwer Az hemiruze'eg upyhyk temetarer a'e tawhu pupe har paw rupi wà. ¹⁵ Uzàmàtyry'ym waneko haw ma'ea'yr wamono'ogaw huwake har wà no. Upy-

hyk àràpuhàràn hawitu ma'e tetea'u wà, kawaru kupewa'a tetea'u wà no. A'e re uzewyr oho Zeruzarez tawhu pe wà kury.

15

Az umukatu Tupàn imuwete haw

¹ Tupàn Hekwe wezyw oho Azari Onez ta'yr rehe a'e kury. ² A'e rupi uze'eg oho Az pe. — Tuwihawete Az, teko Zuta ywy rehe har paw wà no, Mezàmi ywy rehe har paw wà no, pezeapyaka katu nehe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko putar penehe we a'e nehe, aze peiko hehe we nehe. Aze pekar nehe, uzexak kar putar peme a'e nehe. Aze peityk nehe, peneityk putar a'e nehe no. ³ Izaew umumaw kwarahy tetea'u Tupàn azeharomoete har imuwete 'ym pà wà. Naheta kwaw xaxeto teko wamu'e har romo wà. Nuw-ereko kwaw Tupàn ze'eg wà. ⁴ Waneko haw zaiw katu mehe uzewyr Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar pe wà. Wekar wà. Wexak wà. ⁵ A'e 'ar rehe ni amo nuiko katu kwaw wà. Ywy nànnàn heta zeàmàtyry'ymaw. ⁶ Amo ywy rehe har uzàmàtyry'ym amo ywy rehe har oho wà. Amo tawhu pe har uzàmàtyry'ym amo tawhu pe har oho wà. Uzeàmàtyry'ym waiko wà. Ta'e Tupàn umu'ar kar ma'erahy ipuraraw paw tetea'u wanehe a'e xe. ⁷ Pekàg nehe. Pezemumikahy zo nehe. Ta'e penemiapo rà m ikatu putar a'e nehe xe, i'i Az pe.

⁸ Az wenu Azari Onez ta'yr a'e ma'e imume'u mehe a'e. Tynehem ukyze 'ymaw pupe kury. Umumaw tupàn a'ua'u purumuhuhuk kar ma'e paw rupi wà, Zuta ywy rehe har wà, Mezàmi

ywy rehe har wà no. A'e 'ym mehe upyhyk tawhu Eparai ywy ywytyruhu heta haw pe har a'e wà. Umumaw tupàn a'ua'u a'e tawhu pe har paw rupi wà no. Uzapokatu ma'ea'yr hapy haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo har katu pe har tàpuzuhu henataromo har no. ⁹ Na'e omono'og teko Zuta izuapyapyr wà, Mezàmi izuapyapyr wà no. Omono'og teko amo Izaew ta'yr izuapyapyr Zuta ywy rehe wiko ma'e wà no: Eparai izuapyapyr wà, Manaxe izuapyapyr wà, Ximeàw izuapyapyr wà. Ta'e teko a'e Izaew ta'yr izuapyapyr wexak Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e tuwihawete Az rehe we heko haw a'e wà xe. A'e rupi ur huwake hemiruze'eg romo wiko pà wà. ¹⁰ A'e teko paw uzemono'og Zeruzarez pe zahy na'iruz haw rehe Az tuwihawete romo heko mehe kwarahy 15 haw rehe wà. ¹¹ A'e 'ar mehe uzuka ma'ea'yr tetea'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà: 700 tapi'ak awa wà, 7.000 àràpuhàràn hawitu ma'e wà. ¹² Uzapokatu uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar rehe we wà. — Urumuwete katu putar urepy'a nà'nàn nehe, urerekwe nà'nàn nehe no, i'i izupe wà. ¹³ — Aze amo na'ipurumuwete wer kwaw nerehe wà nehe, uruzuka putar a'e teko ure wà nehe: kwarearer wà, tua'u kwer wà, awa wà, kuzà wà, i'i izupe wà. ¹⁴ — Uruzapo putar ma'e ko ureze'eg rupi katete ure nehe, i'i izupe wahy haw rupi wà. A'e re uhapukaz urywete haw rehe wà. Upy xi'àm ma'e'ak kwer iapo pyrer wà, xi'àm uhua'u ma'e wà, pixika'i ma'e wà no. ¹⁵ Teko Zuta ywy rehe har hurywete a'e wemimume'uahy kwer rehe wà. Umume'u wemiapo rà'm upy'a pupe azeharo-

moete wà. Wekar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e wà, ta'e ukatu haw rupi ipurexak wer hehe a'e wà xe. A'e rupi uzexak kar wanupe. Umuigo kar zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe wà no. Nuzàmàtyry'ym kwaw teko waiwy izywyr har wà.

¹⁶ Az umupytu'u kar uzaryz Maaka tuwihawete ihy romo heko re a'e, ta'e a'e 'ym mehe umupu'àm kar ywyr ma'eragapaw iaiw ma'e tupàn ua'u romo imuigo kar pà a'e xe. Az weityk a'e tupàn ua'u a'e, imuku'i kar pà a'e. Umunyk tata hehe ywyàpyznaw Xenorom her ma'e rehe. ¹⁷ Numumaw kwaw zepe tupàn a'ua'u wamuwete haw paw rupi. Nezewe rehe we weruzar Tupàn ukwarahy nà'nàn a'e. ¹⁸ A'e 'ym mehe tu omonokatu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe a'e. Az a'e ae omonokatu ma'e parat iapo pyrer ma'e or iapo pyrer Tupàn pe a'e no. Omono a'e ma'e paw tuwihawete pe. ¹⁹ Umumaw 35 kwarahy tuwihawete romo wiko pà zeàmàtyry'ymawhu iapo 'ym pà.

16

Izaew uzàmàtyry'ym Zuta oho wà

¹ Az tuwihawete romo heko mehe kwarahy 36 haw mehe Maaza Izaew wanuwihawete wixe Zuta rehe zauxiapekwer tetea'u wanupi kury. Uzyppyrog Hama tawhu izywyr umàmàn pà pàrirogawhu iapo pà. Zeruzarez piar ukwaw a'e tawhu izywyr. Maaza ipurupyhyk wer a'e pe rupi wata ma'e wanemetarer rehe a'e. ² A'e rupi tuwihawete Az wenuhem parat tàpuzuhu wi. Wenuhem or izuwi no. Omono amo wemiruze'eg

wanupe. — Peraha ko temetarer Namaz tawhu pe nehe, Menanaz Xir ywy rehe har wanuwihawete pe imono pà nehe, i'i wanupe. Eraha ko heze'eg izupe nehe no. ³ — Zazemyryparypar nehe, zanneru wazàwe nehe. Amono putar ko parat ko or rehe we newe nehe kury. Epytu'u Maaza Izaew wanuwihawete ipytywà re nehe. Nezewe mehe wenuhem putar wemiruze'eg zauxiapekwer heywy wi a'e wà nehe, ere izupe nehe, i'i wanupe.

⁴ Ikatu ize'eg Menanaz pe. A'e rupi omono kar wemiruze'eg zauxiapekwer wanuwihaw wanehe we Izaew ywy rehe wà kury. — Pezàmàtyry'ym tawhu peho nehe, i'i wanupe. Weityk amo tawhu wà: Izom, Nà, Apew-Mai, tawhu ma'e imonokatu haw Napitari ywy rehe har paw wà. ⁵ Amo umume'u a'e ma'e tuwihawete Maaza pe wà. Henu mehe upytu'u pàrirogawaiha tàtà ma'e Hama izywyr har iapo re. ⁶ Na'e tuwihawete Az wenz kar teko Izaew paw rupi wà kury. A'e 'ym mehe Maaza omono'og ita tetea'u ywyr tetea'u a'e pàrirogaw Hama izywyr àràm iapo àwàm rehe a'e. Izaew weraha a'e ma'e paw a'e wi wà kury. Az upyhyk a'e ma'e pàrirogaw Zema tawhu izywyr har romo Mipa izywyr har romo iapo pà a'e kury.

Tupàn ze'eg imume'u har Anani her ma'e

⁷ Tupàn ze'eg imume'u har Anani her ma'e uze'eg oho Zuta wanuwihawete Az pe a'e kury. — Erezeruzar Xir wanuwihawete rehe ne. Nerezeruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar rehe. A'e rupi zauxiapekwer Izaew wanuwihawete hemiruze'eg oho wà. ⁸ Amo 'ar mehe heta tetea'u zauxiapekwer Exio ywy rehe

har a'e wà. Heta tetea'u Irim ywy rehe har a'e wà no. Heta tetea'u ywyrāmawa wanupe. Heta tetea'u kawaru ku'az har wà no. Nezewe rehe we erezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe. A'e rupi ereityk a'e zauxiapekwer paw rupi ne wà. ⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ume'e ywy rehe uzeapo ma'e nànnàn. Nezewe mehe omono ukàgaw hehe uzeruzar ma'e azeharomoete har wanupe a'e. Ko 'ar rehe erezapo neranaiw haw. A'e rupi ko 'ar henataromo ereiko putar zeàmàtyry'ymawhu inuromo tuweharupi nehe, i'i Anani Az pe.

¹⁰ Az wikwahy Tupàn ze'eg imume'u har pe kury. Uzàpixipixi kar kyhàhàm tàtà pupe zemunehew paw pe imono kar pà. A'e 'ar mehe Az upururaw kar ma'erahy amo wemiruze'eg wanupe no.

Umàno Az

¹¹ Amo umuapyk tuwihawete Az hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko haw izypy mehe har te iahtkaw rehe har wà, pape rehe wà. Na'aw a'e pape her xe: Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw. ¹² Tuwihawete romo heko mehe kwarahy 39 haw mehe ipy ima'eahy tuwe a'e. Nezewe rehe we nuenoz kwaw uzepytywà àwàm Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Uzeruzar muhàg kwaw par wanehe. ¹³ Kwarahy 41 haw rehe umàno a'e. ¹⁴ Umàno 'ym mehe we uhàwykàz kar ywykwar uzetym àwàm romo tawhu Tawi heko awer pe. Uzutym hetekwer ipupe wà. Umynehem itymaw kàpuhàg zàwenugar hyàkwegatu ma'e pupe wà, taz zàwenugar pupe wà

no. Umuàgy'ygatu a'e ma'e paw wà. Omono hetekwer ipupe a'e ma'e inuromo wà. A'e re uzapo tata uhua'u ma'e imuwete katu haw romo wà.

17

Zuzapa wiko tuwihawete romo

¹ Zuzapa upyta u Az hekuzaromo a'e, Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo a'e. Uzemuàgà'ym uiwy ipyro haw rehe Izaew wanuwihawete wi kury. ² Umuigo kar zauxiapekwer tawhu Zuta ywy rehe har pàirogawtàtà hereko har nànnàn wà. Uzapo kar zauxiapekwer waneko haw Zuta ywy nànnàn no. Uzapo nezewe haw tawhu Eparai ywy nànnàn no. Tu Az upyhyk a'e tawhu wikuwe mehe we a'e wà. ³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono uze'egatu Zuzapa pe, ta'e wiko tu zàwe a'e xe. Izypy mehe tu ikatu Tupàn pe a'e. Numuwete kwaw tupàn Ma'aw her ma'e. ⁴ Umuwete katu xo Tupàn u izar a'e. Weruzar ize'eg. Nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e romo Izaew wanuwihawete wazàwe. ⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umukàg Zuzapa ipuner haw. Teko Zuta ywy rehe har paw umur ma'e imono pyràm izupe wà. A'e rupi Zuzapa hemetarer katu kury. Teko tetea'u ukwaw her wà no. ⁶ Tuweharupi Tupàn ze'eg rehe ipureruzar wer haw uhua'u wera'u a'e. Umumaw tupàn a'ua'u wanagapaw ywyrà u'àm ma'e iapo pyrer imuwete haw Zuta ywy rehe har wà.

⁷ Tuwihawete romo heko mehe kwarahy na'iruz haw mehe Zuzapa omono kar amo tuwihaw tawhu Zuta ywy rehe har wanupe wà kury. Na'aw waner xe wà: Men-Aiw, Omani,

Zakari, Netanew, Mikai. ⁸ Amo Erewi izuapyapyr oho wapyr wà no: Xemai, Netani, Zemani, Azaew, Xemiramot, Zonata, Anoni, Tomi, Tome-Anoni. Mokok xaxeto oho wanupi wà no: Erizàm, Zeoràw. ⁹ Weraha Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg pape rehe imuapyk pyrer uzeupi wà. Oho tawhu Zuta ywy rehe har nà nà wà, Tupàn ze'eg rehe teko paw wamu'e pà wà.

¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umukyze kar teko Zuta izywyr har Zuzapa wi paw rupi wà. A'e rupi noho kwaw iàmàtyry'ym pà wà. ¹¹ Amo Piri ywy rehe har werur ma'e imono pyràm izupe wà. Werur parat izupe wà no, wemetarer ikurer tuwihawete pe imono pyràm romo wà no. Amo Àràw izuapyapyr werur ma'ea'yr izupe wà: 7.700 àràpuhàràn hawitu ma'e wà, 7.700 àràpuhàrànete wà. ¹² Zuzapa ikàg wewera'u tuweharupi a'e. Uzapo tàpuzuhu tàtà ma'e wà. Uzapo tawhu ma'e imonokatu haw romo wà no. ¹³ Omono'og temi'u tetea'u a'e tawhu pupe imonokatu pà. Omono tuwihaw ukyze 'ym ma'e ma'ekwaw katu har Zeruzarez pe wà. ¹⁴ Na'aw a'e tuwihaw waner xe wà, waànàm waner xe wà no: Azina zauxi-apekwer Zuta ywy rehe har wanuwihaw romo hekon a'e. Heta 300.000 zauxiapekwer izupe wà. ¹⁵ Zoànà 280.000 zauxiapekwer wanuwihaw. ¹⁶ Amazi Zikiri ta'yr 200.000 zauxiapekwer wanuwihaw. Amazi uzemono Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiruze'eg romo a'e. Ni amo numuzemono kar kwaw wà. ¹⁷ Eriana wiko zauxi-apekwer Mezàmi izuapyapyr wanuwihaw romo. Ipuruzukaiwahy a'e. Heta 200.000 zauxiapekwer u'yw wi zemimaw hereko har ywyrapar u'yw

rehe we hereko har izupe wà. ¹⁸ Zozamaz 180.000 zauxiapekwer puruzuka haw hereko har wanuwihaw. ¹⁹ A'e zauxiapekwer paw wiko Zuzapa hemiruze'eg Zeruzarez pe har romo wà. Omono amo zauxiapekwer tawhu Zuta ywy rehe har pàrirogaw hereko har nànnàn wà no.

18

Tupàn ze'eg imume'u har Mikai uze'eg tuwihawete Akaw pe

¹ Zuzapa hemetarer katu a'e kury. Teko tetea'u ukwaw her wà. Na'e uzemuryparypar Akaw Izaew wanuwihawete rehe kury, wànàm imuzereko kar pà Akaw iànàm wanehe we a'e. ² Amo kwarahy ipaw ire oho Xamari tawhu pe Akaw hexak pà kury. Tuwihawete Akaw omono mai'u hawhu Zuzapa imuawate pà, hupi oho ma'e kwer wamuawate pà. Uzuka kar tapi'ak awa tetea'u wà, àràpuhàràn tetea'u wà no, a'e mynykaw iapo mehe wà. — Eho herupi Hamot-Zireaz tawhu iàmàtyry'ym pà nehe ty, i'i Akaw Zuzapa pe. ³ Upuranu Zuzapa rehe. — Aipo ereho putar herupi Hamot iàmàtyry'ym pà nehe, i'i izupe. Wazar Zuzapa ize'eg izupe. — Zeàmàtyry'ymawhu rehe nehyk mehe aha putar nerupi ihe nehe no. Zauxiapekwer heremiruze'eg oho putar zanerupi a'e wà nehe no. Oroho putar nerupi a'e pe har waàmàtyry'ym pà nehe. ⁴ A'e 'ym mehe zapuranu Tupàn rehe nehe.

⁵ Na'e Akaw werur kar Tupàn ze'eg imume'u har a'e pe wà kury. Heta 400 wà. Upuranu wanehe. — Aipo uruzàmàtyry'ym putar Hamot tawhu ure

nehe, i'i wanupe. Wazar Tupàn ze'eg imume'u har tuwihawete waze'eg wanupe wà. — Peàmàtyry'ym peho nehe, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk kar putar peme a'e wà nehe xe, i'i wanupe wà.

⁶ Zuzapa upuranu Akaw rehe. — Aipo naheta kwaw amo Tupàn ze'eg imume'u har xe wà. Aze mo heta, zapuner mo imupuranu kar haw rehe Tupàn rehe, i'i izupe.

⁷ Wazar Akaw izupe. — Heta ty. Mikai Inira ta'yr her romo a'e. Naheakatuwawahy kwaw hehe ihe, ta'e numume'u pixik kwaw Tupàn ze'eg ikatu ma'e ihewe a'e xe. Xo iaiw ma'e uzeapo ma'e ràm umume'u ihewe, i'i. — Eze'eg zo nezewe ty, i'i Zuzapa Akaw pe.

⁸ Na'e Akaw wenz amo tuwihaw imuwà kury. — Eho na'arewahy Mikai ipiaromo nehe kury, i'i izupe.

⁹ A'e mokoz tuwihawete umunehew ukamir tuwihawete romo uzexak kar haw romo wà kury, uwenawhu rehe wapyk pà wà kury. Wanenawhu ukenawhu Xamari kutyr har huwake hin. A'e Tupàn ze'eg imume'u har paw umume'u uzeapo ma'e ràm wanenataromo wà. ¹⁰ Amo Tupàn ze'eg imume'u har Zeneki her ma'e Kanaan ta'yr a'e, uzapo ma'e'ak kwer zàwenugar ita per iapo pyrer. Na'e uze'eg Akaw pe kury. — Nezewe uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e iko a'e. — Ereàmàtyry'ym putar Xir ywy rehe har ko ma'e'ak kwer zàwenugar pupe nehe. Ereityk putar paw rupi nehe, i'i Akaw pe.

¹¹ Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har paw umume'u hemimume'u kwer zàwegatete har wà

no. — Eata eho Hamot tawhu kutyr nehe. Ne o tuwihawete ne, ereityk putar nehe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk kar putar newe nehe, i'i izupe. (Numume'u kwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har wà.)

¹² Waze'eg mehe we tuwihaw Mikai ipiaromo oho ma'e kwer uze'eg Mikai pe kury. — Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har umume'u tuwihawete iàmàtyry'ymar waneityk àwàm wà. A'e rupi aze eremume'u waneityk àwàm nehe, ikatu wera'u nehe, i'i izupe.

¹³ Wazar Mikai ize'eg izupe. — Amume'uahy ko ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikuwe ma'e henataromo kury. Aze Tupàn umume'u kar ma'e ihewe nehe, amume'u putar a'e ma'e ihe nehe, i'i izupe.

¹⁴ Uhem Mikai tuwihawete Akaw henaw pe kury. Upuranu Akaw hehe. — Mikai, tuwihawete Zuzapa a'e, ihe ihe no, aze uruzàmàtyry'ym tawhu Hamot nehe, aipo uruityk putar nehe, i'i izupe. Wazar Mikai. — Pezàmàtyry'ym pe wà nehe, ta'e Tupàn weityk kar putar peme nehe xe, i'i izupe.

¹⁵ Uze'eg Akaw kury. — Ihewe neze'eg mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo emume'u ze'eg azeharomoete har ihewe nehe. Tuweharupi amume'u kar azeharomoete har newe, i'i izupe.

¹⁶ Mikai uwazar ize'eg. — Aexak zauxia-pekwer Izaew izuapyapyr ywytyr rehe uhàuhàz ma'e kwer ihe wà. Nuzawy kwaw àràpuhàràn imono'ogar hereko 'ymar wà. Nezewe i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. — Naheta kwaw tuwihaw 'aw awa wanupe. Tuwe uzewyr weko haw pe

ko ywy iàmàtryy'ym 'ym pà wà nehe, i'i Tupàn, i'i Mikai.

¹⁷ Na'e uze'eg Akaw Zuzapa pe. — Numume'u pixik kwaw ikatu ma'e uzeapo ma'e rà m a'e, a'e kwez newe. Xo iaiw ma'e zo umume'u, i'i izupe.

¹⁸ Uze'eg wi Mikai kury. — Pezeapyaka katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimume'u rehe nehe kury. Aexak Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ywak rehe wenaw rehe iapyk mehe ihe. Heko haw pe har paw upu'à m huwake wà, iawzyze har rehe wà, iahur rehe har wà no. ¹⁹ Uze'eg wanupe. — Mo hemu'em putar Akaw pe nehe, Hamot tawhu pe imono kar pà a'e pe izuka kar pà nehe, i'i wanupe. Amo heko haw pe har umume'u amo ma'e wà. Amo ae umume'u amo ae ma'e wà. ²⁰ Na'e amo tekwe uhem Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e huwake izupe uze'eg pà a'e kury. — Heremu'em putar Akaw pe ihe nehe, i'i izupe. Upuranu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e tekwe rehe. — Ma'e erezapo putar izupe nehe, iawzyze kar pà nezewe nehe, i'i izupe. ²¹ Uwazar tekwe izupe. — Aha putar a'e pe Akaw huwake ihe nehe. Amuemu'em kar putar ma'e uzeapo ma'e rà m imume'u har paw ihe wà nehe. Hemu'em putar tuwihawete pe wà nehe, i'i izupe. Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg izupe kury. — Eho Akaw pe neremu'em pà nehe. Erepuner putar nehe, i'i izupe.

²² Mikai umumaw pitài ma'e imume'u haw izupe kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuemu'em kar 'aw ma'e uzeapo ma'e rà m imume'u har a'e wà. Erekwaw wanemu'em

awer. Tupàn uzapo putar iaiw ma'e newe nehe, o tuwihawete, i'i izupe.

²³ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har Zeneki uhem Mikai huwake kury. Ukwar huwa rehe. Na'e upuranu hehe. — Mâràn mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hekwe uhem ihewi nerehe oho pà a'e, i'i izupe.

²⁴ — Ereixe putar amo ipupyaikaw pyrer pupe nezeàmimaw rehe nezeagaw pà nehe. A'e 'ar mehe erekwaw putar hekwe newi ihem awer 'ar nehe, i'i Mikai izupe.

²⁵ Na'e tuwihawete Akaw uze'eg amo wemiruze'eg tuwihaw pe kury. — Epyhyk Mikai nehe, Amon tawhu pe har wanuwihaw pe heraha pà nehe, tuwihawete romo wiko ma'e ràm Zoaz pe no. ²⁶ — Pemono zemunehew paw pupe nehe, ere wanupe nehe. — Emono xo typy'ak 'y inuromo har izupe nehe, xe hereko 'ym mehe we nehe. Aze azewyr ikàg ma'e romo nehe, umàno 'ym ma'e romo nehe, xo a'e mehe zo pemuhem kar zemunehew paw wi nehe, ere wanupe nehe, i'i izupe.

²⁷ Uze'egahy Mikai kury. — Ne heruwihawete ne, aze erezewyr nemàno 'ym pà nehe, a'e mehe Tupàn nuiko kwaw hemuze'eg kar har romo a'e. Xe har paw wà no. Pezekaiw katu ma'e uzeapo ma'e ràm heremimume'u kwer rehe nehe, i'i wanupe.

Umàno Akaw

²⁸ Na'e Akaw Izaew wanuwihawete a'e, Zuzapa Zuta wanuwihawete a'e no, uzàmàtyry'ym Hamot Zireaz tawhu oho a'e wà kury. ²⁹ Uze'eg Akaw

Zuzapa pe. — Zeàmàtyry'ymawhu pe zanereixe mehe azexak kar putar amo awa zàwe nehe. Ne emunehew hekamir tuwihawete zàwenugar romo nehe, i'i izupe. Na'e Izaew wanuwihawete umunehew zauxiapekwer ikamir kury. Wixe zeàmàtyry'ymawhu pe wà kury.

³⁰ Xir wanuwihawete uze'eg zauxiapekwer ywyrāmawa rehe har wanuwihaw wanupe a'e 'ym mehe we a'e. — Pezàmàtyry'ym zo amo pe wà nehe. Xo Izaew wanuwihawete zo pezuka nehe, i'i wanupe. ³¹ A'e rupi, tuwihawete Zuzapa hexak mehe uze'eg nezewe uzeupe wà. — Kwa, Izaew wanuwihawete a'e ty wà, i'i wà. A'e rupi uzàmàtyry'ym oho wà. Zuzapa uhapukaz a'e 'ar mehe. A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyro a'e, zauxiapekwer Xir wamumàmàn kar pà izywyr wà. ³² Na'e wexak Izaew wanuwihawete romo heko 'ymaw wà. A'e rupi upytu'u iàmàtyry'ym ire wà. ³³ A'e 'ar mehe we amo zauxiapekwer Xir omono kar e u'yw ywate a'e. Ikwaw 'ym pà uzywà tuwihawete Akaw a'e, ipuxi'a imimaw ipo'o rupi a'e. Na'e uhapukaz uwyramawa heruata har pe kury. — Hekutuk kwez a'e wà. Eruwak ywyrāmawa zeàmàtyry'ymawhu wi hereraha pà nehe ty, i'i izupe.

³⁴ Uzàmàtyry'ymahy wewera'u zauxiapekwer wà kury. Tuwihawete Akaw upu'àm wiwi uwyramawa rehe Xir wanenataromo te karuketea'i mehe. Kwarahy heixe mehe umàno.

*Tupàn ze'eg imume'u har Zeu oho tuwihawete
Zuzapa ipyr*

¹ Zuzapa Zuta wanuwihawete uzewyr wàpuzuhu Zeruzarez pe har pe umàno 'ym pà. ² Tupàn ze'eg imume'u har Zeu Anani ta'yr uwàxi tuwihawete oho kury. — Mâràzàwe tuwe erepytywà ikatu 'ym ma'e ne wà. Mâràzàwe tuwe ereiko Tupàn iàmàtyry'ymar wamyrypar romo. A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzepyk putar nerehe a'e nehe. ³ Azeharomoete erezapò ikatu ma'e ne. Eremumaw tupàn a'ua'u wanagapaw ywyrà u'àm ma'e romo iapo pyrer. Erezeagaw tuwe Tupàn hemimutar ikwaw pà no, i'i izupe.

Zuzapa wexaexak tàmuzgwer wà

⁴ Zuzapa wiko wiwi Zeruzarez pe. Uzekyt-yar oho teko uiwy nànnàn no, Merexewa pe har wapyr kwarahy heixe haw awyze har kutyr, te Eparai ywy ywytyruhu heta haw rehe har wapyr kwarahy ihemaw awyze har kutyr no. Umuzewyr kar teko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e waipy wazar pe wà. ⁵ Omono kar tuwihaw teko wanemiapo kwer imume'u har tawhu Zuta rehe har pàrirogaw hereko har nànnàn wà no. ⁶ Uze'eg nezewe wanupe. — Aze pemukatu amo zeàmàtyry'ym awer nehe, pezekaiw katu peze'eg àwàm rehe nehe. Ta'e pezapò a'e ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e her rehe xe. Napezapò kwaw teko her rehe. Aze pemukatu ma'e nehe, Tupàn wiko putar peinuromo nehe. ⁷ A'e rupi pemuwete katu Tupàn nehe, pezekaiw katu penemiapo ràmm rehe nehe, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar numuawyze kwaw purupe

ma'erahy ipuraraw e kar har a'e wà xe. Aze tuwihaw imunar amo rehe heruze'eg mehe, Tupàn numuawyze kwaw a'e tuwihaw wenataromo a'e. Aze tuwihaw upyhyk temetarer wemu'em àwàm hekuzaromo wà, Tupàn numuawyze kwaw a'e tuwihaw wà.

⁸ Zuzapa omono amo tuwihaw Zeruzarez pe wà no: amo Erewi izuapyapyr wà, amo xaxeto wà, amo teko uzeànàànàm ma'e wanuwihaw wà. — Pemukatu Tupàn imuwete haw nehe, teko waneruze'eg pà hehe nehe. Pemukatu tawhu pe har wazeàmàtyry'ym awer nehe no, i'i wanupe. ⁹ — Pezapo pema'ereko haw paw pemunar 'ym pà nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo putar haw iapo mehe nehe. Pemuwete katu nehe, heruzar pà pepy'a nànnàn nehe. ¹⁰ Peiwy rehe har tawhu Zuta ywy rehe har pe har ur putar peme ma'e imukatu kar pà peme wà nehe: amo uzuka amo, amo nuweruzar kwaw tuwihaw ze'eg wà, amo uzapo ikatu 'ym ma'e wà, amo noho kwaw Tupàn ze'eg rupi wà. Wanur mehe peze'eg nezewe wanupe nehe. — Pezapo zo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo nehe. Nezewe mehe nuzepyk kwaw penehe nehe. Nuzepyk kwaw peiwy rehe har wanehe nehe no, peze wanupe nehe. Aze pemume'u ko ze'eg wanupe nehe, napeiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo arer romo Tupàn henataromo nehe. ¹¹ Xaxeto wanuwihaw Amaria a'e nehe, umukatu putar Tupàn imuwete haw a'e nehe, aze amo tuwihaw nukwaw kwaw imukatu haw a'e wà nehe. Zuta ywy rehe har wanuwihaw Zemani Izimaew ta'yr a'e nehe, umukatu

putar teko wazeàmàtyry'ymaw a'e nehe, aze amo tuwihaw nukwaw kwaw imukatu haw a'e wà nehe. Erewi izuapyapyr upytywà putar tuwihaw ma'e imukatu har wà nehe. Pekte ze nehe. Pema'ereko nehe kury. Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko ikatu ma'e iapo har wanehe we nehe.

20

Enom uzàmàtyry'ym Zuta wà wà

¹ Amo 'ar pawire zauxiapekwer Moaw izuapyapyr a'e wà, Amon izuapyapyr a'e wà no, Meuni izuapyapyr a'e wà no, wixe Zuta ywy rehe a'e wà. ² Amo awa uze'eg wà Zuzapa pe wà. — Zauxiapekwer tetea'u Enom ywy rehe har ur ywy yryhu ikupe kutyr har wi a'e wà, neàmàtyry'ym pà a'e wà. Upyhyk Azàzàw-Tamar tawhu kwez wà kury. (Zeni 'Ytyzuzàmaw her inugwer a'e.)

³ Zuzapa ukyze kury. Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe uzepyro àwàm henoz pà izupe. — Pemumaw amo 'ar pema'u re pepytu'u pà nehe, i'i Zuta wanupe. ⁴ Teko paw uzemono'og uzepyro àwàm henoz pà Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. Teko tawhu Zuta ywy rehe har pe har paw ur Zeruzarez pe wà.

⁵ Teko amo Zuta ywy rehe har wà, Zeruzarez puppe har wà no, uzemono'og wà tuwihawete huwake zemono'ogaw ipyahu ma'e rehe wà. Upu'àm Zuzapa wamyter pe Tupàn pe uze'eg pà kury. ⁶ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ureipy wazar. Ereiko Tupàn ywak rehe har romo ne. Ereiko teko ywy nà'nànar wanuwihawete romo. Nekàg. Erepuner no. Ni amo nupuner wera'u

kwaw newi wà. ⁷ Eremuhem kar ko ywy rehe arer neremiaihu Izaew wanenataromo kwehe mehe ne. Eremur kar ko ywy wanupe. Ure nemyrypar Àmàrààw izuapyapyr romo uruiko ure. Uruiko putar ko ywy izar romo urupyty'u 'ym pà nehe. ⁸ Teko neremiaihu wiko ko ywy rehe wà. Uruzapo tàpuzuhu nemuwete katu haw romo. Uruze'eg nezewe urezeupe: ⁹ Amo 'ar mehe amo iaiw haw u'ar putar ru'u zanerehe nehe, ta'e Tupàn uzepyk putar zanerehe nezewe a'e xe: zeàmàtyry'ymawhu ru'u, ma'eahy haw ru'u, temi'u heta 'ymaw ru'u. Aze u'ar zanerehe nehe, zazemono'og putar 'àg tàpuzuhu Tupàn henaw henataromo nehe. Zaze'eg putar izupe zanepyro àwàm henz pà izupe nehe. Zanepyro putar a'e iaiw haw wi nehe, uru'e urezeupe.

¹⁰ Ko 'ar rehe Amon izuapyapyr wà, Moaw izuapyapyr wà no, Enom izuapyapyr wà no, wixe ureiwy pupe wà. Ezit ywy wi wanur mehe nere-muixe kar kwaw ureipy ywy a'e teko waneko haw rehe ne wà. A'e rupi ureipy umàmàn a'e ywy izywyr wà. Nuzuka kwaw a'e teko wà. ¹¹ Ko 'ar rehe a'e teko umekuzar ureipy ikatu awer nezewe a'e wà kury. Ureàmàtyry'ym urerereko ko ywy neremimur kwer wi uremuhem kar pà wà. — Napepyty'u kwaw ko ywy izar romo wiko re nehe, ere urewe kwehe mehe. ¹² O zanezar. Ezepyk a'e teko wanehe nehe. Ta'e na'urekàg wera'u kwaw wanuwì ure xe. Heta tetea'u wà. Ur waiko ure-kutyw wà. Nurukwaw kwaw ureremiapo ràw ure. Urume'e uruiko nerehe urepytywà àwàm henz pà, i'i Zuzapa Tupàn pe.

¹³ Awa Zuta paw u'àm tàpuzuhu henataromo wà,

wemireko wanehe we wà, wa'yr wanehe we wà. Te kwarera'i wereko a'e pe waxi'i rehe wà. ¹⁴ A'e 'ar mehe we Tupàn Hekwe wezyw amo Erewi izuapyr teko wamyter pe har rehe kury. Zazaew her romo a'e. Wiko Azap izuapyr Zakari ta'yr Menai hemimino Zeiew ta'yr hemimino Matani hemimino hemimino romo. ¹⁵ Uze'eg Zaziew a'e kury. — Teko Izaew wà, Zeruzarez pe har wà no, tuwihawete Zuzapa no. Pezekaiw ko heze'eg rehe nehe. Peinu ko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimume'u ràm nehe. — Pepyтуhegatu zo nehe. Pestyze zo 'aw zauxiapekwer waneta tetea'u haw wi nehe. Ta'e napeàmàtyry'ym kwaw a'e wà xe. Heàmàtyry'ym waiko wà. ¹⁶ Pyhewe pezàmàtyry'ym putar pe wà nehe, zeupir haw Zi her ma'e rupi wanur mehe pe wà nehe. Peàwàxi putar ywyàpyznaw iaHykaw rehe ywyx-iguhu Zeruew her ma'e pe teixe haw rehe pe wà nehe. ¹⁷ Wanuwàxi mehe pezàmàtyry'ym zo pe wà nehe. Pepyta a'e pe pepytu'u pà nehe. Tupàn pepyro putar nehe. Pexak putar pepyro àwàm nehe. Zuta ywy rehe har wà, Zeruzarez pe har wà no. Pepyтуhegatu zo nehe. Pestyze zo nehe. Peho peàmàtyry'ymar wakutyr pyhewe nehe, ta'e ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e aiko putar penehe we ihe nehe xe, i'i Tupàn iko peme, i'i Zaziew teko wanupe.

¹⁸ Na'e tuwihawete Zuzapa wapyk upenàràg rehe uwa ywy rehe imuhyk pà kury. Zuta ywy rehe har paw wà, Zeruzarez pe har paw wà no, wapyk upenàràg rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo imuwete katu pà wà. ¹⁹ Heta mokoZ Erewi izuapyapyr wà. Koat, Kora waner

romo wà. Wazuapyapyr uzyppyrog Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete katu pà uzegarahy pà wà kury.

²⁰ Iku'egwer pe ume'e izi'itahy wà kury, ywyxiguhu Tekoa her ma'e pe oho pà wà kury. Wahem mehe we Zuzapa upu'àm wanupe uze'eg pà. — Teko Zuta ywy rehe har wà, Zeruzarez pe har wà no, penu heze'eg nehe. Aze pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pezar rehe nehe, pepyro putar a'e nehe. Pezeruzar ize'eg imume'u har wanehe nehe. A'e mehe penemiapo ràm ikatu putar paw rupi nehe, i'i wanupe.

²¹ Upuranu teko wanehe. Na'e uze'eg nezewe amo uzegar ma'e wanupe. — Pemunehew kamir Tupàn pe imonokatu pyrer nehe. Na'e peata zauxiapekwer wanenataromo Tupàn ikatu haw imume'u pà nezewe pezegar pà. — Pemume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw nehe, ta'e ipuruamutar katu haw nupaw pixik kwaw nehe xe, peze peho nehe.

²² Uzegar pà uzyppyrog mehe we Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umue'o kar waàmàtyry'ymar a'e wà kury: Moaw izuapyapyr wà, Amon izuapyapyr wà, Enom izuapyapyr wà. Na'e weityk paw rupi wà kury. ²³ Amon wà, Moaw wà no, uzàmàtyry'ym Enom oho wamumaw pà wà. A'e re Amon uzàmàtyry'ym Moaw oho wà no. Uzezukazuka uzemumaw pà wà no. ²⁴ Zauxiapekwer Zuta uhem oho ywytyr ywyxiguhu rehe har pe wà kury. A'e pe uhem mehe wexak ywy wà. Ùmàno ma'e kwer wanetekwer umim a'e ywy wà. Ni amo nuzepyro kwaw wikuwe pà wà.

²⁵ Na'e Zuzapa oho wanuwake wemiruze'eg zauxiapekwer wanupi kury. Uzyppyrog ma'e wàmàtyry'ym arer waker awer pe har ipyhyk pà wà kury. Wexak ma'e tetea'u wà: ma'ea'yr ma'e ukupe pe heraha har tetea'u wà, puruzuka haw tetea'u, kamir tetea'u, amo hekuzar katu ma'e tetea'u. Umumaw na'iruz 'ar a'e ma'e paw wamono'og pà wà. Heta tetea'u azeharomoete wà. Nupuner kwaw a'e ma'e paw waneraha haw rehe wà. ²⁶ 4 haw 'ar mehe uzemono'og oho ywyàpyznaw Meraka her ma'e rehe wà. Umuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e pe wà. A'e rupi, te ko 'ar rehe, Meraka, i'i teko a'e ywyàpyznaw pe wà. Muwete katu haw, i'i zaneze'eg rupi.

²⁷ A'e re zauxiapekwer Zuta ywy rehe har wà, Zeruzarez pe har wà no, uzewyr Zeruzarez pe urywete haw rehe wà. Zuzapa wata wane-nataromo a'e. Hurywete wà, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk kar waàmàtyry'ymar wanupe a'e wà xe. ²⁸ Zeruzarez tawhu pe uhem mehe oho Tupàn Hàpuzuhu pe imupu pyr imupu pà wà kury: wioràwiràn uhu ma'e, wioràwiràn pixika'i ma'e, xi'àm ma'e'ak kwer iapo pyrer. ²⁹ Amo uze'eg oho teko amo ywy rehe har wanupe wà kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzuka Izaew waàmàtyry'ymar paw rupi a'e wà, i'i oho wanupe wà. Na'e ukyze paw rupi wà kury. ³⁰ A'e rupi ikatuahy Zuzapa ipureruze'egaw. Ta'e Tupàn nuzàmàtyry'ym kar kwaw Izaew a'e wà xe, wanuwake har wanupe a'e wà xe.

Upaw Zuzapa tuwihawete romo heko haw

³¹ Zuzapa wereko ³⁵ kwarahy Zuta wanuwi-hawete romo wiko mehe. Umumaw ²⁵ kwarahy Zeruzarez tawhu pe tuwihawete romo wiko pà. Azuma Xir tazyr a'e, ihy her romo a'e. ³² Zuzapa hemiapo kwer nuzawy kwaw u Az hemiapo kwer a'e. Hemiapo kwer ikatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. ³³ Xo pitài ikatu ma'e zo nuzapo kwaw. Numumaw kwaw tupàn a'ua'u wamuwete haw. Ta'e teko numuwete kwaw Tupàn uwipy wazar zutyka'i wà. Umuwete tupàn a'ua'u wà no.

³⁴ Amo umuapyk tuwihawete Zuzapa hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko mehe har izypy mehe har te iahtkaw rehe har wà, pape rehe wà. Na'aw a'e pape her xe: Zeu Anani ta'yr hemiapo kwer imume'u haw, Izaew wanuwi-hawete wane-miapo kwer imume'u haw.

³⁵ Amo 'ar paw ire Zuzapa wiko Akazi Izaew wanuwi-hawete imyrypar romo a'e. Akazi heko haw tynehem ikatu 'ymaw pupe a'e. ³⁶ Uzemyrypar wà, ta'e ipurapo wer kanuhu Epàn ywy rehe oho ma'e ràm rehe a'e wà xe. Uzapo kar a'e kanuhu Eziom-Zemer tawhu pe wà. ³⁷ Eriezer Nonawa ta'yr umume'u uzeapo ma'e ràm Zuzapa pe kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umumaw putar neremiapo kwer a'e nehe. Ta'e ereiko Akazi imyrypar romo ne xe, i'i izupe. Na'e uzekazeka kanuhu wà. Nupuner kwaw Epàn pe oho haw rehe wà.

21

¹ Umàno Zuzapa. Uzutym hetekwer tuwihawete watym awer tawhu Tawi heko awer pe har pupe

wà. Ta'yr Zeoràw upyta hekuzaromo tuwihawete romo a'e.

Zeoràw wiko Zuta wanuwihawete romo

² Zeoràw Zuzapa Zuta ywy rehe har ta'yr heta 6 tywyr wà: Azari, Zeiew, Zakari, Azariaw, Mikaew, Xepaxi. ³ Zuzapa omono ma'e imono pyràm tetea'u wanupe: ma'e parat iapo pyrer, ma'e or iapo pyrer, ma'e hekuzar katu ma'e. Umuigo kar tawhu Zuta ywy rehe har wanuwihaw romo pitàitàigatu wà no, aze heta pàrirogaw iaiha ma'e tàtà ma'e a'e tawhu pe a'e. Wexak wa'yripy Zeoràw a'e, tuwihawete romo a'e ràgy uzewi a'e.

⁴ Tuwihawete romo wiko mehe Zeoràw umukàg upuner haw. Ikàg mehe uzuka kar wywyr paw rupi wà, zauxiapekwer wanupe wà. Uzuka kar amo Izaew wanuwihaw upuner wera'u ma'e wà no. ⁵ Zeoràw wereko 32 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 8 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. ⁶ Akaw Izaew wanuwihawete tazyr wiko hemireko romo a'e. A'e rupi Zeoràw uzapo ikatu 'ym ma'e Akaw zàwe, amogwer Izaew wanuwihawete wazàwe no. Zeoràw uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. ⁷ Tupàn na'ipurumumaw wer kwaw tuwihawete Tawi izuapyapyr wanehe. Ta'e uzapokatu uze'egaw Tawi rehe we kwehe mehe a'e xe. — Nezuapyr wiko putar tuwihawete romo tuweharupi wà nehe, i'i izupe kwehe mehe.

⁸ Zeoràw tuwihawete romo heko mehe Enom izuapyapyr upytu'u Zuta wanuwihawete heruzar ire a'e wà kury. — Ureruzar putar ureruwihawete ure nehe, i'i wà. ⁹ A'e rupi Zeoràw a'e, hehe we har tuwihaw a'e wà no, zauxiapekwer ywyramawa

pupe har a'e wà no, wixe oho Enom ywy rehe a'e wà kury. A'e pe waneko mehe Enom izuapyapyr umàmàn wà Zeoràw izywyr a'e wà kury. Zeoràw rehe we har uzàmàtyry'ym Enom pyhaw uzepyro pà wanuwi wà. ¹⁰ A'e 'ar rehe arer we Zuta nuiko kwaw Enom wazar romo wà. A'e kwarahy rehe Irimina tawhu upytu'u Zeoràw heruzar ire a'e wà no. Ta'e Zeoràw weityk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar a'e xe. ¹¹ Uzapo tupàn a'ua'u wamuwete haw ywytyruhu Zuta ywy rehe har rehe. Weraha Zeruzarez pe har a'e pe wà. Umuwete kar tupàn a'ua'u wanupe a'e pe wà. Weityk kar Tupàn teko Zuta ywy rehe har wanupe.

¹² Na'e Tupàn ze'eg imume'u har Eri uzapo pape Zeoràw pe imono kar pà. — Na'aw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Tawì neipy izar ize'eg xe kury: Nereiko kwaw ikatu ma'e romo. Nereiko kwaw neru Zuzapa zàwe. Nereiko kwaw ikatu ma'e romo neràmuz tuwihawete Az zàwe no. ¹³ Erezapo ikatu 'ym ma'e Izaew wanuwihawete wazàwe. Eremuwete tupàn a'ua'u Zuta ywy rehe har wanupe ne wà, Zeruzarez pe har wanupe ne wà no. Izaew wanuwihawete uzapo kar nezewe haw wemiaihu wanupe wà. Erezuka nerywyr ne wà no. Ikatu wera'u newi a'e wà. ¹⁴ A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umu'ar kar putar uzepyk àwàm iaiw ma'e Zuta ywy rehe har wanehe nehe, nera'yr wanehe nehe no, neremireko wanehe nehe no. Umumaw putar nema'e paw rupi nehe no. ¹⁵ Nema'eahy putar nepy'a pe nehe. Iaiw putar a'e nema'eahy haw nehe. Tuweharupi iaiw wewera'u putar nehe. Te nerie kwer uhem putar neretekwer wi nehe, i'i Tupàn iko newe, i'i Eri

izupe.

¹⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuikwahy kar amo teko Zeoràw pe a'e wà kury: Piri ywy rehe har wà, Araw izuapyapyr Exio huwake har yryhu izywyr wiko ma'e wà. ¹⁷ Wixe Zuta ywy rehe zauxiapekwer tetea'u wanupi wà. Weityk Zeoràw wà. Weraha ma'e hàpuzuhu pe har paw uzeupi wà. Weraha ta'yr paw wà no, hemireko paw wà no. Xo ta'yr wanywyr Akazi zo wezar wà.

¹⁸ A'e ma'e izeapo paw ire Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzepyk Zeoràw rehe ma'eahy haw ipy'a pe har imono pà hehe. Muhàg kwaw par nupuner kwaw imukatu haw rehe wà. ¹⁹ Tuweharupi iaiw wewera'i. Mokok kwarahy ipaw ire hie kwer uhem hie wi. Umàno Zeoràw uwahy pà azeharomoete a'e. Teko uzapo tatahu amo tuwihawete umàno ma'e kwer imuwete haw romo wà. Nuzapo kwaw tatahu Zeoràw pe wà.

²⁰ Zeoràw wereko 32 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 8 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Imàno mehe ni amo nuzemumikahy kwaw wà. Uzutym hetekwer tawhu Tawi heko awer pupe wà. Nuzutym kwaw tuwihawete watym awer pupe wà.

22

Akazi wiko tuwihawete romo

¹ Zeruzarez pe har umuigo kar Akazi Zeoràw ta'yr wanywyr tuwihawete romo tu hekuzaromo wà. Uzapo nezewe haw wà, ta'e zauxiapekwer Araw izuapyapyr Zuta ywy rehe wanur mehe uzuka Zeoràw ta'yr paw rupi wà xe. Xo Akazi zo

nuzuka kwaw wà. Nezewe mehe Akazi wiko Zuta wanuwihawete romo kury. ² Wereko 22 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw pitài kwarahy tuwihawete romo wiko pà Zeruzarez pe. ³ Atari tuwihawete Akaw tazyr Izaew wanuwihawete Oniri hemimino wiko Akazi ihy romo a'e. Ihy uzapo kar ikatu 'ym ma'e Akazi pe. Nezewe mehe wiko ikatu 'ym ma'e romo Akaw iànàm wazàwe. ⁴ Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo a'e, Akaw iànàm wazàwe a'e. Uzapo nezewe haw a'e, ta'e tu imàno re amo Akazi iànàm wiko heruze'egar romo a'e wà xe.

⁵ Akazi weruzar waze'eg. A'e rupi uzemyrypar Zeoràw Izaew wanuwihawete Akaw ta'yr rehe we. Oho Hamot-Zireaz tawhu pe Azaew Xir wanuwihawete iàmàtyry'ym pà. Amo zauxiapekwer ukutuk Zoràw wazèàmàtyry'ym mehe. ⁶ A'e rupi Zeoràw uzewyr Zezereew tawhu pe ukutuk awer imukatu pà. Akazi oho a'e pe hexak pà.

⁷ — Akazi umàno putar Zeoràw ipyr wiko mehe a'e nehe, i'i Tupàn uzeupe. Ithem ire na'arewahy oho Zeu Nizi ta'yr hexak pà kury. A'e 'ym mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexaexak Ninizi iànàm a'e wà, Akaw iànàm wazuka àràm romo a'e wà. ⁸ Tupàn uzuka kar Akaw iànàm Zeu pe wà. A'e rupi uzuka wà. Wazuka mehe we wexak amo tuwihaw Zuta rehe har a'e wà. Wexak amo tuwihawete Akazi uwyky'yr wana'yr tuwihawete pe uma'ereko ma'e a'e wà no. Zeu uzuka a'e awa paw a'e wà no. ⁹ Na'e wekar kar Akazi amo zauxiapekwer wanupe. Wexak Xamari tawhu pe wà. Uzèàmim a'e pe a'e. Werur Akazi Zeu pe

wà. Uzuka wà. Nezewe rehe we uzutym wà, ta'e wiko tuwihawete Zuzapa hemimino romo a'e xe. Zuzapa uzeagaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heruzar pà upy'a nànnàn wiko mehe a'e. Na'e naheta kwaw amo Akazi iànàm wà kury, tuwihawete romo imuigo kar pyràm romo wà kury.

Atari wiko tuwihawete romo

¹⁰ Amo umume'u Akazi imàno awer oho ihy Atari pe a'e. Na'arewahy uzuka kar amogwer tuwihawete iànàm paw zauxiapekwer wanupe a'e wà kury. ¹¹ Xo Zoaz Akazi ta'yr uzepyro a'e. Zauxiapekwer ipuruzuka wer zepe hehe wà. Tu heinyr Zeozema Zeoràw tazyr Akazi heinyr xaxeto Zoiaz hemireko a'e, upyro Zoaz a'e. Weraha Zoaz kuzà pe. A'e kuzà wiko hehe uzekaiw ma'e romo. Wikuwe amo ipupyaikaw pyrer tàpuzuhu pupe har pupe. Umim Atari wi. Nezewe mehe nuzuka kwaw. ¹² Zoaz umumaw 6 kwarahy a'e pe uzeàmim pà a'e, upyro har wapyr a'e. A'e kwarahy rehe Atari wiko tuwihawete romo.

23

Teko weityk Atari wà

¹ 7 haw kwarahy rehe xaxeto Zoiaz upytu'u ukyze re kury. Wenz 5 zauxiapekwer wanuwihaw wamuwà wà: Azari Zeoràw ta'yr, Izimaew Zeoànà ta'yr, Azari Omez ta'yr, Mazez Anai ta'yr, Erizapat Zikiri ta'yr. — Hepytywà pe nehe, i'i Zoiaz wanupe. — He'e, i'i izupe wà. ² Na'e a'e tuwihaw wata oho a'e ywy nàn wà. Werur amo teko Zeruzarez pe wà: Erewi izuapyapyr wà,

uzeànàànàm ma'e tawhu Zuta rehe har wanuwihaw paw wà no. ³ Uzemono'og tàpuzuhu pupe paw rupi wà. Uzapokatu uze'egaw Zoaz tuwihawete ta'yr pe wà. Uze'eg Zoiaz wanupe. — Na'aw tuwihawete ta'yr a'e. Tuwe wiko tuwihawete romo nehe. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u Tawi izuapyapyr tuwihawete romo waneko àwàm kwehe mehe a'e xe. ⁴ Pezapo ko ma'e nehe: Erewi izuapyapyr mytu'u haw 'ar mehe tàpuzuhu pe uma'ereko ma'e wà, xaxeto a'e 'ar mehe uma'ereko ma'e wà no, aze heta na'iruz wà, pitài ume'egatu putar tàpuzuhu hukenaw huwake wà nehe. ⁵ Amo pitài ume'egatu putar tàpuzuhu pupe wà nehe. Inugwer ume'egatu putar ukenaw iwype har huwake wà nehe. Teko uzemono'og putar tàpuzuhu huwake katu pe wà. ⁶ Ni amo nuixe kwaw Tupàn henaw ikatu ma'e pupe wà nehe. Xaxeto uma'ereko ma'e wà, Erewi izuapyapyr uma'ereko ma'e wà no, xo a'e zo wixe putar a'e pe wà. Upuner wixe haw rehe ta'e uzemukatu Tupàn henataromo wà. Amogwer paw upyta putar katu pe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg rupi katete wà. ⁷ Erewi izuapyapyr takihepuku opo pe hereko har umàmàn putar tuwihawete Zoaz izywyr wà nehe. Wata putar hupi wyzài iho àwàm pe wà nehe. Wyzài Tupàn henaw pupe wixe ma'e umàno putar nehe.

⁸ Erewi izuapyapyr wà, teko wà no, weruzar Zoiaz ze'eg wà. Tuwihaw omono'og wemiruze'eg pitàitàigatu wà: mytu'u haw 'ar mehe uma'ereko ma'e ràm wà, mytu'u haw 'ar mehe uma'ereko ma'e kwer wà no. Ta'e Zoiaz numuhem kar kwaw tàpuzuhu wi oho ma'e ràm wà xe. ⁹ Omono pu-

ruketukaw ipuku ma'e u'yw zàwenugar tuwihaw wanupe. Kwehe mehe Tawi wiko a'e ma'e izar romo. Omonokatu tàpuzuhu pupe tuwihawete romo wiko mehe. ¹⁰ Na'e umupu'àm zauxiapekwer takihepuku hereko har tàpuzuhu henataromo wà. — Pezekaiw katu tuwihawete rehe nehe, i'i wanupe. ¹¹ Na'e weraha Zoaz katu pe wà kury. Omono tuwihawete iàkàg rehe har iàkàg rehe wà. Omono Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer izupe wà no. Nezewe mehe wiko tuwihawete romo. Zoiaz a'e, ta'yr a'e wà no, uzakook uri kawer hehe tuwihawete romo heko haw hexak kar pà teko wanupe wà. Teko paw uhapukaz wà. — Tuwe wiko tuwihawete nehe, i'i izupe wà.

¹² Tuwihawete kuzà Atari wenu teko wanehapukaz mehe wà. Teko uzàn tuwihawete pe uhapukaz pà wà. A'e rupi Atari oho tàpuzuhu pe teko paw wazemono'ogaw pe wà. ¹³ Wexak tuwihawete ipyahu ma'e tàpuzuhu hukenaw huwake izyta huwake i'àm mehe. Tuwihaw wà, xi'àm ipy har wà no, umàmàn izywyr wà. Teko paw uhapukaz urywete haw rehe wà, xi'àm ma'e'ak iapo pyrer ipy pà wà no. Uzegar ma'e tàpuzuhu pe har umupu imupupyr ma'e Tupàn ikatu haw rehe teko wamuzegar kar pà wà no. Uzemumikahy Atari kury. A'e rupi umu'i wopoz uhapukaz pà. — Pemuigo kar amo tuwihawete romo ikwaw kar 'ym pà ihewe, i'i wanupe.

¹⁴ Zoiaz na'ipuruzuka kar wer kwaw Atari rehe tàpuzuhu huwake a'e. A'e rupi uze'eg nezewe zauxiapekwer wanuwihaw wanupe kury. — Peraha tuwihawete kuzà katu pe nehe, zauxi-

apekwer wamyteromo peho pà nehe. Zauxia-pekwer uzeiroirogatu u'àm pà wà. Aze amo teko uzeagaw ipyro pà nehe, pezuka a'e teko nehe, i'i wanupe.

¹⁵ A'e mehe upyhyk tuwihawete kuzà oho wà kury. Weraha hàpuzuhu pe wà. Uzuka a'e pe ukenawhu kawaru her ma'e huwake wà kury.

Zoiaz umukatu Tupàn imuwete haw

¹⁶ Xaxeto Zoiaz uzapokatu uze'egaw teko paw wanehe we a'e, tuwihawete Zoaz rehe we a'e no. — Peiko putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiaihu romo nehe, i'i wanupe. ¹⁷ Na'e teko oho tupàn Ma'aw hàpuzuhu pe wà kury. Weityk hagapaw a'e pe wà. Ukauka ma'ea'yr hapy haw a'e pe har wà. Ukauka tupàn a'ua'u hagapaw paw rupi wà no. Ma'ea'yr hapy haw henataromo upyhyk Màtà xaxeto Ma'aw hemiruze'eg wà. Uzuka wà. ¹⁸ Zoiaz umuzekaiw kar xaxeto wà, umuzekaiw kar Erewi izuapyapyr wà no, ma'ereko haw tàpuzuhu pupe har rehe wà. A'e 'ym mehe tuwihawete Tawi umuza'aza'ak xaxeto màràn zemono'ogaw romo waapo pà a'e wà. — Pemono ma'e Tupàn pe nehe. Pezuka ma'ea'yr Tupàn henataromo nehe, ize'eg Moizez pe imur pyrer rupi nehe, i'i wanupe. — Pezegar Tupàn pe nehe no, ikatu haw imume'u pà nehe no, i'i wanupe. ¹⁹ Zoiaz umupu'àm kar zauxiapekwer tàpuzuhu hukenaw huwake wà. A'e rupi ni amo teko Tupàn henataromo ikatu 'ym ma'e nuixe kwaw tàpuzuhu pupe wà.

²⁰ Na'e Zoiaz a'e, zauxiapekwer wanuwihaw a'e wà no, awa hemetarar katu ma'e a'e wà no, tuwihaw a'e wà no, teko paw a'e wà no, weraha tuwi-

hawete Tupàn Hàpuzuhu wi tuwihawete hàpuzuhu pe a'e wà kury. Wixe ukenaw uhua'u wera'u ma'e rupi wà. Tuwihawete wapyk uwenawhu rehe kury. ²¹ Teko paw hurywete wà. Tawhu pe har upytu'u ukyze re wà. Ta'e Atari wiko izuka pyrèr romo a'e xe.

24

Zoaz wiko tuwihawete romo

¹ Zoaz wereko 7 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 40 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. ² Zimia ihy her romo a'e. Merexewa tawhu parer romo hekon. Xaxeto Zoiaz heko mehe we Zoaz uzapo ikatu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. ³ Zoiaz wexaexak mokoz kuzà Zoaz hemireko romo wà. Hemireko umur ta'yr izupe wà. Umur tazyr izupe wà no.

⁴ Amo 'ar pawire Zoaz umume'u Tupàn Hàpuzuhu iapo katu àwàm uzeupe. ⁵ Wenz kar xaxeto wamuwà wà. Wenz kar Erewi izuapyapyr wamuwà wà no. Uze'eg wanupe. — Pehò tawhu Zuta ywy rehe har nà'nàn nehe. Teko umur putar wemetarer ikurer ihewe wà nehe. Nezewe mehe umekuzar putar tàpuzuhu iapo katu haw kwarahy nà'nàn wà nehe. Pemono'og a'e temetarer nehe. Pehò na'arewahy nehe kury, i'i wanupe. Noho kwaw na'arewahy wà. ⁶ A'e rupi tuwihawete wenz xaxeto wanuwihaw Zoiaz imuwà kury, hehe upuranu pà kury. — Kwehe mehe Moizez Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiruze'eg omono'og kar teko wanemetarer ikurer a'e, Erewi izuapyapyr wanupe a'e. —

Nezewe pemekuzar putar ma'ereko haw Tupàn hàpuzràn rehe har nehe, i'i Moizez wanupe kwehe mehe, i'i tuwihawete Zoiaz pe. — Màràzàwe tuwe neremono'og kar kwaw wanupe ko 'ar rehe, i'i izupe.

⁷ A'e 'ym mehe tuwihawete ikatu 'ym ma'e Atari a'e, hemiruze'eg a'e wà no, umuaiw Tupàn Hàpuzuhu a'e wà. Weraha ma'e Tupàn imuwete haw Ma'aw hàpuzuhu pe wà, imuwete haw romo iapo pà wà.

⁸ Na'e tuwihawete uzapo kar temetarer hyru kury. Umuapyk a'e hyru tàpuzuhu hukenaw huwake katu pe. ⁹ Na'e umume'u kar ko uze'eg Zeruzarez pe har wanupe, a'e ywy rehe har nànnàn no. — Kwehe mehe Moizez Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiruze'eg omono'og kar teko wanemetarer ikurer a'e, ywyxiguhu rehe wiko mehe a'e. — Nezewe pemekuzar putar ma'ereko haw Tupàn hàpuzràn rehe har nehe, i'i Moizez wanupe kwehe mehe. Pemur penemetarer ikurer nezewegatete ize'eg awer rupi nehe, i'i a'e ze'eg heraha har teko wanupe wà.

¹⁰ Tuwihaw wà, teko paw wà no, hurywete ur mehe wà. Omono wemetarer hyru pupe wà. Te tynehem kury. ¹¹ Tuweharupi Erewi izuapyapyr weraha hyru tuwihawete hemiruze'eg wanupe wà. Tynehemaw hexak mehe tuwihawete ipytywà har a'e, xaxeto wanuwihaw hekuzaromo har a'e no, ur a'e wà. Wenuhem a'e temetarer hyru wi wà. Weruzewyr hyru tàpuzuhu pe wà. Nezewe omono'og temetarer tetea'u wà.

¹² Tuwihawete a'e, Zoiaz a'e no, omono a'e temetarer awa wama'ereko haw tàpuzuhu pe

har rehe uzekaiw ma'e wanupe wà. A'e awa umuma'ereko kar awa wà: ita ima'ema'e har wà, ywyrà ikixi har wà, ita per ima'ema'e har wà, itazu morog ima'ema'e har wà. Uzapokatu kar tàpuzuhu wanupe. ¹³ Paw rupi uzyppyrog uma'ereko pà wà. Uma'ereko katu wà. Izypy mehe tàpuzuhu ikatuahy a'e. Ikatuahy nezewegatete a'e iapo katu haw imumaw ire no. Ikàg izypy mehe. Ikàg wera'u kury. ¹⁴ Uma'ereko haw imumaw ire weraha or ikurer parat ikurer tuwihawete pe wà, Zoiaz pe wà no. Uma'ema'e a'e or ikurer a'e parat ikurer ma'e tàpuzuhu pe har Tupàn imuwete har romo iapo pà wà. Ume'eg kar ma'ea'yr Tupàn henataromo izuka pyràm a'e temetarer pupe wà no. Uma'ema'e y'a zàwenugar iapo pà wà no, amo ma'e iapo pà no. Zoiaz heko we mehe we xaxeto uzuka ma'ea'yr tàpuzuhu pe tuweharupi wà.

¹⁵ Zoiaz umumaw kwarahy tetea'u xaxeto wanuwihaw romo wiko pà. Itua'uhez umàno mehe. ¹⁶ Uma'ereko katu Izaew wanupe, Tupàn pe no, tàpuzuhu pe no. A'e rupi uzutym hetekwer tawhu Tawi heko awer pe wà.

Zoaz uzapo ikatu 'ym ma'e

¹⁷ Zoiaz imàno re Zuta wanuwihaw upuner wera'u ma'e uze'eg oho tuwihawete pe wà. Uzemumew henataromo imuwete pà wà. Waze'eg ikatu tuwihawete pe. ¹⁸ A'e rupi teko upytu'u tàpuzuhu pe oho re wà kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar imuwete re wà kury. Uzyppyrog tupàn a'ua'u ywyrà u'àm ma'e romo iapo pyrèr wamuwete pà wà. Umuwete amo tupàn a'ua'u wà no. A'e ikatu 'ym ma'e iapo

haw rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy Zuta wanupe kury, Zeruzarez pe har wanupe no. ¹⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono kar uze'eg imume'u har teko wanupe wà, uze'eg imume'u kar pà wanupe wà. — Pezewyr ihewe nehe, i'i Tupàn iko peme a'e, i'i wanupe wà. Teko nuzekaiw kwaw wanehe wà.

²⁰ Na'e Tupàn Hekwe ur Zakari xaxeto Zoiaz ta'yr rehe we kury. Na'e upu'àm ywytyr rehe teko wanupe Tupàn ze'eg imume'u pà wanupe. — Màrààwe tuwe naperuzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kar. Pemu'ar kar iaiw haw pezehe. Peityk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. A'e rupi peneityk putar a'e nehe no, i'i wanupe.

²¹ Amo teko umume'u Zakari izuka àwàm uzeupeupe wà. Weruzar tuwihawete ze'eg wà. A'e rupi uzapizapi Zakari ita tetea'u pupe izuka pà tàpuzuhu huwake katu pe wà. ²² Tuwihawete na'ima'enukwaw kwaw Zoiaz Zakari tu ima'ereko awer ikatu ma'e rehe. Uzuka kar ta'yr. Umàno mehe we uze'eg Zakari. — Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak penemiapo nehe, tuwe uzepyk penehe hekuzaromo nehe, i'i wanupe.

²³ Zahy ma'e hezuz mehe har rehe zauxiapekwer Xir ywy rehe har wixe Zuta ywy rehe a'e wà. Uzàmàtyry'ym tawhu Zeruzarez wà wà. Uzuka Zuta wanuwihaw upuner wera'u ma'e wà. Omono'og ma'e tetea'u wà, temetarer tetea'u wà no. Omono kar a'e ma'e paw Xir wanuwihawete Namaz tawhu pe har pe wà. ²⁴ Zauxiapekwer Xir naheta tetea'u kwaw wà. Zauxiapekwer Zutew heta tetea'u wera'u wanuwi wà. Nezewe rehe we

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk kar Zutew Xir wanupe wà. Ta'e Zutew weityk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar a'e wà xe. Nezewe mehe Tupàn uzepyk tuwihawete Zoaz rehe hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzaromo a'e.

²⁵ Amo zauxiapekwer ukutuk Zoaz izuka tària'i a'e. Xir waho re mokoz tuwihaw Zoaz hemiruze'egwer utyryk izuwi wà kury. Uzuka uwihawete iker haw rehe i'aw mehe we wà. Nezewe uzepyk hehe Zoiaz ta'yr izuka awer hekuzaromo wà. Uzutym hetekwer tawhu Tawi heko awer pe wà. Nuzutym kwaw tuwihawete watym awer pupe wà. ²⁶ Mokoz awa umume'u izuka àwàm wà: Zamane Ximeat Amon ywy rehe arer imemyr, Zeozamat Xinirit Moaw ywy rehe arer imemyr wà. ²⁷ Amo uzapo amo pape tuwihawete hemiapo kwer pape rehe uze'eg pà. Iapo har umuapyk Zoaz ta'yr wanemiapo kwer a'e pape rehe. Tupàn ze'eg imume'u har umume'u Zoaz pe ikatu 'ym ma'e uzeapo ma'e rà m tetea'u wà. Pape iapo har umume'u waze'eg a'e pape rehe no. Umume'u tàpuzuhu iapo katu awer no. Amazi Zoaz ta'yr wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e.

25

Amazi wiko Zuta wanuwihawete romo

¹ Amazi wereko 25 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 29 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Zeoànà ihy her romo a'e. Wiko Zeruzarez pe har romo. ² Amazi uzapo zepe ikatu ma'e Tupàn henataromo. Na'ipurapo wer kwaw hehe. ³ Tuwihaw

Amazi tu izuka arer wikuwe wiwi wà. Naheharaz kwaw wanuwi. Ukàg mehe uzuka kar wà. ⁴ Nuzuka kwaw wana'yr wà. Weruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg Moizez pe imono pyrer. — Pezuka zo awa pe wà nehe, wana'yr wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe pe wà nehe. Pezuka zo awa pe wà nehe, wanu wanemiapo kwer rehe pe wà nehe. Xo hemiapo kwer rehe zo pezuka awa pe wà nehe, i'i a'e ze'eg.

Amazi uzàmàtyry'ym Enom izuapyapyr wà

⁵ Amazi wenz kar awa Zuta ywy rehe har wà, Mezàmi ywy rehe har wà no. Aze wereko 20 kwarahy wà, u, aze wereko wera'u kwarahy wà, wenz wamuwà wà. Umuza'ak uzeànàm ma'e kwer imono'og pyrer tetea'u romo wà. Heta 1.000 awa imono'og pyrer wanupe pitàitàigatu wà. Na'e umuza'ak a'e imono'og pyrer amo imono'og pyrer tetea'u romo wà no. Heta 100 awa a'e imono'og pyrer wanupe pitàitàigatu wà no. Omono a'e imono'og pyrer amo tuwihaw wanupe pitàitàigatu wà no. Heta 300.000 awa wà. Paw rupi wiko zauxiapekwer ukyze 'ym ma'e romo puràmàtyry'ymawhu kwaw par romo wà. Wereko u'yw zàwenugar ipuku ma'e purukutukaw wà. Wereko u'yw wi uzeàmimaw wà no. ⁶ Amazi wenz kar amo 100.000 awa Izaew ywy rehe har wà no. — Amono putar temetarer peme nehe, aze peiko zauxiapekwer heremiruze'eg romo nehe, i'i wanupe. Omono 3.400 kir parat wanupe zauxiapekwer romo waneko àwàm hekuzaromo.

⁷ Amo Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg oho Amazi pe kury. — O tuwihawete, eraha zo 'aw za-

uxiapekwer ne wà nehe. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko kwaw 'aw zauxiapekwer ywy kwarahy heixe haw kutyr har rehe har wanehe we a'e xe, i'i izupe. ⁸ — Aze wiko heremiruze'eg wainuinuromo wà nehe, hekàg wera'u putar ihe nehe, aze ere nezeupe nehe, Tupàn nereityk kar putar neàmàtyry'ymar wanupe a'e nehe. Ta'e upuner neàmàtyry'ymar waneitykaw rehe newe wà nehe xe. Upuner nereitykaw rehe neàmàtyry'ymar wanupe a'e nehe no.

⁹ Upuranu Amazi a'e Tupàn ze'eg imume'u har rehe kury. — Amono parat tetea'u zauxiapekwer Izaew wanupe ihe, heremiruze'eg romo waneko àwàm hekuzaromo ihe. Ma'e uzeapo putar nehe, i'i izupe. Wazar Tupàn ze'eg imume'u har ize'eg izupe. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upuner amo temetarer tetea'u imur haw rehe newe nehe, i'i izupe.

¹⁰ Na'e Amazi umuzewyr kar a'e zauxiapekwer ywy kwarahy heixe haw kutyr har rehe har waneko haw pe wà kury. Oho a'e wi Zuta ywy rehe har wanupe wikwahy pà wà.

¹¹ Na'e Amazi uzemukàg kury. Weraha wemiruze'eg zauxiapekwer ywyàpyznaw xa heta haw pe wà kury. Uzuka 10.000 Enom izuapyapyr a'e pe wà. ¹² Zauxiapekwer Amazi hemiruze'eg upyhyk amo 10.000 wà no. Weraha wemipyhyk kwer ywytyr iapyr wà. Weityk a'e wi wazuka pà wamuzekamikamik pà iwy pe wà.

¹³ A'e 'ar mehe we zauxiapekwer Izaew ywy rehe har Amazi hemimono karer uzàmàtyry'ym tawhu Zuta ywy rehe har wà kury, tawhu Xamari tawhu Mete-Orom wamyter pe har wà kury.

Uzuka 3.000 teko wà. Weraha wama'e tetea'u wà no.

¹⁴ Enom izuapyapyr waneityk ire Amazi uzewyr Zeruzarez pe kury. Werur wemityk kwer wazar tupàn a'ua'u uzeupi wà no. Umuigo kar a'e tupàn a'ua'u uzar romo wà kury. Wapy yhyk zàwenugar wanenataromo. ¹⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy Amazi pe kury. A'e rupi omono kar uze'eg imume'u har izupe. — Màràzàwe tuwe eremuwete tupàn a'ua'u amo ae ywy rehe har wazar iko ne. Nupuner kwaw wemiaihu wapyro haw rehe nepo wi a'e wà. Màràzàwe tuwe eremuwete ne wà, i'i izupe.

¹⁶ Tuwihawete uze'eg izupe. — Màràn mehe urumuigo kar hereruze'egar romo ihe. Epytu'u neze'eg ire kury. Aze nan kwaw nehe, uruzuka kar putar zauxiapekwer wanupe ihe nehe, i'i izupe. Tupàn ze'eg imume'u har upytu'u uze'eg ire kury. Upytu'u 'ym mehe we xo pitài ma'e umume'u tuwihawete pe. — Tupàn nezuka putar nemumaw pà nehe. Akwaw newe hemiapo rà. Ta'e erezapò a'e ma'e paw hepureruze'eg awer rehe nezekaiw 'ym pà ne xe, i'i izupe.

Amazi uzàmàtyry'ym Izaew ywy rehe har wà

¹⁷ Na'e tuwihawete Amazi upuranu weruze'egar wanehe kury. Na'e omono kar uze'eg heraha har Izaew wanuwihawete pe. Zeoaz wanuwihawete her romo a'e. Wiko Zeoakaz ta'yr romo Zeu hemimino romo. — Zazeàmàtyry'ym nehe ty, i'i izupe. ¹⁸ Tuwihawete Zeoaz uwazar ize'eg izupe. — Amo 'ar mehe amo xu 'yw omono kar uze'eg ywyràkàxigyw pe. — Emur nerazyr hera'yr pe hemireko romo nehe,

i'i izupe. Amo miar hehaite ma'e upyrog a'e xu rehe. ¹⁹ Azeharomoete ne Amazi ereityk Enom izuapyapyr ne wà. A'e rupi — Hekàg wera'u ihe kury, ere iko nezeupe. Nerurywete nekàgaw rehe nehe, epyta nereko haw pe nehe. Màràzàwe tuwe erekar xiroxiroahy haw iko ne. Xo iaiw haw werur putar newe nehe, teko neremiaihu wanupe nehe, i'i izupe.

²⁰ Amazi na'izekaiw wer kwaw ize'eg rehe. Ta'e Tupàn uze'eg nezewe uzeupe a'e xe. — Amazi umuwete tupàn a'ua'u Enom wazar a'e wà. A'e rupi iàmàtyry'ymar upyhyk putar Amazi wà nehe, upyhyk putar hemiaiuhu wà nehe no, uma'ereko e ma'e romo wamuigo kar pà wà nehe, i'i uzeupe. ²¹ Na'e tuwihawete Zeoaz uhem wemiruze'eg zauxiapekwer wanupi kury. Uzàmàtyry'ym Amazi oho Mete-Xemez pe Zuta ywy rehe wà. ²² Zauxiapekwer weityk Amazi wà. Hemiruze'eg paw uzàn oho weko haw pe wà. ²³ Zeoaz upyhyk Amazi Mete-Xemez pe. Weraha Zeruzarez pe. Weityk pàrirogawtàtà ma'e izywyr har izukazuka pà. Uzyppyrog heityk pà ukenawhu Eparai her ma'e pe. Weityityk oho iko te ukenaw pe imuza'akaw huwake har pe no. Heta 200 met ipuku haw pe. ²⁴ Upyhyk parat wemixak kwer paw, or wemixak kwer paw no. Omez-Enom izuapyapyr uzekaiw katu ma'e tàpuzuhu pupe har rehe paw rupi wà. Upyhyk a'e ma'e paw rupi no. Upyhyk temetarer tuwihawete hàpuzuhu pupe har paw rupi no. Weraha amo teko wà no. Aze mo upyta ma'e kwer uzàmàtyry'ym wi wà, wapyhyk arer uzuka mo ipyhyk pyrer wà. Na'e uzewyr

Xamari tawhu pe kury.

Tuwihawete Amazi umàno

²⁵ Zeoaz Zeoakaz ta'yr Izaew wanuwihawete imàno re Amazi Zuta wanuwihawete umumaw amo 15 kwarahy wiko pà a'e. ²⁶ Amo umuapyk tuwihawete Amazi hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko mehe har izypy mehe har te iahtkaw rehe har wà, pape rehe wà. Na'aw a'e pape her xe: Zuta wanuwihawete Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw. ²⁷ Amazi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ipuir ire amo Zeruzarez pe har uzemono'og izuka àwàm imume'u pà wà. A'e rupi uzàn Zeruzarez wi Araki tawhu pe oho pà. Iàmàtyry'ymar oho haikweromo wà, izuka pà wà. ²⁸ Weruzewyr hetekwer Zeruzarez pe kawaru kupe pe wà. Uzutym tuwihawete watym awer pupe tawhu Tawi heko awer pe wà. Uzi Zuta izuapyr wiko tuwihawete romo.

26

Uzi wiko tuwihawete romo a'e

¹ Teko Zuta ywy rehe har umuigo kar ta'yr Uzi tu hekuzaromo uwihawete romo wà kury. Uzi wereko 16 kwarahy a'e 'ar mehe. ² U imàno re Uzi upyhyk wi tawhu Erat ywy rehe har wà.

³ Wereko 16 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 52 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Zekori ihy her romo a'e. Wiko Zeruzarez pe har romo. ⁴ Uzi nuzawy kwaw u. Uzapo ikatu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. ⁵ Zakari hekuwe mehe we Uzi wiko Tupàn hemiruze'eg ikatu ma'e romo a'e. Ta'e Zakari umu'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e

imuwete katu haw rehe a'e xe. Tupàn omono uze'egatu hehe a'e kwarahy rehe.

⁶ Uzi uzàmàtyry'ym Piri ywy rehe har wà. We-ityk pàrirogawtâtà na'iruz tawhu izywyr har: Kat tawhu izywyr har, Zamine tawhu izywyr har, Azenoz tawhu izywyr har. A'e re uzapo tawhu pàrirogawtâtà iaiha ma'e ikupe kutyr uzemim ma'e Azenoz huwake wà, amo Piri ywy rehe har waiwy rehe wà no. ⁷ Tupàn upytywà amo teko waneityk mehe: Piri ywy rehe har wà, Araw izuapyapyr Gur-Maw pe har wà, Meuni izuapyapyr wà. ⁸ Uzi upuner wewera'u. Teko tetea'u ukwaw her wà, te Ezit ywy rehe har ukwaw her wà. Amon izuapyapyr omono wemetarer ikurer izupe wà no.

⁹ Uzi ipurumukàg kar wer pàrirogawtâtà iaiha ma'e Zeruzarez izywyr har rehe. A'e rupi uzapo tàpuz iaiha ma'e ukenawhu pe imuza'akaw huwake har huwake, ukenawhu ywyàpyznaw her ma'e huwake no, pàrirogawtâtà iwakaw huwake no. ¹⁰ Uzapo tàpuz iaiha ma'e ume'e ma'e wapyta haw romo no. Uwàpytymawok 'zyygwar tetea'u no. Ta'e heta tetea'u tapi'ak ywytyr heta 'ymaw rehe wà xe. Heta tetea'u ywyapypepaw Zuta ywy rehe har rehe wà no. Heta awa ma'ywa tyw rehe uma'ereko ma'e wà. Heta awa ko ywytyruhu rehe uma'ereko ma'e wà no, awa ko ma'e hezuz katuahy haw pe wà no. Ta'e ma'etymaw ikatu Uzi pe a'e xe.

¹¹ Uzi wereko zauxiapekwer tetea'u zeàmàtyry'ymawhu pe oho àwàm rehe uhyk ma'e a'e wà. Tuwihawete ze'eg imume'u har Zeiew a'e, tuwihaw Mazez a'e no, umuapyk zauxiapekwer

waner pape rehe a'e wà, wamuza'aza'ak pà imono'og pyr romo a'e wà. Anani zauxiapekwer tuwihawete hemiruze'eg wanuwihaw a'e, a'e mokoz awa wanuwihaw romo hekon a'e. ¹² 2.600 teko uzeànaànàm ma'e wanuwihaw wiko a'e zauxiapekwer wanuwihaw romo wà. Zauxiapekwer ukyze 'ym ma'e romo wanekon wà no. ¹³ Wanemiruze'eg zauxiapekwer ikàg a'e wà. Heta 307.500 wà. Aze tuwihawete ipuràmàtry'y'm wer amo rehe, upuner a'e zauxiapekwer wanenoz haw rehe. ¹⁴ Uzi omono ma'e zeàmàtry'y'mawhu rehe har wemiruze'eg wanupe: u'yw wi wazemimaw, u'yw zàwenugar purukutukaw, àkàg imimaw, puxi'a imimaw, ywyrapar, u'yw, ita imomor haw. ¹⁵ Zeruzarez pe ma'e iapo haw kwaw par uzapo puruzuka haw zeàmàtry'y'mawhu pe har wà. Omono a'e ma'e tàpuz iaiha ma'e pupe, pàrirogawtàtà imuza'akaw pe no. A'e ma'e omomor u'yw tetea'u zauxiapekwer wakutyr wà. Omomor itahu wakutyr wà no. Teko ywy nànañar ukwaw Uzi hemiapo kwer wà. Wiko upuner ma'e romo kury, ta'e Tupàn upytywà a'e xe.

¹⁶ Upuner wera'u mehe uze'eg Uzi uzeupe kury. — Kwa, aiko wera'u amo wanuwi ihe, i'i. Na'e u'ar iaiw haw pupe. Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar henataromo. Wixe tàpuzuhu pupe yhyk zàwenugar hapy pà ywyrapew yhyk zàwenugar ikaz haw rehe. Nuiko kwaw xaxeto romo. Xo xaxeto zo upuner a'e ma'e iapo haw rehe wà. ¹⁷ Xaxeto wanuwihaw Azari a'e, amo 80 xaxeto ukyze 'ym ma'e a'e wà no, wixe tuwihawete haikweromo wà kury. ¹⁸ Uhem hen-

ataromo izupe uze'eg pà wà. — O tuwihawete, nerepuner kwaw yhyk zàwenugar hany haw rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. Xo xaxeto Àràw izuapyapyr uzemonokatu ma'e kwer zo upuner wà. Ehem eho 'àg Tupàn henaw ikatu ma'e wi nehe, ta'e erezapo ikatu 'ym ma'e kwez Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo ne kury xe. Numur kwaw uze'egatu nerehe a'e nehe kury, i'i izupe wà.

¹⁹ Wanenu mehe Uzi wikwahy xaxeto wanupe. Upu'àm a'e pe tàpuzuhu pupe yhyk zàwenugar hany haw huwake. Upyhyk tata imunykaw opo pe. Ikwahy mehe we iperew iaiw ma'e uzexak kar hehàpykàg rehe. ²⁰ Azari a'e, xaxeto a'e wà no, wexak iperew iaiw ma'e a'e wà. Omono kar na'arewahy tàpuzuhu wi wà. Tuwihawete ihem wer na'arewahy no. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzepyk hehe a'e xe.

²¹ Tuwihawete Uzi nupytu'u kwaw a'e iperew haw ipuraraw ire wikuwe mehe. Na'ikatu kwaw Tupàn henataromo. Teko na'iho wer kwaw huwake wà no. A'e rupi wiko amo tàpuz pupe muitea'i amogwer teko wanuwi. Xaxeto numuixe kar kwaw tàpuzuhu pupe wà. Ta'yr Zotàw wiko a'e ywy rehe har wanuwihawete romo a'e kury. Wiko tuwihaw romo tuwihawete hàpuzuhu pupe no.

²² Tupàn ze'eg imume'u har Izai Amoz ta'yr a'e, umuapyk tuwihawete Uzi hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko mehe har izypy mehe har te iahykaw rehe har a'e, pape rehe a'e. ²³ Umàno Uzi. Uzutym hetekwer tuwihawete watym awer huwake Zeruzarez tawhu pe wà. Nuzutym kwaw

watym awer pupe wà. Ta'e iperewaiw umàno mehe xe. Ta'yr Zotàw wiko tuwihawete romo hekuzaromo.

27

Zotàw wiko Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo

¹ Zotàw wereko 25 kwarahy Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo wiko pà. Umumaw 16 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Zeruzà Zanak tazyr ihy her romo a'e. ² Zotàw uzapo ikatu ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imurywete kar pà. Nuzawy kwaw u Uzi a'e. Xo pitài u hemiapo kwer nuzapo kwaw. Nuwapy kwaw yhyk zàwenugar tàpuzuhu pupe. Nezewe rehe we teko uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo wà.

³ Zotàw uzapo tàpuzuhu hukenawhu kwarahy heixe haw kutyr har a'e. Uzapo tàpuz zàwenugar pàrirogawtàtà iapyr har tetea'u tawhu ipehewer Opew her ma'e pe no. ⁴ Uzapo tawhu ywytyruhu Zuta ywy rehe. Uzapo tàpuztàtà ka'a pe. Uzapo tàpuzaiha zauxiapekwer ume'egatu ma'e wapu'àmaw ka'a pe no. ⁵ Uzàmàtyry'ym Amon izuapyapyr wanuwihawete. Weityk. A'e re Amon izuapyapyr umumaw na'iruz kwarahy wemetarer ikurer imur pà Zotàw pe kwarahy nà'nàn wà: 3.400 kir parat, 1.000.000 kir arozràn, 1.000.000 kir xewar. ⁶ Zotàw upuner wewera'u tuweharupi. Ta'e uzapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar hemimutar tuweharupi a'e xe.

⁷ Amo umuapyk amogwer Zotàw hemiapo kwer pape rehe: izeàmàtyry'ym awer, hemiapo kwer

no. Na'aw a'e pape her xe: Izaew ywy rehe har wanuwihawete Zuta ywy rehe har wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw. ⁸ Wereko 25 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 16 kwarahy tuwihawete romo wiko pà Zeruzarez pe. ⁹ Umàno tawhu Tawi heko awer pe. Uzutym hetekwer a'e pe wà no. Ta'yr Akaz wiko tuwihawete romo hekuzaromo kury.

28

Akaz wiko tuwihawete romo Zuta ywy rehe

¹ Akaz wereko 20 kwarahy Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo wiko pà. Umumaw 16 kwarahy tuwihawete romo wiko pà Zeruzarez pe. Nuiko kwaw ikatu ma'e uwipy tuwihawete Tawi zàwe. Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar henataromo a'e. ² Uzapo ma'e Izaew ywy rehe har wanuwihawete wazàwe. Umupyràn itatàtà uzar tupàn a'ua'u Ma'aw her ma'e hagapaw romo iapo pà. ³ Wapy yhyk zàwenugar ywyàpyznaw Men-Inom her ma'e rehe. Te wa'yr uzuka a'e tupàn henataromo wà. Wapy wanetekwer tupàn ua'u pe imono pà. Uzapo a'e purumuhuk kar haw teko a'e ywy rehe arer wazàwe. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur kar Izaew izuapyapyr a'e ywy rehe a'e wà. Umuhem kar a'e teko a'e ywy wi Izaew wanenataromo wà. Akaz uzapo iaiw ma'e a'e teko wazàwe kury. ⁴ Omono ma'e tupàn a'ua'u wanupe. Uzuka ma'ea'yr wanenataromo wà no. Wapy yhyk zàwenugar teko Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e waho haw pe. A'e teko umuwete tupàn

a'ua'u a'e pe wà. Wapy yhyk zàwenugar ywytyr nànnàn, ywyrà i'àng ma'e nànnàn no.

⁵ A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Akaz izar weityk kar Akaz Xir wanuwihawete pe kury. Xir weityk zauxiapekwer Akaz hemiruze'eg wà. Weraha Zuteu tetea'u Namaz tawhu pe wemipyhyk kwer romo wà. Weityk kar Akaz Izaew wanuwihawete pe no. ⁶ Peka Hemari ta'yr wiko Izaew wanuwihawete romo. Pitài 'ar rehe hemiruze'eg uzuka 120.000 zauxiapekwer ipuruzukaiwahy ma'e Akaz hemiruze'eg wà. Teko Zuta ywy rehe har weityk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar a'e wà xe. A'e rupi Tupàn weityk kar a'e wà. ⁷ Amo Izaew izuapyr zauxiapekwer ipuruzukaiwahy ma'e Zikiri her ma'e a'e, uzuka Mazez tuwihawete Akaz ta'yr a'e. Uzuka tàpuzuhu pe har wanuwihaw Azirikà her ma'e no. Uzuka tuwihaw Ewkàn tuwihawete rehe we har no. ⁸ Izaew weraha Zuta tetea'u wemipyhyk kwer romo wà. Weraha 200.000 kuzà wamemyr wanehe we wà. Iànàm romo wanekon wà. Upyhyk wama'e hekuzar katù ma'e tetea'u wà no. Weraha Xamari tawhu pe wà.

Tupàn ze'eg imume'u har Onene her ma'e

⁹ Onene Tupàn ze'eg imume'u har a'e, wiko Xamari pe a'e 'ar mehe. Izaew uzewyr wà waiko Xamari pe wà. Onene oho wanuwàxi pà wanupe uze'eg pà. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e peipy wazar wikwahy Zuta ywy rehe har wanupe a'e. A'e rupi weityk kar peme a'e wà. Pezuka a'e teko pekwahy haw rehe azeharomoete pe wà. Tupàn ukwaw peneko haw. ¹⁰ Pepurumuigo kar wer awa Zuta ywy rehe har wanehe uma'ereko e ma'e

romo kury, kuzà wanehe no. Aipo napekwaw kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pezar henataromo ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer. ¹¹ Penu katu ko heze'eg nehe kury. Peruzewyr peànàm penemipyhyk kwer penemirur kwer waneraha waiwy pe pe wà nehe. Ta'e Tupàn wikwahy tuwe peme a'e xe.

¹² Na'e 4 Izaew ywy rehe har wanuwihaw upuner ma'e umume'u zauxiapekwer Izaew wane-miapo kwer ikatu 'ymaw a'e wà kury. Na'aw waner xe wà: Azari Zoànà ta'yr, Mereki Meziremot ta'yr, Zeiki Xarum ta'yr, Amaza Aziraz ta'yr. ¹³ Uze'eg nezewe wà. — Perur zo 'aw teko ipyhyk pyrer xe pe wà nehe. Xiapo ikatu 'ym ma'e tetea'u Tupàn henataromo zane. Aze pezapo ko ma'e nehe, zaiko putar ikatu 'ym wera'u ma'e henataromo nehe. Wikwahy zanewe. Wikwahy wera'u putar zanewe nehe, i'i teko wanupe wà.

¹⁴ Na'e zauxiapekwer umuhem kar teko wemipyhyk kwer wà kury, ma'e Zuta ywy wi wemirur kwer wà no. Omono teko wanupe tuwihaw wanupe wà. ¹⁵ Umuigo kar a'e 4 awa teko ipyhyk pyrer wanehe uzekaiw ma'e romo wà. Upyro kamir Zuta ywy wi herur pyrer wà. Upyro xapat a'e wi herur pyrer wà no. Omono a'e ma'e hereko 'ymar wanupe wà. A'e omono temi'u wanupe paw rupi wà. Umui'u kar wà no. Umukatu wakutuk awer wà no. A'e re weruzewyr ipyhyk pyrer waneraha paw rupi waiwy rehe wà. Wezar Zeriko tawhu inaza ràn hereko har pe wà. Ikàg 'ym ma'e wata zumen ku'az wà. Na'e Izaew uivy rehe har uzewyr Xamari tawhu pe wà kury.

– *Hepytywà pe nehe, i'i Akaz Axir wanupe*

¹⁶ A'e 'ar rehe tuwihawete Akaz omono kar uze'eg Axir wanuwihawete pe. — Hepytywà pe nehe, i'i izupe. ¹⁷ Ta'e Enom wixe wi Zuta ywy rehe a'e wà xe. Weityk zauxiapekwer Akaz hemiruze'eg wà. Weraha amo teko wemipyhyk kwer romo wà no. ¹⁸ A'e 'ar rehe we Piri ywy rehe har uzàmàtry'yim tawhu ywytyr heta 'ymaw rehe har wà, tawhu Zuta ywy kwarahy ihemaw kutyr har wà no. Upyhyk amo tawhu wà: Mete-Xemez, Aezarom, Zenerot, Xoko, Ximina, Zinizo. Upyhyk taw a'e tawhu izywyr har wà no. A'e tawhu wapyhyk ire Piri ywy rehe har uzyppyrog wapupe wiko pà wà kury. ¹⁹ Tupàn upuraraw kar a'e maranugar haw Zuta ywy rehe har wanupe a'e, ta'e tuwihawete Akaz uzapo kar iaiw ma'e Zuta ywy rehe har wanupe a'e xe. A'e ae nuweruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e no.

²⁰ Axir wanuwihawete Xigirat-Pirezer ur Akaz iàmàtry'yim pà zauxiapekwer wemiruze'eg wanupi a'e kury. Nupytywà kwaw. Ur iàmàtry'yim pà. Zawaiw katu wera'u Akaz heko haw izupe kury. ²¹ Akaz upyhyk ma'e hekuzar katu ma'e tàpuzuhu pupe har kury, wàpuzuhu pupe har no, tuwihaw upuner ma'e wanàpuz pupe har no. Omono a'e ma'e Axir wanuwihawete pe kury. Nezewe rehe we noho kwaw a'e wi.

Akaz uzapo ikatu 'ym ma'e. Na'e umàno a'e

²² Weko haw izawaiw katu wera'u mehe tuwihawete Akaz uzapo ikatu 'ym wera'u ma'e Tupàn henataromo kury. Nezewe hekon a'e. Iaiw azeharomoete. ²³ Uzuka ma'ea'yr tupàn a'ua'u Xir

wazar wanenataromo wà. A'e tupàn a'ua'u wiko a'e iaiw haw herur arer romo wà. Uze'eg nezewe. — Tupàn Xir wazar upytywà Xir wanuwihawete a'e wà. Azuka putar ma'e wanenataromo ihe wà nehe. A'e rupi hepytywà putar a'e wà nehe no, i'i. Nezewe rehe we werur iaiw haw a'e ywy rehe har nànnàn wà. ²⁴Akaz upyhyk ma'e tàpuzuhu pupe har. Uzakazuka a'e ma'e imu'imu'i pà. Uwàpytym hukenaw katu pe har. Uzapò kar ma'ea'yr hapu haw tetea'u pe imuza'akaw Zeruzarez pe har nànnàn. ²⁵Tawhu Zuta ywy rehe har nànnàn uzapo kar tupàn a'ua'u wamuwete haw. Teko wapy yhyk zàwenugar a'e tupàn a'ua'u amo ae ywy rehe har wamuwete haw nànnàn wà. Nezewe haw iapo mehe umuikwahy kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar a'e kury.

²⁶Amo umuapyk tuwihawete Akaz hemiapo kwer paw tuwihawete romo heko mehe har izypy mehe har te iahtkaw rehe har wà, pape rehe wà. Na'aw a'e pape her xe: Zuta wanuwihawete Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw. ²⁷Umàno Akaz. Uzutym hetekwer Zeruzarez tawhu pe wà. Nuzutym kwaw tuwihawete watym awer pupe wà. Ta'yr Ezeki her ma'e wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e kury.

29

Ezeki wiko Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo

¹Ezeki wereko 25 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 29 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Awi Zakari tazyr wiko ihy romo. ²Nuzawy kwaw uwipy tuwihawete

Tawi a'e. Uzapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar.

Uzapokatu kar Tàpuzuhu wemiruze'eg wanupe

³ Tuwihawete romo wiko mehe zahy ipy mehe uwàpytymawok tàpuzuhu hukenaw katu pe har. ⁴ A'e wenz xaxeto wamuwà wà, Erewi izuapyapyr wamuwà wà no, katu haw tàpuzuhu huwake har kwarahy ihemaw kutyr har pe wà. ⁵ — Erewi izuapyapyr wà. Penu heze'eg nehe. Pezemukatu Tupàn henataromo nehe. Pemukatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zaneipy wazar hàpuzuhu nehe no. Penuhem ikatu 'ym ma'e paw tàpuzuhu wi nehe. ⁶ Zaneipy nuweruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar a'e wà. Weityk wà. Uzapo ikatu 'ym ma'e henataromo wà no. Upuir tàpuzuhu Tupàn heko haw wi wà. Upytu'u imuwete re wà. ⁷ Uwàpytym tàpuzuhu hukenaw wà. Umuwew tatainy ipupe har wà no. Upytu'u yhyk zàwenugar hapy re wà. Upytu'u ma'ea'yr wazuka re wanapy re wà no, wazuka haw tàpuzuhu henataromo wà no. ⁸ A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy Zuta ywy rehe har wanupe, Zeruzarez pe har wanupe no. Hemiapo kwer umupytuhegatu kar teko paw wà. Iaiw wanupe. Na'e teko paw uzypyrog zanerehe uze'eg urywahyahy pà wà. Pekwaw waze'eg urywahyahy awer. ⁹ Amo uzuka zaneru zeàmàtyry'ymawhu pe wà. Amo weraha zanera'yr wemipyhyk kwer romo wà. Amo weraha zanerazyr wà no.

¹⁰ Ko 'ar rehe azapokatu putar heze'egaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar rehe ihe

nehe. Nezewe mehe upytu'u zanewe wikwahy re a'e nehe. ¹¹ Pepytu'u zo pema'ereko katu re nehe, hera'yr wà. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e penexanexak tàpuzuhu pupe uma'ereko ma'e romo a'e xe. Pepytywà putar teko Tupàn imuwete haw iapo mehe pe wà nehe, yhyk zàwenugar hany mehe henataromo pe wà nehe.

¹²⁻¹⁴ Na'aw Erewi izuapyapyr a'e pe wiko ma'e waner xe wà: Koat iànàm wà: Maat Amaxaz ta'yr, Zoew Azari ta'yr. Merari iànàm wà: Ki Amini ta'yr, Azari Zearerew ta'yr. Zeroxon iànàm wà: Zoa Zima ta'yr, En Zoa ta'yr. Erizàpà iànàm wà: Xiniri, Zeuew. Azap iànàm wà: Zakari, Matani. Emà iànàm wà: Zeuew, Ximez. Zenutum iànàm wà: Xemai, Uziew.

¹⁵ A'e awa wenz kar amogwer Erewi izuapyapyr wamuwà wà. Paw rupi uzemukatu Tupàn henataromo wà. A'e re weruzar tuwihawete ze'eg Tupàn hemimutar wà kury. Umukatu tàpuzuhu oho wà kury. ¹⁶ Na'e xaxeto wiko tàpuzuhu pupe imukatu pà wà. Wenuhem ikatu 'ym ma'e ipupe har paw rupi wà. Weraha katu pe wà. A'e wi Erewi izuapyapyr wenuhem a'e ma'e tawhu wi wà, ywyàpyznaw Xenorom her ma'e pe heraha pà wà.

¹⁷ Uzypyrog ma'e imukatu haw zahy pitài haw rehe har 'ar pitài haw rehe har iapo pà wà kury. 8 haw 'ar mehe uhem ipupyaikaw pyrer tàpuzuhu pe teixe haw huwake har pe wà. Umumaw amo 8 'ar uma'ereko pà wà. 16 haw 'ar mehe umumaw tàpuzuhu imukatu haw wà.

¹⁸ Na'e oho tuwihawete hàpuzuhu pe tuwihawete Ezeki pe uze'eg pà wà kury. — Uru-

mukatu Tupàn Hàpuzuhu paw rupi ure. Urumukatu ma'ea'yr hapy haw. Urumukatu ma'e tàpuzuhu pupe har paw no, ywyrapew typy'ak Tupàn pe imono pyr henaw no, hehe har no. ¹⁹ Akaz weityk amo ma'e tàpuzuhu pupe arer tuwihawete romo wiko mehe a'e. Oroho a'e ma'e ipiaromo ure no. Urumukatu a'e ma'e imono pà ma'ea'yr hapy haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo har henataromo no.

Omonokatu tàpuzuhu Tupàn pe

²⁰ Iku'egwer pe Ezeki ume'e izi'itahy a'e. Wenz kar tuwihaw Zeruzarez pe har wamuwà wà. Oho wanupi tàpuzuhu pe. ²¹ Werur kar ma'ea'yr wà no: 7 tapi'aka'yr awa wà, 7 àràpuhàràh hawitu ma'e awa wà, 7 àràpuhàràna'yr hawitu kuzà wà, 7 àràpuhàrànete awa wà. — Azuka putar Tupàn henataromo ihe wà nehe, tuwihawete iànàm wanemiapo kwer ikatu 'ygwer hekuzaromo ihe wà nehe, teko Zuta ywy rehe har wanemiapo kwer ikatu 'ygwer hekuzaromo ihe wà nehe no, tàpuzuhu imukatu pà ihe wà nehe no, i'i wanupe. Na'e uzuka kar a'e ma'ea'yr wazuka haw rehe xaxeto Àràw izuapyapyr wanupe wà kury. ²² Xaxeto uzuka tapi'aka'yr awa izypy mehe wà. Omono'og wanuwykwer ikurer imupiripirik pà wazuka haw rehe wà. A'e re uzapo nezewegatete haw àràpuhàràh hawitu ma'e awa wanupe, àràpuhàràh hawitu ma'e kuzà wanupe no. ²³ Na'e upyhyk àràpuhàrànete awa wà. Ikatu 'ygwer hekuzaromo izuka pyràm romo wanekon wà. Weraha tuwihawete pe wà, amogwer teko wanupe wà no. Paw rupi

opokok a'e àràpuhàrànete awa wanehe wà. ²⁴ Na'e xaxeto uzuka àràpuhàrànete awa wà. Uzakook wanuwykwer wazuka haw ipy pe wà, teko paw wanemiapo kwer ikatu 'ygwer imunànar romo wà. Nezewe i'i tuwihawete xaxeto wanupe. — Pemono ma'e hapy paw pyr Tupàn pe nehe. Pezuka ma'ea'yr ikatu 'ygwer imunànar nehe no, teko Izaew paw wapyro pà nehe, i'i wanupe.

²⁵ Ezeki weruzar tuwihawete Tawi ize'eg. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono uze'eg uze'eg imume'u har tuwihawete henataromo har Kaz her ma'e pe a'e, uze'eg imume'u har Nàtà pe no. Ezeki weruzar a'e ze'eg paw a'e. Omono kar Erewi izuapyapyr imupu pyr hereko har tàpuzuhu pupe wà: kawaw zàwenugar imupu har wà, wioràwiràn imupu har wà, wioràwiràn pixika'i ma'e imupu har wà. ²⁶ Wiko a'e pe upu'àm pà wà, wemimupu hereko pà wà. Kwehe mehe Tawi umupu kar a'e ma'e xaxeto wanupe. Xaxeto wereko xi'àm ma'e'ak kwer iapo pyrer wà no. ²⁷ Ezeki wapy kar ma'e hapy paw pyràm ma'ea'yr hapy haw rehe kury. Iapo pà wazypyrog mehe we paw rupi uzyppyrog uzegar pà Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw imume'u pà wà kury. Xi'àm hereko har upy uxi'àm wà. Imupu pyr imupu har umupu uma'e wà no. ²⁸ Paw rupi umuwete katu Tupàn wà. Uzegar wiwi wà. Upy wiwi uxi'àm wà no. Xo ma'ea'yr wazuka pawire zo upytu'u wà. ²⁹ A'e re tuwihawete a'e, amogwer teko a'e pe wiko ma'e paw wà no, wapyk upenàràg rehe Tupàn imuwete katu pà wà. ³⁰ Tuwihawete a'e, tuwihaw upuner ma'e wà no, umuzàg kar zegar

haw Tawi hemiapo kwer Azap hemiapo kwer a'e wà, Erewi izuapyapyr wanupe a'e wà. Uzegar urywete wera'u haw pupe wà. A'e re wapyk upenàràg rehe Tupàn imuwete katu pà wà.

³¹ Na'e Ezeki uze'eg teko wanupe kury. — Pezemonokatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe pema'ereko haw pe. A'e rupi pezur tàpuzuhu pe ma'e imono pà izupe Tupàn ikatu haw rehe penurywete haw hexak kar pà nehe, i'i wanupe. Teko weruzar ize'eg wà, ta'e ipureruzar wer hehe wà xe. Omono ma'e hany paw pyràm Tupàn pe wà.

³² Na'aw a'e ma'e Tupàn pe imono pyrer wà: 70 tapi'aka'yr awa wà, 100 àràpuhàràh hawitu ma'e awa wà, 200 àràpuhàràh hawitu ma'e kuzà wà.

³³ Tupàn ikatu haw rehe urywete haw hexak kar pyràm romo uzuka 600 tapi'ak awa wà, 3.000 àràpuhàràh hawitu ma'e awa wà no.

³⁴ Naheta tetea'u kwaw xaxeto wà. A'e rupi nuhyk kwaw ma'ea'yr izuka pyrer wapirokar romo wà. A'e rupi Erewi izuapyapyr upytywà wà, te uzuka paw wà. A'e 'ar mehe heta amo xaxeto uzemukatu ma'e kwer wà. (Erewi izuapyapyr ize-mukatu wer wera'u xaxeto wanuwi wà.) ³⁵ Uzuka ma'ea'yr hany pyràm ukaz paw ma'e ràh tetea'u wà. Omono ma'ea'yr Tupàn pe uzemuawyze kar haw romo wà no. Omono'og wakawer wà, (ta'e Tupàn nu'u kar kwaw wanupe xe). Omono wakawer Tupàn pe wà. Omono win izupe ma'ea'yr hany pyràm inuinuromo wà no. Nezewe uzypyrog wi Tupàn imuwete katu haw tàpuzuhu pupe har iapo pà wà. ³⁶ Ezeki a'e, teko paw a'e wà no, hurywete Tupàn hemiapo kwer rehe wà.

— Tupàn uzapo ikatu ma'e zanewe a'e, i'i izupe wà. Ta'e a'e ma'e paw uzeapo na'arewahy a'e xe.

30

Uzapo mynykaw wa'yr wazuka 'ym awer her ma'e wà

¹ A'e re tuwihawete Ezeki omono kar uze'eg heraha har Izaew ywy nànnàn Zuta ywy nànnàn a'e wà kury. Omono kar pape uze'eg hereko har teko Eparai izuapyapyr wanupe, Manaxe izuapyapyr wanupe no. — Pezur tàpuzuhu Zeruzarez pe har pe paw rupi nehe, mynykawhu zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e iapo pà nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete katu pà nehe. ² Tuwihawete a'e, tuwihaw upuner wera'u ma'e a'e wà no, Zeruzarez pe wiko ma'e a'e wà no, umume'u a'e mynykawhu iapo àwàm zahy mokoz haw rehe a'e wà. ³ Ta'e nupuner kwaw iapo haw rehe i'ar mehe a'e wà xe, zahy ipy mehe a'e wà xe. Uzeapo nezewe haw a'e, ta'e naheta tete kwaw xaxeto uzemukatu ma'e kwer a'e wà xe. Teko nuzemono'og kwaw Zeruzarez pe a'e zahy mehe a'e wà no. ⁴ Ize'eg ikatu tuwihawete pe a'e, teko wanupe a'e no. ⁵ Umuhàmuhàz kar uze'eg a'e ywy nànnàn wà: tawhu Merexewa kwarahy ihemaw kutyr har wanupe wà, te Nà izuapyapyr wanupe kwarahy heixe haw kutyr har wanupe wà no. — Paw rupi pezur Zeruzarez pe nehe, mynykawhu zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e iapo pà nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete katu pà nehe. Kwehe naxiapo kwaw 'aw mynykawhu

zane. Nezewe rehe we Tupàn ze'eg kwehe arer uzapo kar zanewe a'e.

⁶ Ze'eg heraha har weruzar tuwihawete ize'eg wà. Weraha ipape wà. Weraha amogwer tuwihaw wapape wà no, Izaew ywy nànn wà, Zuta ywy nànn wà no. — Teko Izaew wà, pezewyr Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe nehe. Wiko Àmàrààw izar romo a'e. Wiko Izak izar romo no. Wiko Zako izar romo no. Peiko Axir wanuwi-hawete wapuner haw wi uzepyro ma'e romo. Tupàn uzewyr putar peme a'e nehe no. ⁷ Peiko zo peipy wazàwe nehe, peiwy rehe har wazàwe nehe. Nuzeruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zaneipy wazar rehe wà. A'e rupi umumaw a'e wà. Pexak Tupàn hemiapo kwer. ⁸ Peiko zo Tupàn heruzar 'ymar romo peipy wazàwe nehe. Peruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nehe. Pezur tàpuzuhu pe nehe. Tupàn omonokatu a'e tàpuzuhu umuwete katu haw romo tuweharupi àrànn romo a'e. Pemuwete katu Tupàn nehe, peme ikwahy re imupytu'u kar pà nehe. ⁹ Aze pezewyr Tupàn pe nehe, a'e mehe peàmàtyry'ymar peànàm waneraha arer pena'yr waneraha arer a'e wà nehe, upuhareko putar a'e wà nehe. Umuzewyr kar putar waneko awer pe wà nehe no. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar ikatu a'e xe. Upurupuhareko no. Pemuawyze kar putar nehe no, aze pezewyr izupe nehe, i'i wanupe a'e pape rehe uze'eg imuapyk pà wà.

¹⁰ Ze'eg heraha har oho tawhu Eparai izuapyapyr waiwy rehe har nànn wà, Manaxe izuapyapyr waiwy rehe har nànn wà no. Te uhem Zemumom izuapyapyr waiwy pe kwarahy

heixe haw kutyr har pe wà. Teko paw upuka waze'eg henu mehe wà. Uze'eg uryweteahy wanehe wà. ¹¹ Amo teko Azer izuapyapyr wà, Manaxe izuapyapyr wà no, Zemuròm izuapyapyr wà no, uzemumikahy wemiapo kwer rehe wà. A'e rupi oho Zeruzarez pe wà. ¹² Zuta ywy rehe Tupàn weruzar kar tuwihawete ze'eg teko wanupe, tuwihaw upuner ma'e waze'eg teko wanupe no. A'e tuwihaw uzapo kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar teko wanupe wà.

¹³ Mokok haw zahy rehe teko tetea'u oho Zeruzarez pe wà, mynykawhu typy'ak imuapiruru kar 'ym pyrer her ma'e iapo pà wà. Heta tetea'u wà. ¹⁴ Upyhyk ma'ea'yr tupàn a'ua'u wanenataromo wazuka haw wà kury. Upyhyk yhyk zàwenugar hapy haw wà no. Weityk heraha ywyàpynaw Xenoròm her ma'e rehe wà. ¹⁵ Mokok haw zahy rehe 14 haw 'ar mehe uzuka àràpuhàràna'yr wà, mynykaw waipy wana'yr wazuka 'ym awer rehe har wà. Xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà no, imaranugar wà. A'e rupi uzemukatu Tupàn henataromo wà. Na'e weraha ma'e hapy paw pyràm tàpuzuhu pe wà kury. ¹⁶ Oho upu'àmaw tàpuzuhu pe har pe wà, ze'eg Moizez Tupàn hemiruze'eg pe imur pyrer rupi katete wà. Erewi izuapyapyr umur ma'ea'yr wanuwu kwer xaxeto wanupe wà. Xaxeto umupiripirik wanuwu kwer ma'ea'yr hapy haw rehe wà. ¹⁷ Heta tetea'u Tupàn henataromo ikatu 'ym ma'e a'e pe wà. A'e rupi Erewi uzuka àràpuhàràna'yr a'e teko wanemimur kwer wà. Nezewe omonokatu a'e teko Tupàn pe wà. ¹⁸ Tupàn ze'eg kwehe arer umukatu kar teko zaneipy wazuka 'ym awer

her ma'e i'u zanune a'e wà. A'e 'ar mehe teko tetea'u u'u uzemukatu 'ym pà wà: amo Eparai izuapyapyr wà, amo Manaxe izuapyapyr wà, amo Ixakar izuapyapyr wà, amo Zemurom izuapyapyr wà. Ezeki uze'eg Tupàn pe wanehe. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ureipy wazar ikatu ma'e ne. ¹⁹ Aze teko nemuwete katu upy'a pupe azeharomoete wà nehe, emunàn wanemiapo kwer ikatu 'ygwer nehe. Nuzemukatu kwaw ze'eg tàpuzuhu rehe har rupi wà. Nezewe rehe we nereharaz wakatu 'ymaw wi nehe, i'i izupe.

²⁰ Tupàn uwazar Ezeki ize'eg izupe. Umunàn teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e. ²¹ Izaew Zeruzarez pe har paw umumaw 7 'ar mynykaw tpy'ak imuapiruru kar pyr 'ym her ma'e iapo pà wà, urywete pà wà. Tuweharupi xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà no, umume'u Tupàn ikatu haw izupe wà. Umupu imupu pyr Tupàn pe imonokatu pyrer wà, umupuahy wà. ²² — Ikatu-ahy Tupàn imuwete katu haw penemiapo kwer, i'i Ezeki Erewi izuapyapyr wanupe. Paw rupi umumaw 7 'ar a'e mynykaw iapo pà wà. Omono ma'e Tupàn pe uzemuawyze kar pà izupe wà. Umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar ikatu haw izupe wà no.

²³ Na'e uze'eg uzeupeupe wà. — Ximumaw amo 7 'ar mynykaw iapo pà nehe, i'i uzeupeupe wà. Umumaw 7 'ar mynykaw iapo pà urywete pà wà.

²⁴ Tuwihawete Ezeki omono 1.000 tapi'aka'yr awa teko wanupe wà. Omono 7.000 àràpuhàràn awa hawitu ma'e teko wanupe wà no. Amogwer tuwihaw upuner ma'e wà no, omono 1.000 tapi'ak awa teko wanupe wà no. Omono 10.000 àràpuhàràn

hawitu ma'e awa teko wanupe wà no, mynykaw rehe wà no. Xaxeto tetea'u uzemukatu Tupàn henataromo wà no. ²⁵Nezewe teko paw hurywete wà: Zuta ywy rehe har wà, xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà, Izaew ywy wi ur ma'e kwer wà, amo ae ywy rehe har Izaew ywy rehe wiko ma'e wà, amo ae ywy rehe har Zuta ywy rehe wiko ma'e wà. ²⁶Teko Zeruzarez pe har paw hurywete tuwe wà. Ta'e Xàrumàw Izaew wanuwihawete Tawi ta'yr heko mehe arer we nuzeapo pixik kwaw agwer ma'e a'e wà xe.

²⁷Xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà no, upu'àm a'e pe Tupàn pe ma'e henoz pà wà. — Emur neze'egatu 'aw teko wanehe nehe, i'i izupe wà. Tupàn weko haw ywak rehe har ikatuahy ma'e pe wiko mehe wenu waze'eg mehe wà. Wazar waneminozgwer wanupe.

31

Ezeki uzapokatu Tupàn imuwete haw

¹Mynykawhu ipaw ire Izaew Zeruzarez pe har paw oho tawhu Zuta ywy rehe har nànnàn wà. Ukauka ita upu'àm ma'e tupàn a'ua'u romo iapo pyrer oho waiko wà. Omonohok ywyrà upu'àm ma'e tupàn a'ua'u romo iapo pyrer wà no. Umu-maw ma'e zuka haw tupàn a'ua'u wanenataromo har wà. Umumaw tupàn a'ua'u wamuwete katu haw wà no. Uzapo nezewegatete haw amo ywy rehe wà no: Zuta izuapyapyr waiwy nànnàn wà, Mezàmi izuapyapyr waiwy nànnàn wà, Eparai izuapyapyr waiwy nànnàn wà, Manaxe izuapyapyr

waiwy nànnàn wà. A'e re paw rupi uzewyr oho weko haw pe wà.

² Ezeki umuza'aza'ak xaxeto imono'og pyrer tetea'u iapo pà wà. Uzapo nezewe haw Erewi izuapyapyr wanupe wà no. Uzapo kar amo ma'ereko haw a'e imono'og pyrer wanupe pitàitàigatu wà no. Xaxeto omono ma'e Tupàn henataromo ukaz paw ma'e ràm izupe wà. Omono ma'e izupe teko wamuawyze kar pà izupe wà no. Erewi izuapyapyr umuzàg Tupàn ikatu haw rehe zegar haw wà. Umume'u ikatu haw izupe wà no. Uzekaiw katu tàpuzuhu hukenawhu rehe wà no. ³ Heta tetea'u tapi'ak awa tuwihawete pe wà. Heta tetea'u àràpuhàràn hawitu ma'e awa wà no. Omono amo weimaw xaxeto wanupe wà, hapy paw pyràm romo Tupàn henataromo wà. Xaxeto uzuka a'e ma'ea'yr tuweharupi wà, ku'em mehe wà, karuk mehe wà no. Omono amo weimaw wanupe ma'e hapy paw pyràm romo amo mynykaw 'ar rehe àràw wà no: mytu'u haw 'ar mehe àràw, zahy pyahu mehe àràw, amogwer mynykaw Tupàn ze'eg rehe imume'u pyrer àràw.

⁴ Tuwihawete uzapo kar ma'e Zeruzarez pe har wanupe kury. — Tupàn omono kar amo ma'e peme xaxeto wama'e romo a'e, Erewi izuapyapyr wama'e romo a'e no. Pemono a'e ma'e wanupe nehe kury. Nezewe mehe upuner u'ar nànnàn ma'e Tupàn ze'eg rehe har iapo haw rehe wà nehe, i'i wanupe. ⁵ Tuwihawete ze'eg henu re na'arewahy teko umur wemipo'o kwer ikurer uhua'u wera'u ma'e wà: arozzàn, ma'ywa tykwer, uri kawer, hàir, amo ma'e oko pe wemipo'o kwer. Aze heta 10 ma'e wà, werur pitài tàpuzuhu pe wà. ⁶ Izaew

ywy rehe har wà, amogwer tawhu Zuta ywy rehe har pe har wà no, werur weimaw ikurer wà no. Aze heta 10 tapi'ak awa wà, umur pitài wà. Aze heta 10 àràpuhàràn hawitu ma'e awa wà, umur pitài wà no. Wyzài ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe imonokatu pyrer wà, aze heta 10 wà, wazar umur pitài izupe wà. Omono'og a'e ma'e ywytyr zàwenugar romo iapo pà ipupe wà. ⁷ Uzypyrog ma'e imono'og pà na'iruz haw zahy mehe wà. Umumaw a'e ywytyr zàwenugar iapo haw 7 haw zahy mehe wà. ⁸ Ezeki a'e, tuwihaw upuner wera'u ma'e a'e wà no, oho a'e ma'e ywytyr zàwenugar romo iapo pyrer hexak pà wà kury. Hexak mehe umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw izupe wà. Umume'u teko Izaew wakatu haw wà no. ⁹ Ezeki uze'eg xaxeto wanupe, Erewi izuapyapyr wanupe no, a'e ywytyr zàwenugar rehe. ¹⁰ Xaxeto wanuwihawete Azari Zanak izuapyr uwazar ize'eg izupe. — Teko uzypyrog ma'e imono pyràm herur pà tàpuzuhu pe amo zahy rehe wà. A'e 'ar mehe arer we uhyk ure-remi'u urewe. Heta ikurer no. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur uze'egatu wemiaihu wanehe no. Urumai'u tetea'u te urerewykàtà.

¹¹ Na'e tuwihawete Ezeki umuhyk kar ipupyaikaw pyrer tàpuzuhu pupe a'e ma'e hyru romo kury. Weruzar ize'eg wà. ¹² Na'imunar kwaw ma'e rehe wà. Omono ma'e imur pyrer paw ipupe wà, pitài ma'e 10 ma'e wi henuhem pyrer imono pà wà no, ma'e Tupàn pe imur pyràm no. Umuigo kar amo Erewi izuapyr Konani a'e, ma'e hyru rehe uzekaiw ma'e romo a'e. Umuigo kar

tywyr Ximez ipytywà har romo no. ¹³ Tuwihawete Ezekei a'e, xaxeto wanuwihawete Azari a'e no, waxaexak amo Erewi izuapyapyr Konani hemiruze'eg romo Ximez hemiruze'eg romo wà no. Na'aw waner xe wà: Zeiew, Azari, Naat, Zerimot, Zozamaz, Eriew, Izimaki, Maat, Menai. ¹⁴ Koea Imina ta'yr wiko tàpuzuhu hukenaw rehe ume'egatu ma'e romo a'e. Uzekaiw ma'e Tupàn pe imur e pyrer rehe no. Weraha ma'e Tupàn pe imonokatu pyrer wazar rà m wanupe no. ¹⁵ Amo xaxeto wiko amo tawhu pe wà. Amo wiko amo tawhu pe wà no. Erewi izuapyapyr uma'ereko katu Kora hemiruze'eg romo wà. Na'aw waner xe wà: En, Miniامي, Zezua, Xemai, Amaria, Xekani. Umuza'aza'ak a'e ma'e wà. Omono imuza'ak pyrer umyrypar Erewi izuapyapyr wanupe pitàitàigatu wà. Omono imuza'ak pyrer waànàm wanupe pitàitàigatu wà. ¹⁶ Nume'e kwaw pape rehe waipy waner wanekar pà wà. Aze amo awa oho tàpuzuhu pe uma'ereko haw iapo pà tuweharupi, aze itua'u haw uhua'u wera'u 30 kwarahy wi, a'e mehe ume'e hemiapo kwer rehe wà. Ume'e iànàm wanehe wà no. Na'e omono ikurer izupe wà. ¹⁷ Umuapyk xaxeto waner waànàm waner wanehe wà. Aze amo Erewi izuapyr itua'u haw heta wera'u 20 kwarahy wi a'e, umuapyk her amo ima'ereko haw iapo har wainuromo. ¹⁸ Umuapyk hemireko waner a'e pape rehe wà no, ta'yr waner wà no, tazyr waner wà no. Iànàm paw waner umuapyk wà. Xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà no, uzemonokatu Tupàn pe wà. Tuweharupi uzemuàgà'ym ma'ereko haw ikatuahy ma'e iapo àwàm rehe wà. ¹⁹ Waxaexak awa temi'u xaxeto

Àràw izuapyapyr wanupe imono har romo wà no. Wiko tawhu xaxeto waneko haw pe wà, ywy a'e tawhu wanuwake har rehe wà no. Weraha temi'u Erewi izuapyapyr wanupe wà no, aze heta waner a'e pape rehe wà.

²⁰ Nezewe haw uzapo Ezeki Zuta ywy nànnàn. Ikatu tuweharupi. Uzapo xo ikatu ma'e zo. Uzeruzar katu no, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar pe ma'ereko haw iapo mehe no. ²¹ Ezeki tàpuzuhu pe hemiapo kwer paw, wyzài ma'e Tupàn ze'eg rupi iapo mehe, uzapokatu a'e ma'e. Ta'e tuweharupi uzeagaw Tupàn hemimutar iapo pà a'e xe.

32

Xenakeriw uzàmàtyry'ym Zuta wà

¹ A'e ma'e izeapo pawire, Ezeki Tupàn rehe uzeruzar haw hexak kar ire, nezewe rehe we Xenakeriw Axir wanuwihawete wixe Izaew ywy rehe a'e kury. Hemiruze'eg zauxiapekwer umàmàn tawhu pàrirogawtàtà hereko har izywyr wà. Ta'e ipurupyhyk wer wanehe wà xe.

² Xenakeriw ipuràmàtyry'ym wer Zeruzarez rehe a'e no. Ezeki wexak hehe ipurupyhyk wer haw.

³ A'e rupi upuranu wemiruze'eg zauxiapekwer wanuwihaw wanehe, teko wanuwihaw wanehe no. — Xiupyk zygywar katu pe har tawhu huwake har paw nehe, i'i wanupe. — Ikatu, i'i izupe wà.

⁴ Teko tetea'u uzemono'og wà wà. Umim zygywar paw oho wà. Umupytypaw yrykaw zàwenugar a'e ywy ahaw paw wà no. Uzapo nezewe haw ta'e nuexak kar kwaw 'y Axir wanupe tawhu huwake wahem mehe wà xe.

⁵ Hurywete Ezeki. Uzapokatu ipàrirogawtàtà iaiha ma'e tawhu izywyr har. Uzapo tàpuzaiha ikupe pe no. Uzapo amo ipàrirogawtàtà no, pàrirogawtàtà ipy izywyr no. A'e 'ym mehe teko upupyk ywy tawhu Tawi heko awer huwake har kwarahy ihemaw kutyr har wà. Ezeki uzapo tàpuztàtà zauxiapekwer wanupe a'e ywy rehe no. Uzapo kar u'yw zàwenugar ipuku ma'e purukutukaw tetea'u. Uzapo kar wazemimaw tetea'u no.

⁶ Omono amo awa wà, zauxiapekwer tawhu pe har paw wanuwihaw romo wà. Omono'og tuwihaw wamuwà ywy ukenawhu teixe haw huwake har rehe wà.

⁷ — Pekàg nehe. Pekyze zo nehe. Pepy-tuhegatu zo Axir wanuwihawete hexak mehe nehe. Hemiruze'eg zauxiapekwer heta tetea'u wà. Pekyze zo wanuwi nehe. Ta'e zaneinuromo har upuner wera'u Axir wainuromo har wi a'e xe.

⁸ Xo awa wapuner haw wereko a'e. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar wiko zaneinuromo a'e, zanepytywà pà a'e, zaneàmàtyry'ymar wazuka pà a'e, i'i wanupe. Teko hurywete tuwihawete Ezeki ize'eg henu mehe wà.

⁹ Amo 'ar pawire Xenakeriw Axir wanuwihawete a'e, hemiruze'eg zauxiapekwer a'e wà no, umàmàn Araki tawhu izywyr oho a'e wà. Omono kar amo tuwihaw Zeruzarez pe wà. — Peraha ko heze'eg tuwihawete Ezeki pe nehe, i'i wanupe.

¹⁰ — Nezewe i'i tuwihawete iko peme a'e, i'i a'e awa Ezeki pe. — Ihe Xenakeriw Axir wanuwihawete ihe, zauxiapekwer peàmàtyry'ymar tetea'u umàmàn tawhu peneko haw izywyr wà. Màràzàwe

tuwe napekyze kwaw wanuwi. ¹¹ — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e urezar urepyro putar newi a'e nehe, i'i Ezeki ihewe. Hemu'em iko peme. Pemàno putar ta'e nuhyk kwaw penemi'u ràm peme nehe xe. Nuhyk kwaw 'y peme nehe no. ¹² Ta'e Ezeki a'e ae umumaw Tupàn henataromo ma'ea'yr hany haw paw a'e xe. Umumaw imuwete katu haw paw a'e no. A'e re uze'eg Zuta ywy rehe har wanupe Zeruzarez pe har wanupe no. — Pemuwete katu Tupàn xo pitài ma'ea'yr hany haw henataromo nehe. Peapyk xo a'e pe zo nehe no, i'i wanupe. ¹³ Aipo napekwaw kwaw heremiapo kwer. Ihe ihe, heipy a'e wà nehe, uruityk teko amo ywy rehe har tetea'u ure wà. Aipo wazar tupàn a'ua'u upuner wapyro haw rehe hepo wi a'e wà. Nan. ¹⁴ Ni amo tupàn heipy wanemityk kwer wazar nupuner kwaw wemiaihu wapyro haw rehe hepuner haw wi wà. Màràzàwe tuwe pezeruzar Tupàn pezar rehe. Nupuner kwaw hepo wi pepyro haw rehe a'e nehe. ¹⁵ A'e rupi, tuwe Ezeki nahemu'em kwaw peme nehe. Penemu'em zo pezeupeupe nehe. Pezeruzar zo ize'eg rehe nehe. Ni pitài tupàn nupuner kwaw wemiaihu wapyro haw rehe heipy wanuwi a'e wà, ni hepuner haw wi a'e wà no. Pezar nupuner kwaw pepyro haw rehe a'e nehe no, i'i Xenakeriw iko peme, i'i a'e ze'eg herur har Zeruzarez pe har wanupe.

¹⁶ Tuwihaw Axir umume'u amo ma'e iaiw wera'u ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikutyr wà, hemiruze'eg Ezeki ikutyr wà no. ¹⁷ Xenakeriw umuapyk uze'eg pape rehe a'e no. A'e ze'eg imuapyk mehe uze'eg zemueteahy Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar rehe a'e. — Tupàn

amo ywy rehe har wazar nupyro kwaw wemi-
aihu hepo wi wà. Nezewegatete Tupàn Ezeki
izar nupyro kwaw wemiaiuhu hepo wi wà nehe
no, i'i. ¹⁸ Tuwihaw umume'u a'e ma'e uhapukaz
pà Emerew waze'eg rupi wà, Zeruzarez pe har
ipàrirogawtàtà iapyr har wanupe wà. Ipurumupy-
tuhegatu kar wer wanehe wà. Ipurumukyze kar
wer wanehe wà no. — Nezewe mehe nazawaiw
katu kwaw tawhu heityk àwàm nehe, i'i uzeupe-
upe wà. ¹⁹ Tuwihaw uze'eg zemueteahy Tupàn
Zeruzarez izar rehe wà, teko amo ywy rehe har
wazar ài hereko pà wà. Amogwer tupàn a'ua'u
wiko ma'e hagapaw teko wanemiapo kwer romo
wà. Uzapo opo pupe wà.

²⁰ Na'e tuwihawete Ezeki a'e, Tupàn ze'eg
imume'u har Izai Amoz ta'yr a'e no, uze'eg Tupàn
pe a'e wà kury, uzepytywà kar pà izupe a'e wà
kury. ²¹ Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umur kar amo weko haw pe har a'e pe a'e kury.
Heko haw pe har uzuka zauxiapekwer Axir paw
rupi wà. Uzuka wanuwihaw paw rupi wà no.
Imaranugar tuwihawete Xenakeriw. — Màràzàwe
tuwe aipo pa, i'i uzeupe. A'e rupi uzewyr weko
haw pe kury. Na'e, amo 'ar mehe umuwete tupàn
ua'u uzar oho hàpuzuhu pe. A'e pe heko mehe amo
ta'yr uzuka utakihe pupe wà

²² Nezewe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyro
Ezeki a'e. Upyro Zeruzarez pe har Xenakeriw
Axir wanuwihawete ipo wi a'e wà no. Upyro
waàmàtyry'ymar paw wanuwì wà no. Na'e Tupàn
umur zeàmàtyry'ym 'ymaw wemiaiuhu wanupe
kury. Nuzàmàtyry'ym kwaw uwake har wà kury.

²³ Teko tetea'u oho Zeruzarez pe wà. Weraha

ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo izuka pyràm izupe wà. Weraha hekuzar katu ma'e Ezeki Zuta ywy rehe har wanuwihawete pe imono pyràm romo wà no. A'e 'ar henataromo teko tetea'u ukwaw wewera'u Ezeki her a'e wà.

Ezeki ima'eahy

²⁴ A'e 'ar rehe we tuwihawete Ezeki ima'eahy. Umàno tària'i. Na'e uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Tupàn uwazar ize'eg izupe. Uzapo ma'e Ezeki henataromo imukatu àwàm imume'u pà izupe. ²⁵ Tupàn ikatu Ezeki pe. Nezewe rehe we Ezeki numume'u kwaw ikatu haw izupe. Ta'e wiko wera'u a'e xe. A'e rupi Tupàn wikwahy izupe, Zuta ywy rehe har wanupe no, Zeruzarez pe wiko ma'e wanupe no. ²⁶ Na'e Ezeki uzemumikahy wiko wera'u haw rehe kury. Zeruzarez pe har uzemumikahy wà no. A'e rupi xo Ezeki imàno re zo Tupàn uzepyk teko wanehe.

Ezeki hemetarer katu a'e

²⁷ Ezeki hemetarer katu a'e. Teko tetea'u ur ikàgaw imume'u pà izupe wà. Uzapo ma'e hyruhu tetea'u ma'e imonokatu haw romo: parat, or, ita hekuzar katu ma'e, taz zàwenugar, u'yw wi purumimaw, amo ima'e hekuzar katu ma'e. ²⁸ Uzapo temi'u hyruhu imonokatu haw romo no: arozràn, ma'ywa tykwer, uri kawer, tapi'ak wapyta haw, àràpuhàràn wapyta haw. ²⁹ Ezeki uzapo tawhu wà no. Wiko tapi'ak tetea'u wazar romo no. Ta'e Tupàn umur ma'e tetea'u izupe a'e xe. Umur temetarer tetea'u izupe no.

³⁰ Ezeki upyk kar 'y ihemaw zzygwar Ziom her ma'e rehe har ywate har a'e. Uzapo ywykwar Zeruzarez huwake kwarahy heixe haw kutyr. Wezyw 'y tawhu pe a'e ywykwar rupi uwyryk pà. Ezeki hemiapo kwer paw ikatu. ³¹ Tuwihaw upuner wera'u ma'e Mawiron pe har umur kar uze'eg heraha har Ezeki pe a'e wà. Upuranu hehe wà. — Ma'e uzeapo Zuta ywy rehe. Màràzàwe tuwe xo ikatu ma'e uzeapo newe, i'i izupe wà. Tupàn upuir izuwi a'e 'ar mehe. Ta'e ipurukwaw wer ipy'a pe har rehe azeharomoete a'e xe.

Ezeki umàno

³² Amo umuapyk tuwihawete Ezeki hemiapo kwer Tupàn hemiruze'eg romo weko haw hexak kar haw pape rehe paw rupi. Na'aw a'e pape waner xe wà: Tupàn ze'eg imume'u har Izai Amoz ta'yr hemixak kwer zàwenugar, Zuta ywy rehe har wanuwihawete wanemiapo kwer Izaew ywy rehe har wanemiapo kwer imume'u awer. ³³ Ezeki umàno a'e. Uzutym hetekwer tuwihawete Tawi izuapyapyr watym awer i'aromo har pupe wà. Imàno mehe Zuta ywy rehe har wà, Zeruzarez pe har wà no, uzapo ikatu haw imume'u haw wà. Ta'yr Manaxe wiko tuwihawete romo hekuzaromo.

33

Manaxe wiko Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo

¹ Manaxe wereko 12 kwarahy Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo wiko mehe. Umu-maw 55 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo.

² Manaxe uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo a'e. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyhyk kar a'e ywy Zutew wanupe. Waneixe mehe umuhem kar teko a'e ywy rehe har a'e ywy wi wà, Zutew wane-nataromo wà. A'e teko uzapo ma'e purumuhuhuk kar haw wà. Manaxe uzapo iaiw ma'e a'e teko wazàwe a'e kury. ³ Uzapo wi tupàn a'ua'u wamuwete katu haw. Tu Ezeki umumaw a'e ma'e. Manaxe uzapo wi a'e ma'e kury. Uzapo ma'ea'yr hapy haw tupàn Ma'aw imuwete haw. Uzapo ywyrà u'àm ma'e tupàn a'ua'u wanagapaw romo wà no. Umuwete katu zahytata wà no. ⁴ Uzapo tupàn a'ua'u wanenataromo ma'ea'yr hapy haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàpuzuhu pupe. Nuzawy kwaw Tupànete henataromo ma'ea'yr hapy haw. — Hemuwete pe xe tuweharupi nehe, i'i Tupàn teko wanupe kwehe mehe. ⁵ Mokok haw katu haw pe tàpuzuhu huwake uzapo ma'ea'yr hapy haw zahytata wamuwete haw romo no. ⁶ Uzuka wa'yr wanapy pà tupàn a'ua'u wane-nataromo ywyàpyznaw Men-Inom her ma'e rehe wà. Uze'eg tekwe wanupe no. Umume'u kar uzeapo ma'e ràw tekwe wanupe no. Uzapo kar ma'e tekwe wanupe no. Upuranu tekwe kwaw par wanehe no. Uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u Tupàn henataromo. Umuikwahy kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. ⁷ Manaxe umupu'àm kar amo ywyrà tupàn ua'u hagapaw romo iapo pyrèr tàpuzuhu pupe no. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg a'e tàpuzuhu rehe Tawi pe a'e, ta'yr Xàrumàw pe a'e no. — Ame'e 12 Izaew ta'yr waiwy nànan ihe. Na'e aexak 'àg tàpuzuhu

Zeruzarez pe har. Teko hemuwete katu putar xe tuweharupi a'e wà nehe. ⁸ Aze Izaew weruzar heze'eg paw wà nehe, aze uzapo ma'e Moizez ize'eg Izaew wanupe imur pyrer rupi katete wà nehe, a'e mehe namuhem kar kwaw heremiaihu ko ywy wi ihe wà nehe, amo teko wanupe ihe wà nehe. Amono ko ywy waipy wanupe, i'i Tupàn kwehe mehe. ⁹ Manaxe uzapo kar ikatu 'ym ma'e iaiw wera'u ma'e Zuta ywy rehe har wanupe a'e, Zeruzarez pe har wanupe a'e. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuhem kar a'e teko iaiw ma'e a'e ywy wi wemiaihu wanenataromo wà. Manaxe heko mehe wanemiapo kwer iaiw wera'u a'e teko wanemiapo kwer wi.

Manaxe uzemumikahy wemiapo kwer rehe

¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg Manaxe pe wemiaihu wanupe kury. Nuzekaiw kwaw ize'eg rehe wà. ¹¹ A'e rupi umuixe kar zaux-iapekwer Axir wanuwihaw Zuta ywy rehe a'e wà kury. Upyhyk Manaxe pina zàwenugar pupe wà. Uzàpìxìpìxì kyhàhàm tàtà pupe wà no. Weraha Mawiron pe wemipyhyk kwer romo wà. ¹² Ma'erahy ipuraraw mehe Manaxe uze'eg tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar pe kury. Heko wera'u haw uhem izuwi kury. Uzemumikahy wemiapo kwer rehe uwipy wazar henataromo kury. ¹³ Tupàn wenu ize'eg mehe. Uzapo heminozger. Umuzewyr kar Zeruzarez pe. Umuigo kar wi tuwihawete romo. Na'e Manaxe umume'u Tuweharupi Wiko Ma'e Tupàn romo heko haw a'e kury.

14 A'e re Manaxe uzapo pàrirogawtâtà iaiha ma'e tawhu Tawi heko awer izywyr kury. Uzypyrog iapo pà ywyàpyznaw Ziom zygwar huwake har kwarahy heixe haw kutyr. A'e wi oho iko kwarahy heixe haw awyze har kutyr. Te uhem ukenawhu Pira her ma'e pe. A'e re umàmàn tawhu ipehegwer Opew her ma'e izywyr. Manaxe omono kar zauxiapekwer wanuwihaw tawhu Zuta ywy rehe har pàrirogawtâtà hereko har nà nà wà no. 15 Wenuhem tupàn a'ua'u tàpuzuhu wi wà no. Wenuhem tupàn ua'u hagapaw a'e pe imono pyrer a'e wi no. Weityk tupàn a'ua'u wanenataromo ma'ea'yr hapy haw ywytyr tàpuzuhu hen awer rehe har paw, amo Zeruzarez pe har paw no. Weityk waneraha katu pe muite tawhu wi wà. 16 Uzapokatu ma'ea'yr hapy haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo har. Uzuka ma'ea'yr Tupàn pe uzemuawyze kar haw a'e pe wà. Omono ma'e Tupàn ikatu haw imume'u haw romo no. — Pemuwete katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar nehe, i'i Zuta ywy rehe har wanupe. 17 Teko uzuka ma'ea'yr uzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà, wazuka haw tupàn a'ua'u wanenataromo arer rehe wà.

Manaxe umàno

18 Amo umuapyk tuwihawete Manaxe hemiapo kwer paw pape Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw rehe. Amo Tupàn ze'eg imume'u har umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ize'eg izupe wà. Umuapyk waze'eg a'e pape rehe no. 19 Amo umuapyk amogwer Manaxe hemiapo kwer pape Tupàn

ze'eg imume'u har wanemiapo kwer her ma'e rehe: Tupàn pe ize'eg awer, hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e Tupàn pe uzewyr 'ym mehe we hemiapo kwer: tupàn a'ua'u imuwete katu awer, wamuwete katu haw iapo awer, ywyr tupàn a'ua'u hagapaw iapo awer, amo tupàn a'ua'u wanagapaw iapo awer. A'e ma'e paw umuapyk a'e pape rehe. ²⁰ Umàno Manaxe. Uzutym hetekwer hàpuzuhu huwake ma'etymaw pe wà. Ta'yr Amon upyta hekuzaromo tuwihawete romo.

Amon wiko Zuta wanuwihawete romo

²¹ Amon wereko 22 kwarahy Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw mokoz kwarahy tuwihawete romo wiko pà Zeruzarez pe. ²² Nuzawy kwaw u Manaxe. Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. Uzuka ma'ea'yr tupàn a'ua'u u hemiapo kwer nànan wà. Umuwete katu paw rupi wà no. ²³ Tu uzewyr Tupàn pe. Amon nuzewyr kwaw izupe. Nuzemumikahy kwaw wemiapo kwer rehe. Tuweharupi hemiapo iaiw wi wi oho iko.

²⁴ Tuwihaw Amon rehe we har upytu'u heruzar ire wà. A'e rupi uzuka Amon tàpuzuhu pupe wà.

²⁵ Na'e teko Zuta ywy rehe har uzuka izuka arer paw wà. Umuiigo kar ta'yr Zuzi hekuzaromo tuwihawete romo wà.

34

Zuzi wiko Zuta wanuwihawete romo

¹ Zuzi wereko 8 kwarahy Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 31 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko

pà. ² Zuzi uzapo ikatu ma'e Tupàn henataromo. Nuzawy kwaw uwipy tuwihawete Tawi a'e. Nupiauw kwaw ni kwe rupi ni ko rupi.

Zuzi uzapokatu Tupàn imuwete haw

³ Tuwihawete romo wiko mehe 8 haw kwarahy mehe, kwàkwàmo mehe we, Zuzi uzypyrog Tupàn uwipy Tawi izar imuwete katu pà. ⁴ kwarahy pawire uzypyrog Zuta ywy imukatu pà, Zeruzarez tawhu imukatu pà no. Umumaw tupàn a'ua'u wamuwete katu haw. Umumaw ywyrà u'àm ma'e tupàn ua'u hagapaw wà no. Umumaw tupàn a'ua'u wanagapaw ita iapo pyrer wà, itatàtà iapo pyrer wà no. ⁴ Teko weityk tupàn Ma'aw pe ma'ea'yr hapy haw tuwihawete henataromo wà. A'e ae ukauka yhyk zàwenugar tupàn a'ua'u wanenataromo hapy haw a'e ma'ea'yr hapy haw rehe har a'e no. Umumaw ywyrà u'àm ma'e tupàn ua'u hagapaw wà no. Umumaw tupàn a'ua'u wanagapaw ita iapo pyrer wà, itatàtà iapo pyrer wà no. Ukamikamik imuku'iku'i pà wà. U'hàuhàz imuku'i pyrer teko a'e tupàn a'ua'u wanupe ma'ea'yr izuka arer watym awer 'aromo. ⁵ Na'e umunyk tata xaxeto tupàn a'ua'u wanenataromo arer wakàgwer wanapy pà a'e kury, a'e ma'ea'yr zuka awer rehe a'e kury. Nezewe Zuzi umukatu Zuta ywy a'e, umukatu Zeruzarez tawhu a'e no.

⁶ Uzapo nezewe haw tawhu amo ywy rehe har wanupe no: Manaxe izuapyapyr waiwy rehe, Eparai izuapyapyr waiwy rehe, Ximeàw izuapyapyr waiwy rehe, te Napitari izuapyapyr waiwy rehe. Uzapo nezewe haw taw a'e tawhu izywyr har pe no. ⁷ Wata Izaew ywy nà'nàn tupàn

a'ua'u wanupe ma'ea'yr hapu haw wamumaw pà, ywyrà u'àm ma'e tupàn ua'u hagapaw wamumaw pà no, amo tupàn a'ua'u wanagapaw wamumaw pà no. Ukamikamik imuku'iku'i pà wà. Ukauka yhyk zàwenugar tupàn a'ua'u wanenataromo hapu haw no. A'e re uzewyr Zeruzarez pe.

Xaxeto wexak Tupàn pape

⁸ Tuwihawete romo wiko mehe 18 haw kwarahy mehe ywy imukatu re tàpuzuhu imukatu re Zuzi omono kar amo awa tàpuzuhu pe wà, iapo katu kar pà wanupe wà: Xàpà Azari ta'yr, Mazez Zeruzarez pe har wanuwihaw, Zoa Zoakaz ta'yr tuwihawete heruze'egar. ⁹ Erewi izuapyapyr omono'og temetarer wà. A'e re werur tàpuzuhu pe wà. Manaxe izuapyapyr wà, Eparai izuapyapyr wà no, amo Izaew ywy rehe har wà no, Zuta izuapyapyr wà no, Mezàmi izuapyapyr wà no, Zeruzarez pe wiko ma'e wà no, umur a'e temetarer Tupàn pe wà. Awa tuwihawete hemimono kar uze'eg oho xaxeto wanuwihawete Iwki her ma'e pe wà. Weraha a'e temetarer izupe oho mehe wà. ¹⁰ Tuwihaw omono a'e temetarer tàpuzuhu iapo katu haw rehe uzekaiw ma'e wanupe. A'e omono a'e temetarer tàpuzuhu iapo katu har wanupe wà, iapo wi har wanupe wà no. ¹¹ Omono a'e temetarer ywyrapinar wanupe wà, tàpuz iapo har wanupe wà no. — Peme'eg kar ita imonohok pyrer imuhyगतु pyrer nehe, i'i wanupe. — Peme'eg kar ywyrà izyta ràm romo nehe, amogwer iapo katu àwàm romo nehe no. Ta'e tuwihawete Zuta ywy rehe har nuzekaiw kwaw tàpuzuhu rehe wà xe. Umu'ar kar a'e wà,

i'i wanupe. ¹²⁻¹³ Uma'ereko ma'e wiko imunar 'ym ma'e romo wà. Ni pitài ma'e rehe na'imunar kwaw wà. ⁴ Erewi izuapyr wiko wanuwihaw romo wà: Zaat Omani rehe we Merari izuapyr wà, Zakari Mezurà rehe we Koat izuapyr wà. Wiko ukenawhu rehe ume'egatu ma'e wanuwihaw romo wà no. Wiko amogwer awa tàpuzuhu rehe uma'ereko ma'e wanuwihaw romo wà no. Erewi izuapyapyr paw ukwaw ma'e imupu pyr rehe zegar haw inuromo har imupu haw wà. Amo wiko pape kwaw par romo wà no. Amo wiko ma'ereko haw iapo kar har romo wà no. Amo wiko ukenawhu rehe ume'egatu ma'e romo wà no. ¹⁴ A'e temetarer tàpuzuhu pe imono pyrer heraha mehe Iwki wexak pape Tupàn ze'eg a'e pe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg Moizez pe imur pyrer a'e pe. ¹⁵ Iwki uze'eg pape kwaw par Xàpà her ma'e pe. — Aexak pape Tupàn ze'eg imuapyk pyrer kwez xe tàpuzuhu pupe ihe, i'i izupe. Na'e omono a'e pape Xàpà pe kury. ¹⁶ Xàpà weraha tuwihawete pe. Umume'u uzeapo ma'e kwer izupe no. — Ure neremiruze'eg ure, uruzapo neremiapo karer paw rupi ure. ¹⁷ Urupyhyk temetarer tàpuzuhu pupe har ure, uma'ereko ma'e wanupe imono pà ure, wanuwihaw wanupe ure no.

¹⁸ Areko amo pape xe hepo pe ihe no. Iwki umur ihewe a'e, i'i izupe. Na'e umugeta a'e pape tuwihawete pe kury. ¹⁹ Ze'eg a'e pape rehe henu mehe tuwihawete umu'i ukamir uzemumikahy pà a'e kury. ²⁰ 'Aw awa wiko a'e pe wà: Iwki, Àikà Xàpà ta'yr, Aminom Mikai ta'yr, Xàpà pape kwaw par, Azai tuwihawete hemiruze'eg. Na'e

tuwihawete uze'eg wanupe kury.

²¹ Pepuranu peho Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe herekuzaromo nehe, Izaew ywy rehe har wanekuzaromo nehe no, Zuta ywy rehe har wanekuzaromo nehe no. — Urepurukwaw wer nepurumu'e haw ko pape rehe har rehe nehe, ere izupe nehe, i'i wanupe. Tupàn wikwahy zaneuwe a'e, ta'e zaneipy nuweruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg a'e wà xe. Nuzapo kwaw hemiapo kàrà ko pape rehe har wà, i'i wanupe.

²² Na'e Iwki a'e, amo tuwihawete hemimono kar a'e wà no, uze'eg oho Tupàn ze'eg imume'u har kuzà Una her ma'e Zeruzarez ipehegwer ipyahu ma'e pe wiko ma'e pe wà kury. Imen Xarum her ma'e Xikima ta'yr Àrà hemimino wiko kamir tàpuzuhu pupe har rehe uzekaiw ma'e romo a'e. Umume'u uzeapo ma'e kwer Una pe wà kury. ²³ — Pezewyr tuwihawete 'aw ze'eg Tupàn hemimur kwer imume'u pa izupe nehe, i'i wanupe.

²⁴ — Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ihe, amuapyk kar purehe hezepyk àwàm a'e pape Zuta ywy rehe har wanuwihawete pe imugeta pyrer rehe ihe. Azepyk putar Zeruzarez tawhu rehe ihe nehe, ipupe har paw wanehe ihe nehe no, a'e heremimume'u kwer rupi ihe nehe. ²⁵ Hereityk a'e wà. Uzuka ma'ea'yr amo tupàn a'ua'u wanupe wà. Nezewe mehe aikwahy wanemiapo kwer nà nà ihe. Zeruzarez pe hekwahy haw ukaz tata ài. Nuwew kwaw nehe. ²⁶ Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar amume'u ko ma'e tuwihawete pe kury. — Erenu ze'eg a'e pape rehe imuapyk pyrer ne.

²⁷ Erezemumikahy herenataromo ikàg 'ym ma'e romo nereiko pà. Eremu'i nekamir. Zeruzarez rehe ipupe har wanehe hezeyk àwàm henu mehe erezai'o. Urenu ihewe neze'eg mehe. ²⁸ A'e rupi xo nemàno re zo azeyk putar Zeruzarez rehe nehe, ipupe har wanehe nehe. Urumumàno kar putar zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe nehe, i'i Tupàn iko tuwihawete pe, i'i Tupàn ze'eg imume'u har wanupe. Na'e a'e awa weraha a'e ze'eg tuwihawete pe wà kury.

Zuzi uzapokatu wi uze'egaw Tupàn rehe we

²⁹ Na'e tuwihawete Zuzi omono'og tuwihaw Zuta ywy rehe har paw wà kury, omono'og Zeruzarez pe har paw wà no. ³⁰ Uzemono'og paw rupi tàpuzuhu pe oho pà wà. Xaxeto oho wanupi wà. Erewi izuapyapyr oho wanupi wà no. Zeruzarez pe har paw oho wanupi wà no. Zuta ywy rehe har paw oho wanupi wà no, upuner wera'u ma'e wà, upuner 'ym wera'u ma'e wà no. Na'e tuwihawete umugeta Tupàn ze'eg wemiai hu wanehe we iapo katu pyrer pape rehe imuapyk pyrer tàpuzuhu pupe hexak pyrer a'e kury, teko wanenataromo a'e kury. ³¹ Upu'àm izyta tuwihawete pe imonokatu pyrer huwake. Uzapokatu uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe we kury. — Neze'eg ureruzar putar ure nehe. Oromonokatu putar neze'eg nehe. Uruzapo putar neremiapo kar nehe, urepy'a nànàn nehe, urerekwe nànàn nehe no. Wyzài ma'e neremiapo kàrà m uruzapo putar nehe, neze'eg pape rehe imuapyk pyrer rupi katete nehe, i'i Tupàn pe. ³² Na'e Zuzi uze'eg Zeruzarez pe har wanupe kury,

Mezàmi izuapyapyr wanupe no. — Ureruzar putar 'aw ze'eg azeharomoete ure nehe, peze Tupàn pe kury, i'i wanupe. Nezewe mehe Zeruzarez pe har uzapo ma'e a'e ze'eg rupi wà. Tupàn uzapokatu a'e ze'eg waipy wanehe we kwehe mehe a'e. ³³ Zuzi umumaw tupàn a'ua'u purumuhuhuk kar haw Izaew ywy rehe har paw wà. Umuwete katu kar uzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e no, Izaew nànan a'e no. Zuzi hekuwe mehe we teko nupyту'u kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uwipy wazar imuwete katu re wà.

35

Uzapo mynykaw zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e wà

¹ Zuzi uzapo mynykawhu Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e Zeruzarez pe kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu pà kury. Pitài haw zahy rehe 14 haw 'ar mehe uzuka àràpuhàràn mynykawhu rehe har wà. ² Omono xaxeto wama'ereko haw tàpuzuhu pupe har rehe wà. — Pezapokatu pema'ereko haw nehe, i'i wanupe. Henu mehe ipurapo wer hehe wà. ³ Na'e wenz kar Erewi izuapyapyr wamuwà wà no. Tupàn ze'eg rehe Izaew paw wamu'e har romo wanekon wà. Uzemonokatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe ma'ereko haw pe wà. Ur izupe wà kury. — Kwehe mehe tuwihawete Xàrumàw Tawì ta'yr uzapo Tupàn Hàpuzuhu a'e. Pemono Tupàn Ze'eg Hyru tàpuzuhu pupe nehe kury. Ko 'ar henataromo naperaha kwaw peaxi'i rehe nehe. Pezemonokatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar Izaew wazar pe pema'ereko

haw pe nehe. ⁴ Kwehe mehe Tawi Izaew wanuwihawete a'e, ta'yr Xàrumàw a'e no, umuza'aza'ak peànàm imono'og pyr romo a'e ma'ereko haw iapo kar pà wanupe a'e wà. ⁵ Pezemuza'aza'ak wi nezewegatete nehe kury, a'e ma'ereko haw iapo wi pà nehe kury, i'i wanupe. Teko uzeànàànàm ma'e pitàitàigatu uzemuza'aza'ak putar wà nehe. Nezewe heta putar amo Erewi izuapyapyr wà nehe, imuza'aza'ak pyrer wanupe pitàitàigatu wà nehe. ⁶ Pezuka àràpuhàràn mynykawhu rehe har pe wà nehe. Pezemukatu kar Tupàn henataromo nehe no. Pemuàgà'ym mynykawhu nehe. Nezewe mehe penywyr amogwer Izaew ywy rehe har a'e wà nehe, uzapo putar mynykaw Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer a'e wà nehe, Tupàn ze'eg Moizez pe imur pyrer rupi katete a'e wà nehe.

⁷ Tuwihawete Zuzi wexaexak amo weimaw tapi'ak wà, amo àràpuhàràn wà no, wamono pà teko wanupe mynykaw pe izuka pyràm romo wà: 30.000 àràpuhàràn awa wà, 3.000 tapi'ak awa wà. ⁸ Tuwihaw omono ma'e wà no: teko wanupe wà, xaxeto wanupe wà no, Erewi izuapyapyr wanupe wà no. Heta na'iruz tàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e wà: Iwki, Zakari, Zeiew. A'e awa omono ma'ea'yr xaxeto wanupe mynykawhu pe izuka pyràm romo wà no: 2.600 àràpuhàràn awa wà, 300 tapi'ak awa wà no. ⁹ Heta amo Erewi izuapyapyr wanuwihaw wà: Konani, tywyr Xemai, amo tywyr Netanew her ma'e, Azawi, Zeie, Zozamaz. Omono ma'ea'yr Erewi izuapyapyr wanupe wà: 5.000 àràpuhàràn awa wà, 500 tapi'ak awa wà no. ¹⁰ Ma'e paw mynykawhu pe ihyk mehe xaxeto oho upu'àmaw pe wà kury. Erewi izuapyapyr

uzemono'og wà'nàm wanehe we tuwihawete ze'eg awer rupi katete wà. ¹¹ Na'e uzuka àràpuhàràn awa wà. Erewi izuapyr upirop ma'ea'yr wà. Omono wanuwykwer xaxeto wanupe wà. Xaxeto umupiripirik wanuwykwer ma'ea'yr hapy haw rehe wà. ¹² Omono wakawer teko wanupe wà. Uzeànàànàm ma'e pitàitàigatu upyhyk ikurer wà. Umunyk tata a'e kawer rehe wà. Ukaz paw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo Moizez ze'eg awer rupi katete. Uzapo nezewegatete haw tapi'ak awa wanupe wà no. ¹³ A'e re umihir ma'ea'yr Tupàn ze'eg rupi wà. Umupupur kar amogwer Tupàn pe imur pyrer zapepo pupe wà, teko wanupe imono pà na'arewahy wà. ¹⁴ A'e re Erewi izuapyapyr umuàgà'ym inugwer ma'e wà: uma'e, xaxeto wama'e, Àràw izuapyapyr wama'e. Erewi izuapyapyr uzapo nezewe haw wà, ta'e umumaw 'ar katu uma'ereko pà wà xe. Omono ma'ea'yr hapy paw pyràm Tupàn pe wà. Omono wakawer izupe wà no.

¹⁵ Uzegar ma'e Azap hemiruze'eg upu'àm u'àmaw pe ze'eg kwehe arer rupi wà. Na'aw a'e ma'e iapo kar arer wà: tuwihawete Tawi, Azap, Emà, Zenutum tuwihawete henataromo Tupàn ze'eg imume'u har. Zauxiapekwer wiko upu'àmaw pe wà no, tàpuzuhu hukenawhu rehe ume'egatu pà wà no. Ni amo numuhem kar kwaw wapu'àmaw wi wà. Ta'e wamyrypar amogwer Erewi izuapyapyr umuàgà'ym izuka pyrer ikurer wanupe herur pà wà xe.

¹⁶ Nezewe mehe uzapo ma'e paw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu haw romo a'e 'ar

mehe wà, tuwihawete Zuzi ize'eg rupi katete wà. Uzapo mynykawhu Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu pà wà. Wapy ma'e henataromo wà. Ukaz paw ma'ea'yr hapy haw rehe wà. ¹⁷ Izaew Zeruzarez pe wiko ma'e paw umumaw 7 'ar a'e mynykawhu iapo pà wà. Mokok mynykaw uzapo wà: Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer, typy'ak imuapiruru kar 'ym pyrer i'u haw. ¹⁸ Tupàn ze'eg imume'u har Xamuew i'ar mehe arer we Izaew nuzapo pixik kwaw mynykaw Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer 'aw mynykawhu zàwenugar wà. Ni amo tuwihawete nuzapo kwaw a'e mynykaw Zuzi zàwe wà. Wenz teko tetea'u iapo mehe wà: xaxeto wà, Erewi izuapyapyr wà, teko Zuta ywy rehe har wà, Izaew ywy rehe har a'e pe wiko ma'e wà, Zeruzarez pe har wà. ¹⁹ Tuwihawete romo wiko mehe 18 haw kwarahy rehe uzapo a'e mynykaw Zaneipy wana'yr wazuka 'ym awer her ma'e a'e.

Zuzi upytu'u tuwihawete romo wiko re

²⁰ Zuzi uzapo a'e ma'e paw a'e. Uzapokatu tàpuzuhu. Uzapokatu Tupàn imuwete katu haw no. A'e ma'e paw iapo re tuwihawete Nek Ezit ywy rehe har ur zauxiapekwer wemiruze'eg wanupi Karakemi pe uzeàmàtyry'ym pà a'e kury. Karakemi yrykawhu uwyryk Ewparat izywyr a'e. Zuzi uhem oho zauxiapekwer wemiruze'eg wanupi iàmàtyry'ym pà a'e kury. ²¹ Nek omono kar uze'eg izupe. — Zuta wanuwihawete, nereiko kwaw heàmàtyry'ymar romo. Nereiko kwaw heàmàtyry'ymar imyrypar romo. Nazur kwaw

neàmàtyry'y'm pà. Heàmàtyry'y'mar waneityk àwàm rehe zo azur. — Eho na'arewahy nehe, i'i Tupàn ihewe. Tupàn wiko herehe we a'e. A'e rupi aze erezàmàtyry'y'm Tupàn nehe, nemumaw putar a'e nehe, i'i Nek Zuzi pe.

²² Nezewe rehe we Zuzi nuzekaiw kwaw. Na'izekaiw wer kwaw Tupàn ze'eg tuwihawete Nek rupi imume'u pyr rehe a'e. Umunehew amo awa ikamir tuwihawete 'y'm romo umuzexak kar pà. Ta'e ipuràmàtyry'y'm wer Nek rehe a'e xe. Wata oho ywyàpyznaw Mezin her ma'e pe Nek iàmàtyry'y'm pà. ²³ Zauxiapekwer Ezit ywy rehe har uzywà Zuzi u'yw pupe wà kury. Zuzi uze'egahy uzehe we har tuwihaw wanupe. — Hezywà tuwe hekutuk pà wà. Hepyro pe xe wi nehe ty wà, i'i wanupe.

²⁴ Tuwihaw wenuhem tuwihawete izywyramawa wi wà, amo izywyramawa pupe imono pà wà, Zeruzarez pe heraha pà wà. Umàno Zuzi a'e pe. Uzutym hetekwer tuwihawete watym awer pe wà. Teko Zuta ywy rehe har paw wà, Zeruzarez pe har paw wà no, uzai'o imàno awer rehe wà.

²⁵ Tupàn ze'eg imume'u har Zeremi uzapo amo zegar haw Zuzi itymaw rehe har a'e, imuwete pà a'e. Te ko 'ar rehe uzegar ma'e awa wà, kuzà wà no, umuzàg a'e zegar haw Zuzi imàno awer rehe uzai'o mehe wà. Kwarahy nànan Izaew umuzàg agwer zegar haw wà. Zeremi umuapyk a'e zegar haw paw pape rehe a'e. Zanezemumikahy haw rehe zanezegar haw, i'i a'e pape her zaneze'eg rupi.

²⁶ Zuzi uzapo amo ma'e tetea'u a'e. Uzapo ikatu ma'e tetea'u no, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e

ize'eg heruzar pà. ²⁷ Amo umuapyk hemiapo kwer paw pape rehe, izypy mehe arer we te iahtkaw rehe har imuapyk pà. Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw a'e pape her romo a'e.

36

Zoakaz wiko Zuta wanuwihawete romo

¹ Teko Zuta ywy rehe har wexak Zoakaz Zuzi ta'yr tuwihawete Zeruzarez pe har romo imuigo kar pà wà, tu hekuzaromo wà. ² Zoakaz wereko 23 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 3 zahy tuwihawete romo wiko pà Zeruzarez pe. ³ Ezit wanuwihawete Nek umupytu'u kar Zoakaz tuwihawete romo heko re. Zuta ywy rehe har omono 3.400 kir parat Nek pe wà. Omono 34 kir or izupe wà no. ⁴ Nek umuigo kar Eriaki Zoakaz tywyr Zuta wanuwihawete romo Zeruzarez pe a'e kury. Omono amo her izupe: Zeoaki. Nek weraha Zoakaz Ezit ywy rehe.

Zeoaki wiko Zuta wanuwihawete romo

⁵ Zeoaki wereko 25 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 11 kwarahy Zeruzarez pe. Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar henataromo. ⁶ Namukonozor Mawiron wanuwihawete wixe Zuta rehe a'e kury. Upyhyk Zeoaki. Uzàpixipixi kyhàhàmtàtà pupe wemipyhyk kwer romo. Zauxiapekwer weraha Mawiron pe wà. ⁷ Namukonozor weraha amo ma'e tàpuzuhu pupe har Mawiron pe. Omono wàpuzuhu a'e pe har pupe.

⁸ Amo umuapyk amogwer Zeoaki hemiapo kwer pape rehe. Uzapo purumuhuk kar haw. Teko umume'u hemiapo kwer iaiw ma'e wà. Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer imume'u haw a'e pape her romo a'e. Ta'yr Zoaki wiko hekuzaromo tuwihawete romo.

Zoaki wiko Zuta wanuwihawete romo

⁹ Zoaki wereko 18 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw na'iruz zahy ¹⁰ 'ar rehe we Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Uzawy a'e, ikatu 'ym ma'e iapo pà Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. ¹⁰ A'e kwarahy rehe kwarahy ihem 'ym mehe we tuwihawete Namukonozor upyhyk kar Zoaki zaxiapekwer wemiruze'eg wanupe. Weraha ipyhyk pyrer romo Mawiron pe wà. Weraha ma'e hekuzar katu ma'e tàpuzuhu pupe har wà no. Na'e Namukonozor umuigo kar Zeneki Zoaki itutyr Zuta wanuwihawete Zeruzarez pe har wanuwihawete romo kury.

Zeneki wiko Zuta wanuwihawete romo

¹¹ Zeneki wereko 21 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 11 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. ¹² Zeneki uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. Nuzemuigo kar kwaw ikàg 'ym ma'e romo Tupàn ze'eg imume'u har Zeremi henataromo. Zeremi umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg izupe.

Namukonozor upyhyk Zeruzarez

¹³ Zeneki upytu'u Namukononozor heruzar ire. A'e 'ym mehe umume'u kar ma'e izupe. — Aiko nemyrypar romo, ere Tupàn henataromo nehe, i'i izupe. Nuzapo kwaw ma'e uze'eg rupi. Nuweruzar katu kwaw. Na'izewyr wer kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar pe. ¹⁴ Tuwihaw Zuta ywy rehe har wà, xaxeto wà no, teko wà no, uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e wà. Wiko teko Tupàn rehe uzeruzar 'ym ma'e wazàwe wà. Umuwete katu tupàn a'ua'u wà. Nezewe haw iapo mehe umuaiw tàpuzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemixak kwer wà. — 'Àg tàpuzuhu pupe hemuwete katu pe nehe, i'i Tupàn teko wanupe kwehe mehe. ¹⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e waipy wazar omono kar wiwi uze'eg imume'u har teko wanupe wà, uze'eg imume'u kar pà wanupe wà. Ta'e upuhareko wemiaihu wà xe. Ta'e upuhareko wenaw tàpuzuhu a'e no xe. ¹⁶ Teko upuka Tupàn ze'eg imume'u har wanehe wà. Nuzekaiw kwaw waze'eg rehe wà. Uze'eg urywahyhy wanupe wà. Iahykaw rehe Tupàn wikwahy tuwe wemiaihu wanupe kury. A'e rupi naheta kwaw wapyro haw.

¹⁷ Na'e Tupàn umuata kar Mawiron wanuwihawete kury, zauxiapewer hemiruze'eg wamuata kar pà no. Ur Tupàn hemiaiuhu waàmàtyry'ym pà wà kury. Uzuka kwàkwàmo takihe pupe wà. Te tàpuzuhu pupe har uzuka wà. Nupuhareko kwaw ni amo wà. Ni kwàkwàmo wà, ni kuzàtài wà, ni tua'u ma'e wà, ni ihya'u ma'e wà, ni tua'uhez ma'e wà, ni ihya'uhez ma'e wà. Paw rupi Tupàn omono Mawiron wanuwihawete ipo pe wà. ¹⁸ Mawiron

wanuwihawete upyhyk ma'e tàpuzuhu pupe har paw wà, uhua'u ma'e wà, ipixika'i ma'e wà no. Upyhyk temetarer paw rupi katete: tàpuzuhu pupe har, tuwihawete hemetarer, tuwihaw upuner wera'u ma'e wanemetarer. Paw rupi katete weraha Mawiron pe wà. ¹⁹ Zauxiapekwer umunyk tata tàpuzuhu rehe wà. Ukaz paw. Weityk ipàrirogawtàtài iaiha ma'e Zeruzarez izywyr har wà. Wapy tàpuzuhu paw wà. Umumaw ikatu ma'e paw wà no. ²⁰ Weraha Zeruzarez pe har izuka pyrer 'ym Mawiron pe ipyhyk pyrer romo wà. Wiko tuwihawete pe uma'ereko e ma'e romo a'e pe wà, izuapyapyr wanupe uma'ereko e ma'e romo wà no. Amo kwarahy paw ire Pezi wanuwihawete uzyppyrog Mawiron waneityk pà a'e. A'e 'ar mehe Zutew wiko wiwi uma'ereko e ma'e romo wà. ²¹ A'e 'ym mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u uzeapo ma'e rà m ze'eg imume'u har Zeremi pe a'e. — Ko ywy umumaw putar 70 kwarahy iaiw ma'e romo nehe. A'e kwarahy nà nà n ko ywy upytu'u putar mytu'u haw 'ar nà nà n nehe, i'i Tupàn Zeremi pe. Uzeapo ma'e ize'eg rupi katete.

Tuwihawete Xiru umuapyk kar uze'eg pape rehe

²² Xiru Pezi wanuwihawete romo heko mehe pitài haw kwarahy rehe uzeapo ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg awer uze'eg imume'u har Zeremi pe imume'u pyrer rupi katete kury. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e opokok Xiru ipy'a rehe. — Ezapo amo pape nehe. Emono kar a'e pape neremiruze'eg nà nà n nehe. Emugeta kar a'e pape neremiruze'eg nà nà n nehe no. Emuapyk 'aw ze'eg

a'e pape rehe nehe: ²³ — Ihe Xiru Pezi wanuwi-hawete ihe, amume'u ko ma'e peme ihe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ywak rehe har hemuigo kar ywy nàànar wanuwi-hawete romo a'e. Uzapò kar wàpuzuhu ràm Zeruzarez tawhu Zuta ywy rehe har ihewe a'e. Pe hemiaihu pe, peho Zeruzarez pe nehe kury. Tuwe Tupàn wiko peinuinuromo nehe, ere nehe, neze'eg imuapyk pà pape rehe nehe, i'i Tupàn Xiru pe. Upaw.

Tupàn ze'eg
Bible without Deuterocanon in Guajajára
(BR:gub:Guajajára)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Guajajára

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Guajajára [gub], Brazil

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9788531109713

The Bible without Deuterocanon

in Guajajára

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-03-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0aad8539-54cc-5543-91cd-25f61502645a